

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.**

29e jaargang nr. 6

15 nov. 2000

INHOUD

- Aan onze leden.	342
- Pierre Kluyskens: De Recolletten in Gent.	343
- Alfons Van Werveke: Inventaire archéologique: De Grafzerk van Huibrecht Van Eyck.	365
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid (vervolg)	367
- André Coene: Het groot plan van Gent gemaakt in 1619 door landmeter Jacques Horenbau(I)t.	382
- Albert Brysse: De Compositie.	391
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen 5 en 6 Mei.	394
- Quizmaster: Puzzel 2000.	401
- Beschermleden – Steunende leden – Steunfonds.	403
- Bibliografie.	409
- Vraag en Antwoord.	410
- Lezers schrijven ons.	410
- Wensen	415
- Inhoud 2000.	417-420

AAN ONZE LEDEN

Wij gaan het kort houden: binnen 2 maanden valt het 1e nummer van onze 30e jaargang in uw bus. Lidgeld: ongewijzigd. Pro memorie; 400 fr. Steunende leden; 600 fr. Beschermleden: 1000 fr. Aan onze leden in het buitenland vragen wij een supplement van 200 fr. als tussenkomst in de asociaal hoge portkosten. Zij zorgen ervoor dat hun betaling ons kostenvrij bereikt.

Het ongelooflijke blijft gebeuren. In 1999 waren er 419 leden die uit sympathie spontaan meer betaalden dan nodig was. Wij dachten toen: dit is nu toch wel het absoluut record, wel, in 2000 waren dat er ... 421! Dank zij deze idealisten konden wij aan de onrealistische prijs van 400 fr. 6 "Ghendtsche Tydinghen" leveren met een totaal aantal bladzijden van 420.

Vergeet dus niet op pp.403-408 kennis te nemen van deze weldoeners op de lijst die wij met een diep gevoel van dankbaarheid publiceren. Een goede raad: niet wachten met betalen, onmiddellijk doen, zoniet loopt gij de kans dat gij het vergeet en zult gij het geschenk missen dat al onze trouwe leden in 2001 zullen ontvangen. Wat? Dat zal een aangename verrassing zijn. Zie dat gij er bij zijt.

Tot slot het klassiek verzoek: vermeldt op het betalingsformulier uw lidnummer. (U vindt het op uw lidkaart en op de verzendingsenveloppe). Dames: wat de naam betreft, houdt het systeem aan dat u tot hertoe gebruikt hebt.

Wie in Maart zijn "Ghendtsche Tydinghen" niet meer ontvangt weet wat hem te doen staat.

BERICHT AAN ONZE MEDEWERKERS

Als u uw artikels met de pc verwerkt, zoudt u dan samen met de tekst ook het schijfje (de diskette) willen meezenden? Daardoor spaart u voor de drukker zetwerk en voor de redactie correctiewerk uit. Daarenboven is er minder kans dat er nog fouten in uw tekst overblijven.

DE RECOLLETTEN IN GENT

Op 22 november 1925 was er een groot jubelfeest bij de Recolletten ter gelegenheid van de 700e verjaring van hun vestiging in Gent. Het is dus nu 775 jaar geleden dat deze kloosterorde (ook gekend als Minderbroeders, Franciscanen, Freemineuren) zich in Gent kwam vestigen. Zoals de meeste kloosterorden heeft zij een bewogen geschiedenis gekend en meer daarover komen wij te weten in de artikels die Pierre Kluyskens 27 jaar geleden schreef.

Wij publiceren ze hier graag, zoals gewoonlijk, met de vriendelijke toestemming van de familie Kluyskens.

Vorige maand heeft de Recollettenbrug vlak bij het gerechtshof andermaal een beurt gekregen nadat zij verleden jaar aardig werd verbreed zodat de totale breedte van de rijweg toen op 10 m kon worden gebracht.

Van draaibrug, die zij tot voor enkele jaren was, is de Recollettenbrug aldus een vaste houten brug geworden zoals zij het eens, tot 1369, was geweest. Toen werd zij herbouwd in steen; twee eeuwen later werd zij opnieuw verbouwd, in steen, met drie bogen, nog tamelijk smal, te oordelen naar een prent van 1750, kort voordat zij eens te meer werd afgebroken en vervangen door een houten draaibrug opdat de schepen komende van de Brugse vaart langs de Coupure, de oude aanlegplaats aan de Graslei zouden kunnen vervoegen.

Heel wat Gentenaren, oudere en jongere, zullen zich wellicht nogmaals hebben afgevraagd waarom deze brug de Recollettenbrug en waarom het eindje lopen tussen de brug en de Lindenlei de Recollettenlei heten, als wanneer de Paters Recolletten hun klooster en kerk op de Oude Houtlei hebben, rechtover de Bestormstraat en de voormalige "Residentie" van de Jezuïeten.

De minderbroeder Adolphus Van Puymbroeck die op het einde van de vorige eeuw "Enige bladzijden uit de geschiedenis van het voormalig Franciscanerklooster te Gent" uitgaf, had deze vragen wel enigszins voorzien toen hij in het voorwoord van zijn werk schreef: "Nog een eeuw en slechts de geschiedschrijver zal nog weten dat daar waar heden het Gerechtshof trotsch zijne muren verheft weleer een Franciscanerklooster stond: dat die grond geheiligd is door de asch van menige afgestorvenen der adellijke familiën van Gent, door de stoffelijke overblijfselen van zoovele kloosterlingen, die er nacht en dag door gebeden en boetplegingen den zegen des Almachtigen afsmeekten".

Het ligt schrijver blijkbaar zwaar op de maag, want na een vol boek te hebben geschreven kan hij het nog steeds niet verkroppen dat men het Gerechtshof op de plaats van het voormalige klooster heeft opgetrokken en vooral niet dat het standbeeld van Metdepenningen er werd onthuld: "Daar – onder den voetzuil van Metdepenningens standbeeld – rust de stof van duizenden menschen, wereldlijken en priesters, machtigen en burgers, meesters en onderdanen; een

dag – de dag van den opstand der doden – een dag zal komen op denwelken de aldaar begravenen de muren van het Gerechtshof zullen vernietigen, die in hunnen val het standbeeld van Gods vijand zullen vergruizen”!

Zeer vriendelijk is het natuurlijk niet geschreven maar meteen kennen wij toch de juiste inplanting van het voormalige Recollettenklooster, alsmede de reden waarom brug en lei de naam “Recolletten” dragen; wij zouden er nog aan toe kunnen voegen dat het huidige Koophandelsplein destijds Recollettenplein werd genoemd.

In de enkele alinea's die voorafgaan, hebben wij echter de woorden Recolletten en Franciscanen gebruikt; volledigheidshalve moeten wij er nog een derde naam aan vasthaken: Minderbroeders. Is het allemaal koek van dezelfde deeg? De woorden worden wel meer door elkaar gebruikt omdat Franciscanen en Recolletten beiden volgelingen zijn van de Heilige Franciscus van Assisi; de Franciscanen en de Recolletten, noemt men ook minderbroeders, frères mineurs, fraters minores, naam die oorspronkelijk uit nederheid door de discipelen van Franciscus werd gekozen.

Wij hebben enkele weken geleden wanneer wij het hadden over de bewogen geschiedenis van het Pand, gezegd dat de Dominicanen te Gent arriveerden nog tijdens het leven van hun stichter, de Heilige Dominicus en dat zulks grotendeels te danken was aan de graaf van Vlaanderen Ferrand van Portugal en diens echtgenote Johanna van Constantinopel.

Wij zouden het bijna letterlijk kunnen herhalen voor de Minderbroeders die zich met enkele maanden tussentijd, in Gent kwamen nederzetten op voorspraak en met de hulp van Johanna en onrechtstreeks van haar in Parijs gevangen gehouden echtgenoot.

Dominicanen en Franciscanen: in het spoor van hun stichters twee lichtpunten in een eeuw die langzaam maar zeker naar verval en verderf afgleed, ook twee totaal verschillende opvattingen van geloof, leven en Kerk, twee gans uiteenlopende oplossingen aan de problemen van de Westerse beschaving en wereld. De Dominicanen wilden redding brengen met een armada predikers van het zuiverste keraat, theologen die de geestelijken beter hun geloof zullen doen kennen, hen wijzen op hun taak en plicht: de Dominicanen namen de preekstoelen al stormerderhand, zij schoten als het ware hun gloeiende argumenten op de gelovigen af. Hun opzet was in alle landen en belangrijke centra een intellectuele elite te vormen, de stoottroepen te worden van een hervormd, strenger geloof.

De Minderbroeders hielden het bij de goedheid, bij een terugkeer tot het eenvoudige, de natuur, de nederigheid. Dominicus was de man van de geest, Franciscus van Assisi de man van het hart. De volgelingen van Dominicus hebben gezorgd voor cultuur, geest, wetenschap en orthodoxe godsdienst, de discipelen van Franciscus hebben het volk dat toen nog vrij primitief en brutaal

was een boodschap van broederlijkheid, van poëzie en van liefde gebracht. Beide opvattingen en acties vulden, al bijeen, mekaar best aan en er ontstond dan ook geen rivaliteit tussen de twee kloosterorden toen zij ongeveer op hetzelfde ogenblik te Gent hun apostolaat inzetten. Voor de Minderbroeders of Franciscanen gebeurde het in 1225, dertien jaar na de stichting van de Orde in Italië, tien jaar nadat Innocentius III deze stichting had goedgekeurd.

Hun overkomst naar Gent, vurig gewenst door Johanna op aanraden van haar raadgever en vertrouwensman de Heer van Materen, werd toegestaan door de nog steeds in gevangenschap verkerende Graaf Ferrand die op zijn beurt gehoor had gegeven aan de pleidooien van de Heer van Materen.

Zoals voor de Predikheren waren de eerste jaren zeer lastig voor de uit Frankrijk komende Minderbroeders: zij wilden onmiddellijk starten met hun apostolaat doch zij konden enkel op de materiële en morele steun rekenen van de gravin en van een paar welstellende burgers. Zij namen dan ook een eerste, nederige intrek in een gebouw van de Houtlei, bij Poortakker, hen waarschijnlijk door gravin Johanna geschonken.

Het enige dat wij met zekerheid over deze eerste jaren weten is dat in 1226, Walter de Marvis, bisschop van Doornik, hen oorlof gaf de heilige mis te lezen in hun huis, omdat uit de brieven van de Apostolische Stoel die hij mocht doornemen, gebleken was dat de Minderbroeders overal waar zij zich vestigden, de goddelijke dienst mochten doen.

Het was een vooral dan op materieel vlak, niet te onderschatten voorrecht dat in normale omstandigheden een algemeen protest van de Gentse pastoors en van de abt van Sint-Pieters had moeten uitlokken. Missen en andere religieuze diensten brachten in de middeleeuwen zeer veel op en waren voor de clerus een voorname bron van inkomsten die zij dan ook zo maar niet aan de eerste de beste kloosterorde wegspeelden. Hoogstwaarschijnlijk zal de bisschop van Doornik een delegatie van de Gentse geestelijkheid hebben ontvangen en met haar naar een compromisoplossing hebben uitgekeken die de godsdienstige ijver van de volgelingen van de Heilige Franciscus armslag gaf, maar er ook voor zorgde dat geen muntstukje minder in de geldbeugel van pastoors en abt zou terechtkomen! Walter de Marvis zet het ten andere zwart op wit dat hij hun advies heeft ingewonnen en dat hij derhalve de Franciscanen toelaat mis te lezen in hun huis "iure parochiali per omnia semper salvo", d.w.z. zonder enige inbreuk op de parochiale rechten. Bijgevolg zegt de bisschop zullen de offeranden die in de kapel van de Minderbroeders onder de missen gedaan worden, hen geenszins toebehoren, maar zij zullen te goeder trouw en geheel aan de Gentse pastoors en aan de Sint-Pieters-abdij worden overhandigd.

Onze sluwe bisschop wist bij ondervinding dat de mensen zeer vergeetachtig zijn en dat de brave Broeders ook wel eens zouden kunnen vergeten de centjes over te maken aan de clerus, en hij besloot dan ook zijn vergunningsbrief met te verklaren dat hij, met het oog op een stipt naleven van de verbintenis en opdat deze niet uit het geheugen van de Broeders zou gaan, het uitdrukkelijk in zijn

brief bedong en deze met zijn persoonlijke zegel bekrachtigde!

“Wat konden de arme “schachten” pas in Gent beland er tegen inwerpen? Zij moesten zich bij deze ukase neerleggen in de hoop op betere dagen wanneer zij “groot en sterk” zouden geworden zijn en ook eens de stem zouden kunnen verheffen.

Sommige auteurs beweren dat de Franciscanen zich reeds in 1220 te Gent kwamen vestigen, een tijdlang bij Poortakker verbleven en in 1226 verhuisden naar de Ketelpoort waar zij hun intrek mochten nemen in een deel van de versterkingswerken bij de Kuipgaten, eigendom van de graven van Vlaanderen. Formele bewijzen zijn voor deze bewering nergens te vinden, ook niet voor het feit dat zij er nog hetzelfde jaar een kapel mochten optrekken; andere auteurs beweren dat het Arnold van Materen zelf zou zijn geweest die er het klooster met eigen penningen liet bouwen.

Hetgeen wel is geweten en bewezen, is het feit dat de graaf in 1256 een belangrijk stuk grond gelegen bij de Ketelpoort aan de Minderbroeders schonken dat zij in 1282 een ander stuk grond even belangrijk en gelegen bij de Veldstraat, van Gwijde van Dampierre ten geschenke kregen, zodat onze Minderbroeders op het einde van de XIIIe eeuw over een vrij grote uitgestrekt-heid grond beschikten. In elk geval voldoende om er vlak bij het centrum van de naarstige stad, kerk, klooster, kerkhof en andere gebouwen op te trekken.

In de Middeleeuwen waren er de bedelorden, de contemplatieve, werkende, actieve, predikende, onderwijzende orden en noem maar verder op. De gemene deler was een totale overgave aan het Geloof, aan de verspreiding en aan de verdediging van dat Geloof, hetgeen nochtans niet uitsloot dat alle kloosters, met eenzelfde enthousiasme de hand en nog liefst de twee handen reikten naar overheid, poorter of volksmens in de hoop dat zij ze mild zouden vullen met klinkende muntstukken. Vooral wanneer deze stukken uit de spaarpot kwamen van Johnanna en Margareta, doorbrave schepsels en schapen Gods, en van de graven van Vlaanderen die wel eens diep in hun portemonnee konden putten. Ook de Gentse schepenen hebben in deze middeleeuwse periode liefst een stuiver uit de gemeentekas gehaald of een stuk grond van de gemeenschap aan de kloosters uitgedeeld in de hoop zich op die (goedkope) manier een klapstoeltje in Sint-Pietershemel voor te behouden meteen verklaart dat de Gentse kloosters die vanaf de XIIIe eeuw in het Gentse opschoten als paddestoelen in een paardeweide, er aardig konden gedijen en floreren, zelfs al hadden alle kloosterlingen plechtig de gelofte van armoede afgelegd, en al kwamen zij af en toe, in elk geval meer dan gewenst in botsing en in conflict met de schraapzuchtige abten van Sint-Pieters.

De Minderbroeders hadden zeker geen reden tot klagen. Discipelen van Sint-Franciscus van Assisi, de voorloper van de actiegroepen voor een zuiver environment, moesten zij het in de regel stellen zonder rijkdom, zonder weelde, zonder bezit maar in de werkelijkheid kregen zij in de jaren na hun komst alhier,

zoveel grond, aalmoezen, giften enz. in hun korf, dat zij in de teerling tussen Ketelplein en Veldstraat een klooster konden op- en inrichten dat de dag van vandaag, grond en gebouwen samengerekend, ettelijke tientallen miljoenen zou vertegenwoordigen.

Gravin Johanna die de Predikheren een warm hart toedroeg, had de Franciscanen uit datzelfde warm hart zeker niet verdreven: zij had ze naar Gent ontboden en liet ze niet in de steek omdat zij inzag dat zij, net als de Dominicanen, een waarborg voor vrede en rust in het graafschap betekenden. Zij ging zelfs zover dat zij onze Minderbroeders jaarlijks in het nieuw stak. Elke broeder ontving immers van haar om het jaar, een habijt met een kap en.... een onderkleed.

Johanna had met haar hulp en gunsten een voor onze Broeders zeer gunstig precedent geschapen: na haar dood zou Margareta niet anders kunnen doen dan de ingeslagen weg voort te blijven bewandelen en toen na haar overlijden het mannelijk geslacht opnieuw het roer van het graafschap in handen nam, kon het nog moeilijk neen zeggen aan de discipelen van Franciscus, daar waar de lieve dames ja hadden gezegd met woord, met daad en met de centen, temeer daar de Minderbroeders zeer populair waren en deelden in de algemene liefde en verering van het volk voor de wonderbare, dichterlijke vriend van de nederige mensen, van de poëten, van de vogeltjes in de lucht! Zo gebeurde het dat de volksgeliefde Broeders, met of zonder de zachte druk van de bevolking op het einde van de XIIIe eeuw, dus niet zo lang na hun overkomst alhier, in het bezit waren van uitgebreide gronden en van een embryo van klooster, waaraan zij zich zeker niet bij hun komst hadden durven verwachten. De oude stadskern was immers niet bijster groot en ruim een derde was al ingenomen door kerken, kloosters, begijnhoven, lazarettten en kerkhoven. De geestelijke orden waren toen de troetelkinderen van volk en overheid: te mooi opdat het liedje lang zou duren!

Er waren op het einde van de XIVe eeuw nog geen communautaire problemen; dit wil betekenen dat de Vlamingen derhalve gedwongen waren onder mekaar te bekvechten; het chauvinisme te Gent, Ieper, Brugge enz. was toen zo geweldig dat zelfs de kloosterlingen uit deze steden mekaar in het haar vlogen. De Gentse Franciscanen hielden het bij paus Urbanus van Rome en bij Filips van Artevelde, de Franciscanen van Ieper bij Clemens van Avignon en bij Lodewijk van Male, bondgenoot van de Franse koning.

De Gentse Minderbroeders trokken mee met de gemeentenaren van Artvelde en zegenden de naar Brugge oprukkende troepen, zeggende dat zij eeuwen na de Maccabeën, als de verlossers waren van Israël uit de slavernij van Egypte (er is in de Geschiedenis nooit iets nieuw onder de zon) terwijl de Ieperse Minderbroeders de tegen de Gentenaren oprukkende gemeentenaren de zege gaven, hen verzekerden dat zij, indien zij sneuvelden, recht naar de hemel en hun vijanden recht naar de hel zouden gaan.

De Gentse Minderbroeders mochten aanvankelijk jubelen, doch het was van korte duur, en uiteindelijk leek het dat zij met Filips van Artvelde op het verkeerde paard hadden gewed. Filips moest het onderspit delven niettegenstaande alle mooie beloften zijn troepen gedaan door de Gentse Minderbroeders.

Zwaar woog het ten andere niet door; zij waren reeds volksgeliefd om hun trouw aan de leer van Franciscus, hun imago werd nu nog schoner, heerlijker toen geweten werd welke hun gehechtheid was geweest aan de zaak en aan het ideaal van Gent.

Het vertrouwen van de Gentse bevolking in de Minderbroeders moet fantastisch groot en sterk zijn geweest. De akten en documenten die de rechten, voorrechten en privilegiën van stad en inwoners bezegelden en die later zorgvuldig en veilig in het Belfort, symbool van de gemeentelijke vrijheden bewaard zouden worden, werd tot 1401 toevertrouwd aan en geborgen in het klooster van de Fraters minores. Hun vaderlandsliefde was zo groot, zij hadden o.a. ten tijde van Filips van Artvelde, zo dikwijls bewezen hoeveel zij hielden van de vrijheid en van de belangen van de stad, dat men niet aarzelde vooraleer het Belfort voltooid was en het stadhuis de nodige materiële garantie tegen diefstal bood, het klooster van de Fremineuren uit te kiezen om de kostbare oorkonden te bewaren. Het verlies van een hunner had automatisch het teloorgaan van een of meerdere voorrechten betekend, een ware ramp geweest.

Na de nederlaag van Artevelde waren de Gentse Minderbroeders voor de eerste maal in hun bestaan, angstwekkend met de hakken over de sloot geraakt. De wraak van de oude Lodewijk van Male en naderhand van de ambitieuze Filips de Stoute had ook de Gentse Minderbroeders kunnen treffen en klein krijgen doch, opzettelijk, diplomatisch of toevallig, niemand scheen zich in de hogere politieke sferen nog iets te willen herinneren van de agressieve sermoenen van de Franciscanen daags voor de strijd, tot de oprukkende en opgehitste gemeentenaren. Zand daarover, was het ordewoord, ten einde de zo populaire Broeders niet te moeten betrekken in de politieke sancties: ook onze graven konden af en toe blijk geven van feeling en konden in crisisperioden handig manoeuvreren, indien niet manipuleren.

De “Fremineuren” zoals men ze toen noemde, waren gelukkige Broeders naar het voorbeeld van hun stichter. Zij mochten rekenen op de genegenheid van het volk, de steun van de overheden, de milde aalmoezen van edellieden, poorters en rijke kooplui.

Men mag nog de leer van Franciscus van Assisi indachtig zijn van op de kansel armoede, nederigheid, naastenliefde en andere heerlijke deugden ophemelen, men blijft niettemin maar moeilijk onverschillig voor een mooie stuiver die

toelaat een nieuw gebouw op te trekken of de kerk met beeldhouw- of schilderwerk van een bekende artiest op te smukken.

Zo gebeurde het ook tussen Kuipgat en Veldstraat: daar rees een klooster waar men aanvankelijk de deugd van armoede en offervaardigheid beoefende, echter in een kader, in een environment die artistiek geleidelijk heerlijker en grootscher werden: de beste Gentse schilders en beeldhouwers mochten er hun mooiste gewrochten leveren, die helaas wat later door de Beeldstormers zouden worden vernield en verbrijzeld.

Kon men die prachtige en kostelijke kunstwerken, op het einde van de XVe eeuw nog laten rijmen met de geest van armoede van de stichter van de Orde? Misschien wel, omdat de kunst, hoe kostelijk ook, de weerspiegeling is van de hogere aspiraties, van het schoonheidsideaal van de mensen, maar van de ene (artistieke) weelde wijpt men zonder veel moeite naar de andere uitingen van luxe; geleidelijk bezaten de Gentse Minderbroeders links en rechts, d.i. binnen en buiten de stadsmuren, eigendom hetgeen niet helemaal in overeenstemming te brengen was met de geest en de strenge regel van de Orde.

Dat gebeurde ook elders in deze XVe eeuw toen graven, hertogen en groten der aarde het allerslechtste voorbeeld gaven, toen de leer en de tucht van de Kerk verslapten. In de Orde van de Franciscanen, ontstond onvermijdelijk een reactie tegen dergelijke misbruiken. Zij die trouw bleven aan de leer van Franciscus noemden zich de Observanten, kloosterlingen van de tucht en strenge levenswijze. De beweging ontstond in Spanje, bereikte dra de Nederlanden: wat zouden de Gentse Fremineuren doen? Zouden zij eens te meer, op het randje af, met of zonder heimwee, met de hakken over de sloot graven?

Dominicanen en Franciscanen zijn bijna 3 eeuwen lang de troetelkinderen van de Gentse bevolking en van het Gentse stadsmagistraat geweest, al dienden zij eenzelfde geloof en godsdienst met zeer uiteenlopende middelen en argumenten. Niets is in de grond zo broos en ook zo gevaarlijk als 'n volkse, sentimentele vriendschap, liefde of eerbied, want de Tarpeïsche rots ligt vlak bij het Capitool, ook in steden waar er noch rotsen noch Capitool bestaan: liefde slaat nooit over naar onverschilligheid, wel naar haat en wraak, en in de XVIe eeuw toen de Beeldenstorm plots, zij het dan niet onverwachts over Gent neerplofte, moesten Predikheren en Minderbroeders ondervinden dat te sentimentele, te luidruchtige vrienden U niet enkel in de steek laten, maar in een handomdraai Uwe grootste vijanden worden. Al de hoedanigheden werden ineens gebreken, de giften die men zo mild had uitgedeeld werden nu misbruiken aan dewelke men brutaal een einde moest stellen.

Het kabaal was reeds begin van de XVe eeuw begonnen toen bepaalde mensen uit de stad het moeilijk konden nemen dat deze kloosterlingen van de overheid allerhande voorrechten ontvingen en o.a. vrijgesteld werden van de taks op een grote hoeveelheid bier en wijn.

De Minderbroeder Van Puymbrouck noemt zulks in zijn geschiedenis van de Fremineuren "de haat van de Satan"!

“Door de duivelsche inblazingen, aldus schrijver in zijn gezwollen taal, rezen ongelooftijke moeilijkheden tegen de Franciscanen en Dominicanen op. Spotbrieven en schimpschriften werden overal tegen hen verspreid, die zoveel te gevaarlijker en snooder waren, daar zij voortkwamen uit pennen, die alleen hadden moeten gesmeden worden om de twee orden voor te staan”!

Het is allemaal mooi gezegd en geschreven maar het verzwijgt dat er in de XVe eeuw een geweldige verslapping van de zeden, bij de zgh. elite, in de poortersmiddens en ook in de kloosters was, een malaise die onvermijdelijk moest leiden tot contestatie, inkeer en hervorming, zoals ook bepaalde toestanden de dag van vandaag, zullen leiden tot een kentering, tot een reactie, indien niet tot een scheuring.

De scheuring was in de XVe eeuw latent in talrijke kloosterorden en was de voorbode van de ongecontroleerde Beeldenstorm van de XVIe eeuw, toen “profiteurs” misbruik maakten van een toestand van onbehagen, vertwijfeling en contestatie, om de “Hervorming” vooruit te lopen en eeuwen kunst, cultuur, godsdienst en godsvrucht in een paar uren weg te vegen.

Misschien heeft men toen niet ingezien dat sommige misbruiken geleidelijk zouden ontaarden in een scherpe contestatie. Het klooster van de Franciscanen was bevoordeeld, ontving allerhande gunsten en voorrechten, hun kerk was mooi, kunstig en zeer rijkelijk versierd, de Broeders leefden niet alleen als volgelingen van Franciscus van Assisi, het was alom geweten dat zij eigendom in en buiten de stad bezaten en zulks moest uitdraaien op afgunst, jaloersheid, nijd en vijandschap.

De redding had van de Orde van het klooster zelf moeten komen: in de meeste middens hunkerde men naar een terugkeer tot de oorspronkelijke geest, tucht en bezieling van de stichter. Grijpen wij eens te meer naar het pompeuze proza van Adolphus Van Puymbrouck: “ ’s Menschenkrachten zijn niet immer even sterk en aanhoudend; en eenmaal dat men na veel moeite het toppunt des bergs bereikt te hebben begint te dolen op zijne snelle helling, dan is de stap haastig en niet zelden is er gevaar in de diepte neer te rollen... Helaas! Thans waren zij van hunne eerste vurigheid afgeweken”!

Zovele eufemismen om de lezer te laten verstaan dat de Broeders die in armoede, naar het voorbeeld van Franciscus hadden moeten leven, liefst dauw en broodkruiden aan de vogeltjes overlieten; zij vulden met genoeg en wellust hun maag met andere hapjes en lieten ’s avonds de klinkende goudstukken bijeen, afkomstig van aalmoezen, pachten en andere heerlijke bronnen van inkomsten. Onze Pater van Puymbrouck tracht er wel een mouw aan te passen en de schuld in de schoenen van de gelovigen te stoppen: “de eerste oorzaak was wel gelegen in de genegenheid die het volk tot de Minderbroeder had. Hunne giften waren te talrijk en te groot (sic.). De Satan wist er zijn voordeel uit te halen”, maar niemand zal zijn proza kunnen beamen. De reactie in de Orde zelf ontspoon zich in Spanje, vervolgens in Italië, doch in het Breugelland was men aanvankelijk niet warm te krijgen voor een hervorming die aan de riem trok.

Coleta, later Heilige Coleta geworden, verzette hemel en aarde om paters en nonnen tot betere gevoelens te brengen, doch deze heilige Dolle Mina kon enkel bij de vrouwen succes oogsten, d.w.z. de tucht herstellen, de ogen afwenden van de geneugten des aardse leven en de blik van de kloosterzusters ter hemel richten. De Minderbroeders bleven vrolijke en olijke Pallieters, meer bekommerd om een heerlijke tafel dan om de bespiegelingen van een paar idealisten van de Orde die zich in Spanje en elders de “Observanten” noemden.

Het Gentse klooster mocht op het einde van de XVe eeuw zijn geschiedenis niet neerpennen met offers, offervaardigheid, armoede of naastenliefde. Franciscus van Assisi was een ster ergens aan het firmament geworden, de tucht: een vage herinnering uit vroegere eeuwen, de geest van armoede een voorbijgestreefd begrip.

En op het ogenblik dat de Gentenaren zich afvroegen waarom die zgh. Minderbroeders, *fraters minores*, niet alleen hun kap over de haag wierpen, kwam ook hier de kentering, de heilzame reactie. De Gentse Franciscanen gingen, zoals men zegt, hun leven beteren, de geest van armoede niet meer van de preekstoel als een noodzakelijke deugd verkondigen maar zelf toepassen naar het voorbeeld van sommige Spaanse Minderbroeders die zich afzonderden in zgh. Recollectiehuizen en daarom Recolletten werden genoemd. Alles bij mekaar bleef het te Gent meer bij de actie van een kleine meerderheid: het is gemakkelijker vaarwel te zeggen aan de armoede dan aan de weelde. Zelfs na de tragische periode van de Beeldenstorm, dachten de Gentse Broeders meer aan de herstelling van hun klooster in zijn bloei en pracht van weleer dan aan het herstellen van tucht en Orderegel. Toen immers in 1593 de algemene Overste van de Orde een kapittel in Spanje bijeenriep en elke “provincie” verzocht drie kloosters aan te wijzen die *domus Recollectae* of Recollettenhuizen zouden worden. uitstralingskloosters op de weg naar een terugkeer tot Franciscus’ leer, stuurden de Gentse Broeders hun kat: “de Franciscanen van Gent, schrijft Van Puymbrouck, waren nog immer bezig met stoffelijke herstellingen en dachten misschien niet veel aan de geestelijke”.

Men mag het hen echter niet te veel ten kwade duiden: zij hadden in het laatste kwart van de XVIe eeuw een verschrikkelijke periode achter de rug, zij hadden tijdens de twee achtereenvolgende golven van de Beeldenstorm zwarte sneeuw gezien, de hel op aarde gekend, waren samen met de Predikheren de grootste slachtoffers geworden van de vernielingsroes en van de haat van de Iconoclasten en Calvinisten.

Het klooster van de Franciscanen was op een boogscheut van het oude Predikherenklooster gelegen en wellicht hebben de paters en broeders het gehuil en de kreten van woede van het opgehitste gepeupel kunnen horen wanneer de altaren werden verbrijzeld, de bibliotheek geplunderd, de kostbare handschriften in de Leie geworpen, de beelden van hun sokkels getrokken, het doksaal aan

stukken gegooid. Enkel hetgeen de kloosterlingen nog tijdig in veiligheid hadden kunnen brengen, schilderijen, kleine beelden en voorwerpen, zilverwerk, bleef gespaard doch toen de Geuzen twaalf jaar later als een zwerm het klooster andermaal binnenstormden, werd alles verbrijzeld en vernield. Het gebeurde op 22 mei 1578: “men sach ten Fremineuren, in de beuck van der kercke, bij den preeckstoel, een groot vier ligghen branden, het welcke ten minste ghecost hadde vijftich guldens, doordien dat het hout ende andere materialen niet anders en waeren als van schilderijen, ghesneden beelden, cruycen ende ander kerckcieraet, soo vande aultaeren als van den docksael, daer vele goede devote herten waeren over suchtende”.

Broeders werden aangehouden, gefolterd en een hunner bezweek na het ergste op de pijnbank te hebben verduurd. Drie anderen, van de afschuwelijkste misdaden beschuldigd, werden geselsd, op het schavot geplaatst en uit de stad verbannen. Enkele weken later werden andermaal twee Minderbroeders in hechtenis genomen en dezelfde dag, 28 juni, werden vier jonge Franciscanen op de Vrijdagmarkt levend verbrand!

In zijn werk “Het Gentsche Volksleven” dat in 1924 verscheen, heeft “Priester” Gabriël Celis, zoals hij zichzelf betitelde, het in zijn Heiligenkalender, op datum van 4 oktober, over Franciscus van Assisië, belijder, en schrijver, kan hierbij onmogelijk de Gentse discipelen van de volksgeliefde heilige over het hoofd zien: “De Minderbroeders, aldus Celis, zijn gekend onder verschillende namen; de Conventueelen, die in grote kloosters of Conventen leven; de Observantynen, die in de eenzaamheid verblijven; de Capucienen, die een kappe dragen. De Recolletten werden in 1500 door Joannes de Guadeloupe ingesteld”.

Hoe wilt U dat een gewone leek in deze terminologie wegwijs zou geraken! De enigen die er zich weinig om bekommerden en er zelfs korte metten mede maakten, waren de Gentse Iconoclasten die tot tweemaal toe, in 1566 en in 1578 alles klein sloegen dat in hun bereik lag en in het klooster aan het Recollettenplein het record van de vernieling, dat zij in het Predikherenklooster hadden gevestigd, trachtten neer te halen. Het is in de tweede golf van de Beeldenstorm dat omzeggens alle gewrochten van de Gentse school werden verwoest, zowel schilderijen als beeldhouwwerken en dat meteen voor het nageslacht de naam werd weggeveegd van zovele verdienstelijke kunstenaars. De Minderbroeders werden uit hun klooster verdreven, doolden in angst en paniek, op de Vlaamse wegen, zochten heil in kleine dorpen tot na de inname van de stad door de legers van Farnese en de vlucht van de laatste Calvinistische leiders.

Men heeft in de jongste jaren dikwijls gesproken van het zgn. Duitse wonder, na de totale nederlaag en vernieling. Welnu na 1584 kon men gewagen van een Vlaams wonder, althans in de kerken en kloosters. De Contrareformatie heeft in enkele jaren de sporen van de Beeldenstorm doen verdwijnen en de tempels Gods opnieuw opgefleurd, zij het dan helaas, in een geest die totaal verschillend was van deze van de Middeleeuwen: praalvertoon, artistieke orkestratie vervingen religiositeit en mystiek.

Hebben de Minderbroeders het aangevoeld, zij die de leer van de Poverello, van de goede, zachte, nederige Franciscus van Assisi moesten belijden? Hebben zij gereageerd tegen een wereldse aanpak van de godsdienst, tegen een overwinning op het Protestantisme die ontaarde in luxe, in een jacht op zilver, goud, edelstenen, marmeren altaren, reuzebeelden van heiligen, kostbare drapés en andere uiterlijke tekens en symbolen van rijkdom en macht?

Een eerste maal, begin van de XVIe eeuw, hadden, naar het voorbeeld van een kentering in Spanje en in Italië, sommige kloosters van de Franciscanen, ook te onzent, geöpteerd voor een grotere tucht en strengere zeden; diepe wortels had de beweging echter niet geschoten, zeker niet te Gent.

De Franciscanen van de Arteveldestad waren toen moeilijk warm te krijgen voor hervormingen, beperkingen en andere vormen van symbolisch aanspannen van de riem: zij genoten met volle teugen van het leven, ook in zijn aardse facetten en hadden het de dag van vandaag, met hun mentaliteit, niet prettig gevonden 's zondags de wagen op stal te moeten laten.

Na de Beeldenstorm hadden zij niet veel bijgeleerd: hun klooster en kerk werden vlug hersteld en het leven lachtte hen na jaren ontbering opnieuw gulhartig toe. Toonbeelden van deugd, nederigheid, armoede zijn de Gentse Franciscanen dan ook niet geweest en men heeft zelfs beweerd dat zij om hun ongebonden leven uit hun klooster werden verjaagd.

Ridder Diericx die de godsdienst in zijn hart niet droeg en elke morgen bij zijn ontbijt figuurlijk een kloosterling moest oppeuzelen, heeft zonder enige verwijzing naar historische bronnen, beweerd: "Ils revinrent après les troubles, mais ils menèrent dès lors une vie si dérèglée qu'on les chassa en 1600: époque où l'on céda leur couvent aux Recollets". Prosper Claeys neemt, cum grano salis, de bewering van Diericx over, maar voegt er aan toe: "Les écrivains catholiques disent qu'en 1600 les Frères Mineurs adoptèrent la règle des Récollets, appartenant également à l'ordre de Saint-François", duidelijke zinspeling op Frans De Potter die Diericx eens te meer met zijn anticlericalisme wandelen zendt, zonder zelf vaste en betrouwbare gegevens te kunnen aanhalen.

Adolphus Van Puymbroek eindelijk, stelt iedereen in het ongelijk en schrijft dat het pas later was, nl. in 1618 dat de Franciscanen hun leven gingen beteren en de levenswijze van de Recolletten aannamen. "Frans De Potter, aldus schrijver, zegt dat de Recolletten in Gent kwamen ten jare 1600. 't Is een feil". Wij laten de historiograaf van het Gentse klooster dan maar liever even aan het woord: "Midderwijl begonnen de Minderbroeders van Gent te begrijpen hoe noodzakelijk het was het voorbeeld hunner Broeders der overige kloosters na te volgen. De toenmalige bisschop van Gent, Monseigneur Boonen, later aartsbisschop van Mechelen, zag met hartzeer de overgrote ruïnen, die de geuzen in 't klooster en bij de Paters hadden veroorzaakt; hij wilde het ene en het andere herstellen. Door brieven had hi de Broeders aan de edelmoedigheid zijner diocesanen aanbevolen; thans schreef hij aan P. Andreas a Soto en aan Aartshertogin Isabella; en met de medewerking van het Gentse Magistraat,

gelukten de pogingen van den godvruchtigen Kerkvoogd ten volle. In het jaar 1618 werd er besloten de Recolletten in Gent te brengen”.

Dat is allemaal zeer voorzichtig, handig geschreven maar niet zeer overtuigend en wie nog een paar woorden Nederlands kent, zal er duidelijk uit hebben afgeleid dat er in het Gentse klooster wel een vuiltje aan de lucht was en dat er in 1600 of in 1618 eens grote kuis moest worden gehouden; hebben de Franciscanen, tot inkeer gekomen, op eigen initiatief, de strengere regel van de Recolletten aangenomen of trokken zij er misstijl van onder om vervangen te worden door roomverse idealistische Recolletten?

Het is moeilijk te achterhalen, doch alles laat veronderstellen dat de Fremineuren zachtjes of hardhandig de weg naar de uitgangspoort van 't klooster werden gewezen en dat degenen die bleven zich moesten schikken naar de tucht van de nieuwe generatie: “de Paters, aldus Van Puymbrouck, veranderden van levenswijze en van naam, al bleven zij ware Franciscanen. De inwoners van Gent noemden hen niet meer dan Recolletten”.

Andermaal bleek het dat nieuwe messen goed snijden. De verandering van discipline of de komst van een roomverse gemeenschap was een voltreffer en na enkele jaren was het aantal kloosterlingen die de strenge regel van Franciscus met woord en daad beoefenden, tot veertig geklommen: in 1659 kon het Provinciaal Kapittel in het Gentse klooster worden gehouden, hetgeen wijst op de bloei van de gemeenschap en op de stipte naleving van de regel van de Orde. De Gentse bevolking wist deze heilzame kentering naar waarde te schatten; zij houdt het opnieuw voor geestelijken die de leer van de goede en populaire heilige daadwerkelijk toepasten en wanneer door hen werd aangeklopt om een aalmoes, werd mild gegeven. Het volk heeft altijd veel gevoeld voor kloosterlingen die serafijns denken, ootmoedig leven, zieken en armen belangloos verzorgen, het goede woord gaan verkondigen in stad en dorp, in armoede leven maar er daarom hun goed humeur niet bij inschieten. De Gentse Recolletten waren in al die jaren echte apostelen Gods, nederige, vrolijke paters en broeders, ware discipelen van de Poverello en zij mochten zich in eenieders achting, eerbied en sympathie verheugen.

Men weet nooit hoe vreemd een dubbeltje rollen kan. Eens had men de Vlaamse Minderbroeders moeten aanzetten hun blikken te richten naar de tucht en de praktijken van hun Ordegenoten in Spanje en in Italië, thans was het in dat laatste land dat de discipline erg aan't verslappen ging, zo erg zelfs dat degenen die het nog goed meenden, beroep deden op Recoletten... uit Vlaanderen om er de tucht en de serafijnse regel te komen herstellen. De Vlaamse hervormers werden in het zonnige Italië niet beter ontvangen dan een voetbalploeg van bij ons die er vandaag de tiffosi de les zou komen lezen en het werd dan ook een flop; maar de roep naar het buitenland, zelfs naar verre landen, kon niet meer worden versmacht en zo zien wij op het einde van de XVIIe eeuw tal van Vlaamse

missionarissen het geloof en de geest van Franciscus ver over 's lands grenzen gaan verkondigen.

Het waren opnieuw gelukkige, hoopvolle, geestdriftige jaren die niet konden beletten dat een andere ramp op komst was, de inval van de Franse Republikeinen, die orden en klooster van het Gentse stadsplan zouden schrappen.

Van de meeste Gentse kloosters kan worden gezegd dat zij na de twee vernielingsgolven van de Beeldenstorm en nadat Farnese de stad had ingenomen en opnieuw in de schoot van de Spaanse Habsburgers had gebracht, ruim twee volle en lange eeuwen rust, vrede en de pais kenden hetgeen nog niet wou beduiden dat het te Gent, maar dan buiten de kloosterpanden, allemaal en alle dagen honing en zeem in de huiskamer van de Gentenaren regende: vreemde bezetting, pauperisme, hongersnood en noem maar op. De Gentse kloosters hadden het in die jaren minder hard te verduren, zaten er zelfs meestal warmpjes in en mochten telkens de storm boven of naast de kapeltoren heen laten waaien. Met de inval van de Franse Republikeinen werd het ineens bedenkelijk, zo erg zelfs dat vele kloostergemeenschappen de lawine niet mochten overleven terwijl de overige zich van gans hun bezit beroofd zagen worden en heil moesten zoeken in een roemloze vlucht.

Voor de Gentse Recolletten was de periode van rust en voorspoed wel een tikje korter: voor hen gingen de poppen vroeger aan het dansen. Aanvankelijk, d.i. in de eerste helft van de XVIIIe eeuw was het niet te erg geweest: de gewone kommer veroorzaakt door voorbijtrekkende of bezettende legers die levensmiddelen vroegen, kar en paard wilden stallen of de mooiste kamer opeisten voor een of andere kapitein. Van Puymbrouck schrijft het met wat bombast "Noodzakelijk weer-galmden de oorlogstrompet en de krijgsgeruchten tot in de stille en eenzame kloosterpanden."

De paters verzorgden liefst gewonde soldaten en eisten het leeuwendeel op, daar de toenmalige geneesheren nogal onbeholpen waren: "ten jare 1745 ontvingen van den bisschop van Gent zes Recolletten alle geestelijke macht om de zieke soldaten in de hospitalen te gaan bijstaan en hun de weg naar de hemel te vergemakkelijken."!

Inmiddels werkten de paters die de soldaten van allerhande nationaliteit de weg naar de hemel niet moesten wijzen, aan de verdere uitbouw van het klooster dat stilaan, na zoveel eeuwen, zijn voltooiing in het vizier kreeg. De laatste steen werd gelegd op het ogenblik dat keizerin Maria-Theresia haar laatste snik aan het geven was, hetgeen meteen wilde betekenen dat onze Minderbroeders wat meer dan vijf eeuwen nodig hadden om een somptueus klooster op te trekken dat bijna onmiddellijk na zijn voltooiing zou worden vernield.

Het was een indrukwekkend ensemble, wat groter dan het huidige Gerechtshof, tuin en omliggende straten inclus, buiten sober van lijn, binnen rijkelijk versierd. Iconografische documenten wijzen op de evenwichtige bouw terwijl een ander, geschreven document ons een volledige beschrijving biedt van het

klooster een eeuw voor de afwerking, nl. in 1671.

Een van de religieuze studenten die in dat jaar theologie in het Gentse Franciskanenklooster kwam studeren, heeft vermoedelijk zijn vrije uurtjes doorgebracht in een nauwkeurige observatie van al hetgeen er aldaar te zien was en heeft het allemaal zorgvuldig genoteerd in een bewaard gebleven rapport. Hij heeft het in zijn beschrijving o.a. over de lekebroeder Jan Boeksent, vermaard beeldhouwer, met Pedro de Gante een der kopstukken van het voormalig Recollettenklooster.

Met Maria-Theresia hadden de Gentse Recolletten, zoals ten andere alle kloosters uit het land gelukkige jaren gekend. Met haar zoon Jozef II, een man met oogglappen, die het allemaal theoretisch en pseudo-filosofisch wou oplossen, werd het minder prettig.

De keizer-koster, zoals men hem pleegt te noemen, dacht dat hij alles moest veranderen, hervormen of afschaffen: de contemplatieve orden, de kermissen, de seminaries, de Raad van Brabant enz., enz., hetgeen hem de antipathie van een groot deel van de bevolking en de blinde haat van de kloosters op de hals joeg.

De Recolletten droegen hem allerminst in het hart: de keizer kwam roet in het eten gooien, schafte tal van gemeenschappen af die onder de hoede indien niet de voorgedij stonden van de Recolletten, legde hen allerhande bepalingen op bij de verkiezingen van hun oversten, schafte processies en plechtigheden af, aan dewelke het Gentse klooster een vette kluif had.

Dat was o.a. en vooral het geval met de feestdag van O.L.V. ter Engelen, beter gekend alhier en ook elders als Portiuncula.

Het feest werd gevierd op 2 augustus: “voor de inwoners van Gent, aldus Van Puymbrouck, was het een dag van menige verdiensten, een dag van vreugde voor de zielen des vagevuur, die door de aflaat van Portiuncula uit de smarten verlost werden; voor de zondaren, die uit het slijk hunner zonden waren opgestaan; voor de deugdzamen die een stap verder gedaan hadden in de liefde Gods”...

Om in het geval niet mis te lopen, hebben wij Celis en zijn “Gentsche volksleven”, op datum 2 augustus, geraadpleegd. “Heden, schrijft hij, verdient men den aflaat, gezeid van Portuncula (toties quoties). Men bezoekt de kerken waar de aflaat te verdienen is. Om die volle aflaten, toepasselijke aan de Zielen van het Vagevuur, te winnen, moet men gebiecht en gecommuniceerd hebben, de kerk bezoeken en er bidden volgens de inzichten van den Paus. Het was in eene kleine kapel waar de H. Franciscus van Assisi van kindsbeen af ging bidden en die hij eigenhandig had hersteld, dat hem de gunst van dien aflaat, geschonken werd.”

Nu kan, naar het heet, deze aflaat ook in de parochiekerken worden bekomen, doch op het einde van de XVIIIe eeuw, had men in Gent priesters te kort, broodjes te kort om de 100.000 brave mensen (het dubbel van de bevolking van de stad) die allen dachten een of meerdere familieleden in een te goed verwarmd

vagevuur te tellen op te vangen, en van geestelijk en materieel voedsel te voorzien in en om het klooster van de Recolletten. De paters predikten tot zij er hun stem bij verloren. “Zelfs zag men lieden, aldus Frans De Potter, met eenen boot op op de Schelde, langs den reftermuur aanleggen om van daar door de openstaande vensters het woord des predikants te kunnen vernemen, terwijl vele andere, die geene van de gemelde zalen konden bereiken, in de panden en andere bijgelegen vertrekken bleven om iets van het sermoen te kunnen meedragen”! De menigte keerde 's avonds dolgelukkig huiswaarts, er stellig van overtuigd dat alle afgestorven familieleden als luchtballons ten hemel waren gevlogen en daar ook wel een aardig woordje zouden zeggen voor degenen die nog op aarde ronddoelden. De Gentse handelaars waren in hun nopjes met de gedane zaakjes en de Recolletten waren dubbel gelukkig om het religieus en financieel succes. En ja, daar kwam Jozef II een streep door deze jaarlijkse rekening en door nog vele andere rekeningen, tradities en rechten trekken. Hij had het zelfs speciaal gemunt op de Gentse Minderbroeders die niet geaarzeld hadden hevig en heftig te protesteren telkens de keizer aan hun rechten, voorrechten of voordelen tornde. Van Puymbrouck die gemakkelijk in het vel kruipt van zijn voorgangers is niet mals voor Jozef II: “den 20 Februari 1779 stierf hij en droeg met zich in het graf, niet meer de vreugdezangen van zijn blijde intrede in België, maar de vervloeking van zijn Nederlandsche onderdanen”.

Is het niet uit deze haatgevoelens die de Gentse Recolletten hem toedroegen dat ridder Diericx in zijn *Mémoires*, de legende van de wat te strijd lustige paters heeft gehaald? Hij houdt zoveel van de Recolletten als deze laatsten van Jozef II. D.w.z. dat al hetgeen hij van en over hen schrijft – en het is bitter weinig maar zeer snedig – cum grano salis moet worden aanvaard; “les Récollets, autre espèce de Cordeliers, appartenoient à un ordre religieux qui formoit pour ainsi dire une fraction dans les règles de S. François. Ils disaient, certaines messe appelées en flamand keer-messen, par la vertu desquelles on retrouvoit les effets perdus ou égarés; ils recitoient aussi certaines prières très efficaces pour les femmes difficiles à concevoir et on les nommoit vulgairement les frères de l’amour (de minnebroeders). Ce fut de leurs caves et de leur tour qu’ils canardèrent les troupes de leur souverain en 1789; mais admirons les décrets de la divine sagesse; leur couvent n’est plus: il n’en reste plus pierre sur pierre”. Dat de Minderbroeders in de Brabantse Omwenteling kordaat partij kozen voor de opstandelingen, dat zij daadwerkelijk deelnamen aan de actie van sluikers en pamfletten, staat vast, maar dat zij naar de wapens grepen en de Oostenrijkers van dak en keldergat beschoten is door geen enkele bron gestaafd en blijkbaar een verzinzel van de historicus Diericx die hier eens te meer de geschiedenis met zijn eigen politieke overtuigingen of illusies kleurt.

Met de Brabantse Omwenteling werd in onze nationale geschiedenis een nieuw en bewogen hoofdstuk aangesneden dat pas een veertigtal jaren later, na de Omwenteling van 1830 zou worden afgesloten. Mensen die toen leefden hebben

alle kleuren van de politieke regenboog gezien, alle mogelijke en onmogelijke regimes, bezettingen gekend, Oostenrijkse, Franse, Hollandse, Russische en Pruisische soldaten zien defileren en paraderen, Republikeinse generaals, consuls, koningen, keizers van alle slag hun wil zien opdringen. België werd naargelang van het goed of slecht humeur van de Europese Groten ingepalmd of toegedeeld zonder dat het volk ook maar eens met de lepel in de pap mocht roeren.

Collaborateurs die met alle regimes meewipten – het kon toen nog – vonden er hun gading in; de grote massa werd het slachtoffer van dit bestendig politiek kaatsspel dat zeer slecht werd ingezet met de inval van de Franse Republikeinse legers en het invoeren alhier van een waar terreurregime. De adel, de afgeschafte corporaties en de geestelijken moesten het speciaal ontgelden. Onze Gentse Recolletten zouden aan geweld, uitdrijving en plundering niet ontkomen: de Republikeinen hadden het immers, in het spoor van de iconoclasten uit de XVIIe eeuw, bijzonder gemunt op de “biddende” orden.

Na de slag van Jemappes op 6 november 1792 had de overwinnaar, generaal Dumouriez, ons land voor het grijpen.

Aanvankelijk hadden sommige mensen zich verheugd om de nederlaag van de Oostenrijkers die hier geenszins in geur van heiligheid waren, en hadden vertrouwen gesteld in de legers van de jonge Republiek die onder het motto Vrijheid, Gelijkheid, Broederlijkheid, de verdrukte volkeren zgd. kwamen bevrijden. Dra werd ondervonden dat de werkelijkheid gans verschillend was van slogans en beloften, en dat het land in de greep lag van een niets ontziende bezetter.

Tijdens deze eerste bezetting bleef het voor de Recolletten bij tergingen, opeisingen, huisvesten van soldaten, bedreigingen en dies meer. De religieuzen konden in eigen klooster geen stap verzetten, geen woord uitspreken, geen brief schrijven zonder de bestendige aanwezigheid in kerk, refter, bibliotheek of werkkamer, van een of andere Sans-Culotte of bespieder, die bij het eerste zgd. verdacht gebaar zijn wapen naar de pater of broeder richtte.

Een ooggetuige schreef later: “Hun voornemen was al de kloosterlingen gevangen te nemen, hun den eed van getrouwheid aan de Republiek te doen afleggen, en al die zouden weigeren, terstond te onthoofden.” Het is zeker wat overdreven, want op dat ogenblik hadden de Fransen er geen enkel belang bij zich de haat van de bevolking op de hals te jagen, integendeel: zij wilden de schijn verwekken bevrijders te zijn en te mogen rekenen op de welwillende medewerking van het volk. Het onthoofden van een aantal geestelijken had hun propaganda zeker niet gediend. Wel werden de soldaten brutaler naarmate de militaire toestand van de bezetter hachelijker werd. De Fransen hadden de Oostenrijkers te Jemappes verslagen. Op 18 maart 1793 namen deze laatsten weerwraak in de slag van Neerwinden en de Fransen moesten de Oostenrijkse Nederlanden ontruimen met dezelfde snelheid als wanneer ze, enkele maanden voordien, het land mochten inpalmen.

Klokken luidden nooit op Goede Vrijdag, zij zijn naar Rome om Paaseieren voor de brave kinderen. In 1793 stelden zij hun vlucht maar liefst uit want Dumouriez en zijn troepen verlieten die dag ijlings de Gentse stede en de klokken die sedert maanden het zwijgen was opgelegd geworden, gingen, ofschoon het een rouwdag was voor de Kerk, zo gezwind en vrolijk aan't luiden dat de vluchtende Fransen het op mijlen afstand van Gent moeten gehoord hebben.

Het spelletje van poets wederom poets ging verder. Onze gewesten hadden nauwelijks de tijd op adem te komen en de kleuters hadden pas een Engels van een Oostenrijks of Hollands uniform leren onderscheiden, toen de Fransen opnieuw dringend en dreigend kwamen aanrukken. Op 26 juni 1794 sneden zij onder leiding van Jourdan, bij Fleurus de Verbondenen een broek uit hetzelfde laken en de Oostenrijkse Nederlanden, zonder enige natuurlijke, kunstmatige of militaire verdedigingslinie, vielen als een rijpe vrucht in de rode korf van de Republikeinen die inmiddels hun koning, Lodewijk XVI en diens echtgenote, naar de guillotine hadden gestuurd, een geweldig leger op de been hadden gebracht, en door de onlangs behaalde successen in de zekerheid of in de waan verkeerden dat gans Europa dra voor hen zou neerknielen, keizers, koningen en prinsen op kop!

M.a.w. zij waren zo zeker van hun stuk, van hun definitieve overwinning, zowat als de Duitsers die in 1940 van het duizendjarig Reich spraken, dat zij ditmaal als bezetters, hun propagandaliteratuur op zak hielden en maar onmiddellijk begonnen met de grote kuis in de middens die hen het meest hatelijk voorkwamen, deze nl. van de kloostergemeenschappen.

Op 4 juli, tien dagen na de slag bij Fleurus, deden de Republikeinse soldaten hun intrede te Gent. Geen volk op het voetpad om ze toe te juichen, want eenieder vreest het ergste. Men weet ook welke wetten in Frankrijk werden gestemd; het staat vast dat België zal worden aangehecht bij Frankrijk, deel zal uitmaken van het Frans grondgebied en dat de Franse wetten automatisch in België van kracht zullen worden, o.a. de wet van 15 december 1792 op de afschaffing van de kloosters. Aanvankelijk blijft deze wet in de lade; de bezetters hebben met financiële problemen af te rekenen, hun soldaten zijn slecht betaald, er moet dus dringend geld worden gevonden, miljoenen om de put te vullen. Met de grootste willekeur worden belastingen geheven: de Sint-Pietersabdij en de abdij van Baudelo zullen elk 1 miljoen moeten betalen, de overige kloosters en zelfs gewone burgers moeten zoveel neertellen dat zij niet anders kunnen dan hun gouden en zilveren voorwerpen te verkopen om tijdig hun verplichting na te komen, in de hoop aldus aan het erger kwaad te ontkomen.

Wanneer het geld binnen was, begon de bezetter met het wegnemen van de klokken uit de kerken, om er kanonnen mee te laten gieten; wanneer er geen klokken meer in de torens hingen, kwamen zij de schilderijen van de altaren, in de kloosterpanden, in de refters nemen en lieten ze naar Frankrijk overbrengen

waar zij de verzamelingen van de nationale en stedelijke musea moesten aanvullen en verrijken.

De Recollettenkerk bezat een van de mooiste schilderijen van Rubens, een van de schoonste doeken van de meester in België: “de Zaligmaker gereed om de bliksem naar de wereld te slingeren – de H. Maagd houdt de arm van haar Zoon tegen terwijl de H. Franciscus de werelddol met zijn mantel bedekt”.

De Fransen lieten het van het hoogaltaar wegnemen en naar Frankrijk met andere gestolen kunstwerken overbrengen. In 1815 na de Restauratie, stemde Lodewijk XVIII erin toe een aantal door de Sans-Culottes ontvreemde werken terug te geven. Aldus kwam ook het vermaarde schilderij van Rubens over de grens, echter niet richting Gent. Het Recollettenklooster bestond niet meer en het doek verhuisde naar het Museum van... Brussel. Een ander werk van Rubens eveneens afkomstig van de Recollettenkerk, bleef stevig aan de cimaise van het Museum van Rijsel, terwijl het derde doek dat de kerk van de Vlaamse meester bezat, “de H. Franciscus die de littekens ontvangt”, uiteindelijk in het Gentse Museum terecht kwam.

Toen de bezetters moegeplunderd waren en zij de administratieve en politieke infrastructuur van het land stevig in handen dachten te hebben, gingen zij tot de volgende fase van hun programma over: de brutale afschaffing van de kloosters. Het sluiten van het Recollettenklooster te Gent was voor de Republikeinen een test om na te gaan hoe het volk zou reageren op soortgelijke maatregelen. Het volk was echter genuilband, het kon zijn stem niet eens laten horen, het moest zwijgen en uit dat stilzwijgen hebben de bezetters, naar eeuwenoude traditie, afgeleid dat niemand tegen de genomen maatregelen protesteerde, m.a.w. dat iedereen ze goedkeurde!

Op 10 december 1796 drongen de zgh. commissarissen het klooster en de kerk binnen tijdens de goddelijke dienst, verdreven de gelovigen uit de kerk, waarna de kloosterlingen – 32 paters en 16 broeders – in eigen pand werden opgesloten of geconsigneerd.

Veertien dagen later, op 30 december werden zij samengebracht als vee, in de eeuwenoude refter, om er te vernemen dat zij luidens de principes van Vrijheid, Gelijkheid en Broederlijkheid, als klooster werden afgeschaft, en dat de geestelijken nog dezelfde avond het klooster zouden moeten verlaten. De afgevaardigden van de Municipaliteit die het uitdrijvingsbevel kwamen voorlezen voegden er minachtend aan toe dat elkeen 200 Franse pond met enkele Bons voor zijn onderhoud zou ontvangen.

Niet een Recollet wou deze Judaspenning aanvaarden. Zij protesteerden allen luid doch het mocht natuurlijk niet baten. Nog dezelfde avond, terwijl men het klooster leegplunderde, stonden zij in de smeltende sneeuw, doodarm en doodtriestig, op straat.

De verjaring is een van de gezonde, indien niet onmisbare instellingen van ons Recht: dertig jaar bezit wordt in menig domein, als b.v. eigendomsverkrijging, als een maximum beschouwd. Wat dan gezegd van het recht van een klooster dat sedert meer dan zes eeuwen zijn wortels heel diep heeft geschoten en zijn levensideaal hemelshoog heeft verheven op een plekje grond midden in een stad als Gent en er langzaam maar zeker vergroeid is geraakt met de traditieseden, kwaliteiten en gebreken van een vaak koppige en wispelturige bevolking?

Kan men na zoveel eeuwen nog eisen dat om een of andere bokkesprong in de geschiedenis, de bewoners van een dergelijk klooster, erfgenamen en voortzetters van hen die in de Middeleeuwen ons volk onderwijs en cultuur hadden gebracht, plots zouden worden gedwongen hun matten op te rollen en elders hun tenten te gaan opslaan?

Onze Gentse Recolletten hadden sedert de regering van Johanna van Constantinopel, over de tijden van Artevelde, Keizer Karel, Hembyse, de Franse Lodewijk's en Maria-Theresia heen, het wel en het wee gedeeld van het Gentse volk, gezwogd, gejubeld, gestreden met ontelbare generaties die eenzelfde geloofs- en vrijheidsideaal hadden gediend;

De haat en de onwetendheid van een vreemde ambtenaar die de lakens uitdeelde op het stadhuis hadden op 30 december 1796 voor gevolg dat de 48 geestelijken van het Recollettenklooster werden verjaagd, amper een viertal uurtjes tijd kregen om hun schamel persoonlijke bezit bijeen te garen en kerk, klooster en cel te ontruimen. Sedert 10 december zaten zij gevangen in hun eigen kloosterpand; zij wisten dat men hen andermaal het leven zuur zou maken doch hadden zich in elk geval aan het ergste, de uitdrijving, niet verwacht. Als boeven werden zij omringd van soldaten, op straat gezet. Sommigen doolden de ganse nacht in koude en sneeuw, andere gingen bij vrienden of kennissen aanbellen, de meesten zochten heil en onderkomen in of buiten de stad, bij familieleden.

Het was toen gevaarlijk onderdak te verlenen aan uitgedreven priesters: burgers die het aandurfd en werden op hun beurt vervolgd en aangehouden. Enkel de priesters die de eed van trouw aan de republikeinse principes en instellingen aflegden mochten vrij rondlopen, doch zij waren een kleine minderheid. De meeste geestelijken weigerden kordaat de hatelijke eed af te leggen en moesten vanaf dat ogenblik onderduiken. Honderden werden in de volgende maanden en jaren aangehouden, opgesloten in het Rasphuis, gedeporteerd naar Frankrijk of verre eilanden: hun schuilplaats was ontdekt geworden of zij werden verklikt of in hechtenis genomen toen zij zich in 't geheim naar een zieke, een stervende begaven of nog, in een schuur de H. Mis opdroegen.

Hun onderduiken viel samen met de Conscriptie die duizende jonge mannen naar een veilige schuilplaats deed zoeken, maar nergens was er nog veiligheid; overal werden speciale opsporingsbrigades ingezet, heerste een klimaat van verklikking en terreur. "Sommigen der uitjaagde Recolletten", schrijft Van Puymbrouck, "bleven in hunne schuilplaats verborgen, maanden, jaren tot als de goddelooze Fransche Republiek met de goedkeuring aller weldenkende

burgers verging, Midderwijl doolden de anderen in wereldsche kleederen van huis tot huis, van stad tot stad, maar immer voort; en niettegenstaande al hunne voorzorgen om niet ontdekt te worden vielen er velen hunner in de handen der zedeloze en onmenselijke republikeinen.”

Nauwelijks in ballingschap moesten de Recolletten alle hoop op en verdere illusies voor een betere toekomst laten varen: al hetgeen zich in kerk en klooster bevond werd immers aangeslagen en openbaar verkocht. Op 8 maart 1797 kocht Verlinden-Cannoot, die in de Zonnestraat woonde, de kerkmeubelen, biechtstoelen, het orgel, de predikstoel enz. op met het inzicht ze met een belangrijke winst terug te verkopen aan de uitgedreven, kloosterlingen doch toen deze laatsten, althans degenen die hij mocht contacteren, zijn voorstel van de hand wezen, bracht hij de voorwerpen in openbare veiling op 24 mei.

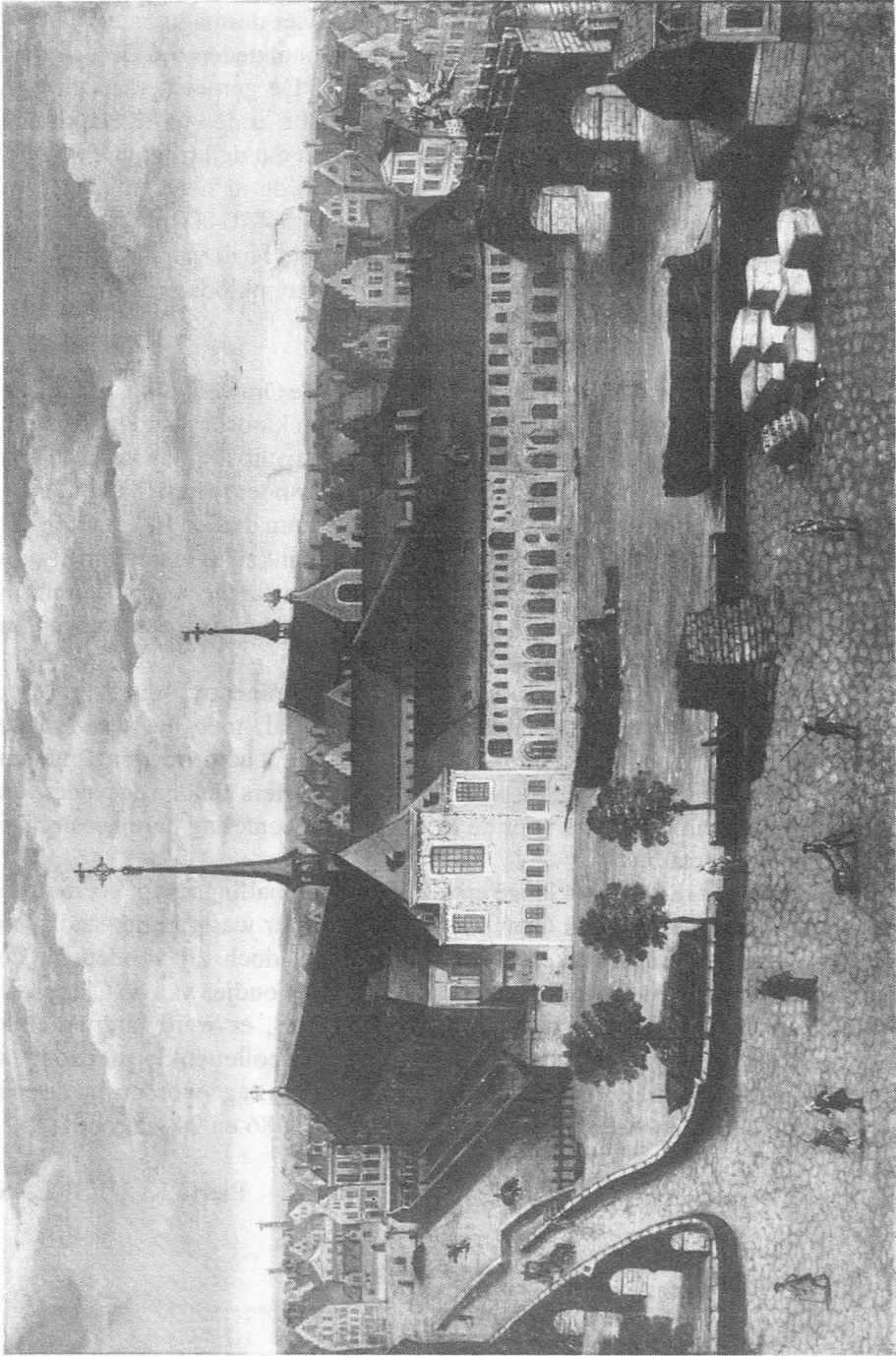
Ook de klokken werden uit de toren gehaald en verkocht, terwijl de mooiste werken, o.a. de schilderijen van Rubens, naar Frankrijk werden overgebracht. Dezelfde Verlinden-Cannoot kocht, met een paar trawanten, de kerk en het klooster op om ze af te breken tegen een som van 193.000 pond betaalbaar in assignaten, een papieren munt elders waardeloos maar alhier door de bezetter opgedrongen. Blijkbaar gold het hier enkel de verkoop van de gebouwen en niet van de grond, want in september 1797 verschijnt in de Gazette van Gend een aankondiging betreffende het te koop aanbieden van gans het plein waar vroeger het klooster en de kerk rezen.

Op 16 september gaf men de eerste hamerslag in het klooster zelf, op 7 juni 1798 werd ook een aanvang genomen met het slopen van de kerk. Nog dezelfde maand werden de afbraakmaterialen geveild, zodat nu niets meer overbleef van het Recollettenklooster dat gedurende zoveel eeuwen, op de grens van de oude stad en van het grondgebied van de Sint-Pietersabdij een centrum van godsdienst, wetenschappen en sociaal dienstbetoon was geweest.

De Gentse Municipaliteit had, toen de geestelijken gevangen gehouden werden in hun klooster maar nog niet uitgedreven waren, reeds beslist dat na de afbraak de vrijgekomen ruimte een openbaar plein zou worden met o.a. een aanlegplaats voor schepen. Kaden werden inderdaad door de stad gebouwd, doch het middenplein bleef eigendom van de Staat.

Na de val van Napoleon en de vereniging van Noord en Zuid onder de scepter van Willem I, verkocht de Staat op 29 november 1825 het voormalig Recollettenplein aan de stad Gent voor een slordige 40.000 gulden. De stadskas eens te meer leeg gelopen zijnde, bleven mogelijke en onmogelijke plannen voorlopig in de doofpot, zodat het plein voor duizend en één niet-officiële en tijdelijke manifestaties werd gebruikt. Men vestigde er de aardappelmarkt, een hooi- en stromarkt, en elk jaar kwamen de foorreizigers er tijdens de Bijlokefoor hun kramen opstellen.

Toen in 1832 drie Beroepshoven werden gecreëerd, w.o. een te Gent, bracht

Het Recollettenklooster met rechts het Kuipgat.

men aanvankelijk voorzitters, raadsleden, griffiers en gerechtszalen onder in het stadhuis, hetgeen niet in de smaak mocht vallen van de magistraten die, bij monde van hun Eerste Voorzitter, Massez, het voorstel deden een Gerechtshof op te trekken op het voormalig Recollettenplein. De gemeenteraad ging in zitting van 21 januari 1835 in op dat voorstel, gelaste Lodewijk Roelandt met het opmaken van de plannen uitdrukkelijk bepalend dat de kosten 820.000 fr. niet zouden mogen overschrijden. Roelandt beloofde al hetgeen men hem gevraagd had, maar de eindrekening steeg niettemin van 820.000 naar 2.120.061 fr.! Op 19 oktober 1846 nam het Beroepshof officieel bezit van het afgewerkt Gerechtshof op de plaats van het voormalig Recollettenklooster.

Inmiddels, meer bepaaldelijk in 1830, na de geslaagde Omwenteling, hadden de overlevenden van de Recolletten die in 1796 uit hun klooster werden gejaagd, opnieuw hun ordekleed aangetrokken en waren zij uit de clandestiniteit te voorschijn getreden, eerst te Tielt, daarna te Sint-Truiden, eindelijk te Gent. Er waren kloosterorden die er nog erger aan toe waren dan de Recolletten, de Urbanisten van de Oude Houtlei bv. die weliswaar, dankzij een stroman, na hun uitdrijving hun klooster terug hadden kunnen kopen, maar die in al die jaren van ballingschap het aantal kloosterzusters schromelijk hadden zien dalen: zij waren nog juist geteld met twee in 1840.

“Geen wonder”, schrijft de historiograaf van de Fremineuren “dat Z.H. Mgr. Delebecque in 1840 terstond zijne toestemming gaf, toen de twee laatste overlevende en stokoude Clarissen-Urbanisten van Gent hem vroegen te mogen in haar klooster de Recolletten roepen. De kloosterzusters kenden de paters van oudsher; deze waren immers voor de Fransche Omwenteling hare geestelijke bestierders geweest”.

Op 30 november 1840, na 44 lange en pijnlijke jaren ballingschap, keerden de Recolletten naar hun geliefd Gent terug: hun klooster was van het stadsplan geschrapt, al hun kunstwerken waren verdwenen, doch zij vonden bij de Urbanisten, een nieuw en veilig onderdak bij de twee oudjes van de Clarissen. Unicum in de annalen van de toenmalige kloosters, er werd uitdrukkelijk gedongen dat de twee zusters hun leven lang in het Recollettenklooster zouden mogen blijven wonen! Er moet er ten andere aan toegevoegd worden dat de ene in 1844, de oudste in 1852 overleden, respectievelijk 86 en 94 jaar oud!

Pierre KLUYSKENS

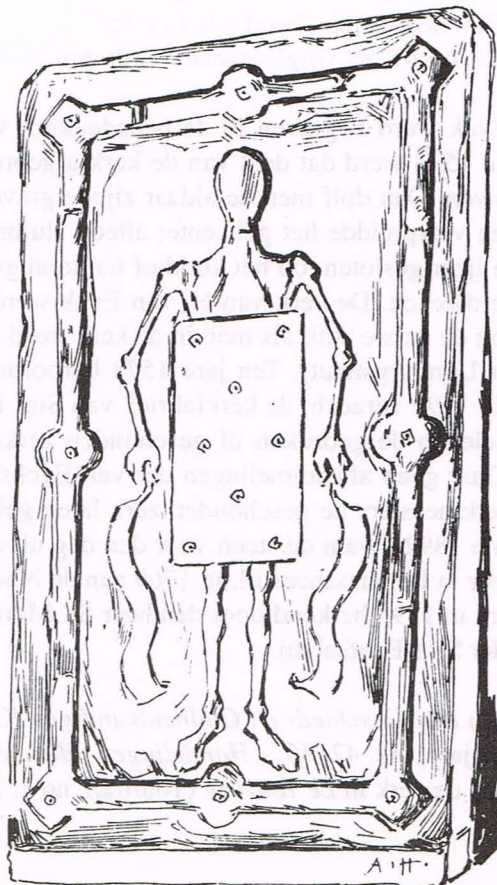

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE No 73

Op 30 januari 1898 stelde Alfons Van Werveke in de rubriek "Beeldhouwwerken - Museum van Stenen Voorwerpen (Ruïnes van de St-Baafsabdij) - XVe eeuw" in het Vlaams een fiche op over

De Grafzerk van Huibrecht Van Eyck

Deze zerk van blauwen arduin (2,08 m. x 1,19 m.), vroeger omlijst door een koperen rand met 8 schilden, stelde een met witten steen ingelegd geraamte voor, dat een plaat (0,66 m. x 0,415 m.) en twee linten, beide in koper en met opschrift, vóór zich houdt. Thans zijn witte steen en koper verdwenen. De arduin is zeer afgesleten, blijkbaar door de voeten der kerkbezoekers. Wij geven het opschrift van de koperen plaat volgens den kroniekschrijver M. van Vaernewijck (de woorden van het randschrift en die van de linten zijn niet gekend) :

Spieghelt y an my die op my treden
Ick was als ghy, nu bem beneden
Begrauen doot, alst is anschyne.
My ne halp raet, const, noch medicine,
Const, eer, wijsheyt, macht, rijcheyt groot
Is onghespaert, als comt die doot.
Hubrecht van Eyck was ick ghenant,
Nu spyse der wormen, voormaels bekant
In schilderye zeer hooghe gheert :
Cort na was yet, in nieute verkeert.

Int iaer des Heeren des sijt ghewes,
Duysent, vier hondert, twintich en zes,
Inde maent September, achthien daghen viel,
Dat ik met pynen God gaf mijn ziel.
Bidt God voor my die Const minnen,
Dat ick zijn aensicht moet ghewinnen
En vliedt zonde, keert v ten besten
Want ghy my volghen moet ten lesten.

Huibrecht van Eyck werd begraven in de benedenkerk van St-Jans, sedert 1540 St-Baafs. In 1533 werd dat deel van de kerk afgebroken om een nieuwen beuk te bouwen. Dan dolf men de aldaar zijnde graven op, ook dat van den schilder. Men verspreidde het gebeente; alleen Huibrechts rechter arm-pijp werd, in een ijzer gesloten, op het kerkhof ten toon gehangen, doch was in 1566 reeds verdwenen. De zerk van H. van Eyck werd in den kruisbeuk geplaatst, dicht bij de eerste zuil, als men in de kerk treed langs de zuidelijke zijdeur (kant der Limburgstraat). Ten jare 1578 beroofde men ze van hare koperen platen. In 1599 verzocht de kerkfabriek van Sint-Baafs aan de recht-hebbende familieleden de gebroken of geschonden zerken uit het gebouw weg te nemen. Daar geen afstammelingen der van Eycks hier meer bestonden, zullen de kerkmeesters de geschonden zerk laten gebruiken hebben als bouwstof. Ten jare 1892 kwam de steen voor den dag uit de grondvesten der wanstaltige zijdeur in Renaissancestijl, in 1769 aan de Noorzijde van de kerk gebouwd; ze werd in 1895 herkend door den heer St. Mortier en berust thans in het Museum der Sint-Baafsabdij.

Verg. *Bulletijn van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van Gent*, 2de jaar, blz. 239, 3de jaar, blz. 42, 85; - *Handelingen, idem*, deel II, blz. 1. - Zie een afbeelding van de zerk in *Le Touriste* (Tournai), no 1, janvier 1895.

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN

De charmes van de dagelijksheid (vervolg)

zaterdag 2 juli 1955

De tentoonstelling « Keizer Karel en zijn tijd » in het Museum voor Schone Kunsten is zo'n succes dat dit weekeinde de 100.000ste bezoeker wordt verwacht. In het jaar 2.000 zullen ze die tentoonstelling waarschijnlijk nog eens overdoen, want dan is het precies 500 jaar geleden dat Keizer Karel te Gent in het Prinsenhof werd geboren.

maandag 4 juli 1955

Er gebeurt nogal wat in de wereld van de kunst tegenwoordig ! Gisteren is in het Museum voor Schone Kunsten te Gent een tekening van een paard van de 19e-eeuwse Franse schilder Ernest Meissonier gestolen. Het schijnt dat die schilder door zijn tijdgenoten « De dwerg » werd geheten omdat het zo'n klein ventje was. De dief heeft alleen de tekening gestolen en de lijst aan de muur laten hangen. Van zodra men de diefstal had bemerkt, werd er alarm geslagen en de aanwezige bezoekers werden ondervraagd en onderzocht... maar het paard is niet teruggevonden. Misschien was de dief wel net zo'n klein ventje als de schilder en is hij door de mazen van het net kunnen glippen.

vrijdag 8 juli 1955

In de Top 100 hitlijst van het Amerikaanse blad Billboard staat deze week «Rock around the clock» van Bill Haley nummer één.

zaterdag 16 juli 1955

Onder de titel « Aan de gerechtigheid is voldaan... » staat in de krant de foto van een mooie, blonde, dertigjarige vrouw. Ze leunt met haar armen ver naar achter in een tamelijk uitdagende houding die haar borsten goed laten uitkomen. Het is de Engelse Ruth Ellis. Ze is moeder van twee kinderen.

Omdat ze haar vriend heeft vermoord, is ze afgelopen woensdag in de Holloway gevangenis opgeknoopt. Haar genadeverzoek werd verworpen. Het is de veertiende vrouw die in de 20ste eeuw in Engeland wegens moord ter dood werd veroordeeld. Zoals de krant schrijft aan de gerechtigheid is voldaan...

Ik vind het erg jammer dat zo'n mooie vrouw op die manier aan haar einde moet komen. En was ze als moeder van twee kinderen voor de gemeenschap

echt niet meer waard dan een overbodig wezen dat zo nodig moest geëlimineerd worden ? Ik vind dat men in dit geval de gerechtigheid links had moeten laten liggen en dat die vrouw de kans had moeten krijgen naar huis terug te keren om voor haar kinderen te zorgen. Stel je eens voor dat moeder zich in een vlaag van diepe gekwetstheid en kwaadheid niet kan beheersen en Marcel vermoordt ... als straf vliegt ze voor de rest van haar leven in de gevangenis of wordt ze opgeknoopt ... wat moet er dan met mij gebeuren ?

maandag 25 juli 1955

Vorige week hebben Wilfried en ik onze fietstocht door België tot in Luxemburg gemaakt. Van maandag tot zondag.

In veel opzichten een verrijkende ervaring. We hebben veel gezien en gedaan... we hebben meer dan ons lief was gezwoegd om boven op die eindeloos lijkende « bergen » te geraken... terwijl ik me tot het uiterste zat in te spannen om de trappers rond te krijgen, heb ik me een paar keer afgevraagd waarom ik niet was thuis gebleven en me die ellende had bespaard... alles samen hebben we een fijne week beleefd.

Niet echt mooi, maar toch overwegend behoorlijk weer, slechts af en toe regen... geen ongevallen, geen tegenslagen, zelfs geen lekke band... en behalve dat we een paar keer van mening verschilden over de te volgen reisroute en het één keer grondig oneens waren over de plaats van bestemming, zijn er geen spanningen geweest en hebben we geen ruzie gemaakt. We hebben elkaar beter leren kennen en begrijpen en hebben ons meestal niet nodeloos opgewonden als de ander iets deed dat we zelf anders zouden hebben gedaan... we zouden er allebei voor te vinden zijn om dat volgend jaar samen nog eens te doen.

De eerste avond, te Leuven, waren we helemaal alleen in de jeugdherberg en dat was niet zo gezellig. De tweede avond, te Comblain-au-Pont, hebben we kennisgemaakt met een heel stel Nederlanders. Eerst twee grote, twintigjarige mannen uit Amstelveen; daarna twee meisjes van negentien, een mooie, die zo'n kort broekje aan had dat ik dikwijls naar haar billen heb zitten kijken... en een minder mooie, die ook wel haar billen liet zien, maar als die aan een een niet zo fraai gezicht toebehoren is dat minder aantrekkelijk om naar te kijken; en dan nog een enkeling, een student uit Utrecht. De eerstkomende drie dagen zijn we met ons groepje van zeven samengebleven. Dat heeft voor ieder een paar aanpassingen aan het reisschema meegebracht, maar vermits wij onszelf de vrijheid gunden zoveel te wijzigen als we wilden, stelde dat geen enkel probleem. Ook voor de anderen niet. We hebben het bijzonder goed met elkaar kunnen stellen. Veel aangename momenten. De mooiste dagen van onze tocht. Voor al die Nederlanders was het bovendien niet de eerste keer dat ze met de fiets op reis gingen. Die oudere jon-

gens hadden al heel Duitsland, Zwitserland en een deel van Frankrijk doorkruist en die meisjes hadden op Zwitserland na al ongeveer hetzelfde gedaan. En toch hadden ze er geen moeite mee om met ons, die zoveel jonger waren en geen enkele ervaring hadden, op te trekken. En wat die « zuinige » Hollanders betreft... wij waren zuiniger dan zij.

Ook wat het eten betreft hebben we goed ons plan getrokken. 's Middags nogal eentonig pistolets of koeken, en 's avonds niet altijd zo lekker als we hadden gehoopt, maar als je de hele dag op de fiets hebt gezeten smaakt alles. Honger hebben we zeker niet gehad.

Het slapen was al helemaal geen probleem: geen enkele slaapzaal was volledig bezet.

Om de twee dagen heb ik een kaartje gestuurd... de laatste drie zijn zelfs nog niet aangekomen... maar geschenkjes hebben we niet gekocht. Daar hadden we te weinig geld voor. We waren trouwens allebei zo goed als blut de laatste dag.

Toen ik gisteren omstreeks 17.30 u thuiskwam, was Marcel naar het werk en moeder lag in bed. Ze is uitgerekend vorige week toch zeker wel ziek geworden (rugklachten) ! Paniek natuurlijk... ze dacht al dat ze me nooit meer levend zou terugzien.

Tranen van opluchting toen ik naast haar bed stond. Omdat ze wist dat ik gisteren zou thuiskomen, had ze zich 's morgens ingespannen om boodschap-

Daniël Van Ryssel (midden achteraan) en Wilfried (rechts met witte pet) samen met een groep Nederlandse trekkers.

pen te doen en stoofvlees klaar te maken... ook de aardappelen waren reeds geschild... en ze is opgestaan om mijn lievelingsgerecht klaar te maken. Ze was er zo goed als zeker van dat ik een hele week minderwaardig voedsel en in ieder geval te weinig eten had gekregen. Dat is echt niet waar, we hebben voldoende en behoorlijk tot goed gegeten. Toch blij met wat ik thuis kreeg voorgeschoteld.

Moeder is niet zo geïnteresseerd in wat we gezien of gedaan hebben. Behouden thuis is voor haar het voornaamste. Ik had gedacht vandaag nog naar Belzele te rijden om daar mijn belevenissen te vertellen... maar vermits moeder zich echt niet goed voelt, maar wel nog voldoende kracht heeft om mijn vuile kleren in de week te zetten, zal ik bij haar blijven en dat uitstellen tot morgen. Marcel zal wel nieuwsgierig zijn en alles willen weten... en ik ben dringend aan een grondige wasbeurt toe.

zaterdag 6 augustus 1955

Ik heb de afgelopen week alle dagen van 8 u 's morgens tot 17 u 's avonds gewerkt in het papiermagazijn van Ivan... en dat heeft een aardige stuiver opgebracht. Moeder heeft al gezegd dat we er een mooie pull of een paar schoenen zullen mee kopen.

Ik heb er ook een boekje aan overgehouden dat ik in een zak papier heb gevonden: « Een ontgoocheling » van Willem Elsschot. Ik heb er ook een reeks van 12 prachtige groene lederen banden met goudopdruk gezien... maar het waren allemaal Franse romans en die heb ik laten liggen. Als ik daar alle dagen zou werken, zou ik na korte tijd een hele bibliotheek bezitten. Echt zonde dat al dat fraais vernietigd moet worden. Wat ik wel heb meegenomen: twee grote, mooie oude foto's van botsingen met auto's. Aan de modellen te zien, moeten het auto's van de jaren twintig zijn. Op de ene foto zijn er twee auto's frontaal tegen elkaar gereden en er is heel wat gekraakt, gedeukt en gebroken ; de andere foto is een botsing tussen een auto en een tram, de auto is vooraan zijn beide wielen kwijt... op beide foto's staan er agenten en ook heel wat nieuwsgierigen naar de fotograaf te kijken.

Jammer dat ik vanmiddag, om de week af te sluiten, niet nog eens in het bad van Ivan mocht stappen... maar het werd me niet voorgesteld en ik heb het niet durven vragen. Vanmiddag dan maar met een emmer in de garage, zoals gewoonlijk.

Toen ik Annie had verteld over mijn fietstocht naar Luxemburg samen met Wilftied, was ze een beetje jaloers... en we hebben afgesproken maandag eens naar Terneuzen te rijden. Diane, een vriendin van haar zal zeker ook willen meerijden.

woensdag 10 augustus 1955

Toen we maandag naar Nederland zijn gefietst, heb ik langs het kanaal te Langerbrugge hopen grote stenen zien liggen. Rotsachtige stenen in de tuin... dat zou mooi zijn. Ik heb dat tegen Marcel verteld... en vanavond zijn we met de auto daarheen gereden om een voorraad stenen in te laden. Omdat ik Marcel had gezegd dat het zo'n grote stenen zijn, had hij voor alle zekerheid een voorhamer meegenomen... en die is goed van pas gekomen.

Toen we op de terugweg al een eindje aan het rijden waren, zei Marcel opeens dat we te zwaar geladen waren... maar we zijn toch doorgereden. Traag en voorzichtig. Laat ons hopen dat de Citroën niet door zijn knieën zakt of doormidden breekt.

Van zodra we thuiskwamen, hebben we de stenen naar de achtertuin gebracht om er het middenperk mee af te lijnen. Om helemaal rond te geraken zullen we zeker nog een keer moeten terugkeren voor een nieuwe lading. Nu of morgen ? Nu!

zaterdag 20 augustus 1955

Meetje vertelt me dat ze het tijdens de eerste jaren van haar huwelijk niet breed heeft gehad... dat ze op sommige momenten zelfs zwarte sneeuw heeft zien vliegen. Het visbedrijf was nog niet opgebouwd, de oudste twee dochters waren reeds geboren, en Peet durfde al eens te veel drinken.

Op een zondagochtend heeft ze in het achterhuis van machteloosheid en wanhoop zitten wenen omdat ze niet naar de kerk kon gaan. Ze bezat zelfs geen halve kluit om tijdens de mis in de schaal te leggen.

Jaja, de drank. Al heeft Peet het wel nooit zo bont gemaakt als haar vader Cies, mijn grootvader, die ik niet heb gekend, daar hij in 1937 is gestorven. Daar hebben ze mee afgezien ! Die heeft zich letterlijk dood gedronken. (Zou het mogelijk zijn dat grootvader Francis zijn drankzucht via zijn dochters aan zijn kleinzonen heeft doorgegeven? Al mijn oudere neven kunnen er in ieder geval goed mee overweg en sommige liggen om die reden ondertussen al onder de grond... en in gezelschap ben ik er al evenmin afkerig van, ook al kan ik er niet goed tegen.) Weet je dat ze hem op een dag hebben thuisgebracht en dat hij alles kwijt was. Zijn verdiensten, zijn paard, zijn groentekar... op drie dagen had hij alles verdrongen. Moeder Elodie was zeer streng, buitenmate streng zelfs voor haar kinderen, ik heb haar nooit zien lachen en een vriendelijk woord kon ze al evenmin over haar lippen krijgen, maar de drankzucht van haar echtgenoot Cies, daar kon ze niet tegenop. Een hopeloze strijd met alleen maar verliezers. In zeer veel huisgezinnen was dat toen het geval. Al de dochters van hun veertiende naar de fabriek en 's avonds en 's zondags achter de toeg van ons café « In de reisduif », terwijl

moeder Elodie vanuit de keuken door het raampje loerde om te zien of er geen mannen binnenkwamen die ze niet kende of niet betrouwde.. Ja, mijn vader was ook een groot duivenmelker, tientallen duiven hield hij op zolder. Eén keer heb ik hem ook zien wenen, dat was op een zondagnamiddag dat de duiven van een vlucht terugkeerden, « daar is hij... daar is hij » zei hij, toen hij zijn beste duif zag naderen, de duif streek neer, vloog tegen een draad, viel op de grond en was dood... met de dode duif in zijn handen heeft mijn vader daar staan wenen als een klein kind. Maar wij, eens uitgaan, dat was er zelden of nooit bij : in de winter altijd thuisblijven en in de zomer één keer om de zes weken... na het middageten weg maar voor het donker om 9 u terug thuis. Ze verdraaide zelfs de grote wijzer van de klok om er ons op te betrappen dat we te laat waren en ons een oorveeg te kunnen geven. Geen wonder dat ze allemaal zo rap mogelijk getrouwd of weggelopen zijn. Behalve haar jongste zuster, ja, mijn moeder, die was doodsbang van moeder Elodie en heeft het tot haar drieëntwintigste thuis uitgehouden... en ze is dan nog met de verkeerde vent getrouwd om toch maar weg te zijn. Tante Maria, neen, die was voor niemand bang, dat was het koppigste wezen dat ooit is geboren... al van bij haar geboorte heeft niemand die ooit kunnen temmen, ze is van huis weggelopen toen ze nog geen achttien was om met een dokwerker samen te gaan samenleven en later met hem te trouwen... ik herinner me dat ze de maandagavond van het werk is thuisgekomen, haar loon aan moeder heeft afgegeven, dat was eigenlijk niet van haar en ze moest dat niet hebben, en toen zei ze dat ze 's anderendaags niet meer naar huis zou komen... ze heeft dat ook niet gedaan, maar verder heeft ze er niet veel goeds van terechtgebracht.

In hetzelfde jaar van het huwelijk van moeder is zowel haar oudste broer aan een longontsteking als vader Cies gestorven. De laatste jaren van zijn leven zat hij als een wrak naast de stoof en hij moest gevoed worden als een klein kind. De goede oude tijd... je moet er haar niet over spreken, want die heeft ze thuis niet gekend.

Dat ze nu een bedrijf en een eigen huis en een zekere welstand hebben, is er alleen gekomen door hard te werken, te sparen en sober te leven. (En vooral, denk ik, door haar wilskracht en karaktersterkte... want Peet alleen zou het nooit zover gebracht hebben. Hij is een goed en vreedzaam en werkzaam man... maar Meetje is de oerkracht en in mijn ogen de moedergodin van wie alles uitgaat, die alles bestiert en die alle problemen tot een oplossing brengt. Mocht ze op een hogere sport van de ladder zijn geboren en een andere opleiding hebben gekregen, dan zou het een heel grote dame zijn geworden. Ze heeft menselijke kwaliteiten die geen enkele van haar broers en zusters bezitten. Vandaar waarschijnlijk dat iedereen haar gaarne ziet en met respect naar haar opkijkt... ik in de eerste plaats.)

zondag 21 augustus 1955

Vanmorgen ben ik op de hoek van de Brandstraat en de Oude Houtlei eens gaan kijken naar de jaarlijkse pestkaarsprocessie.

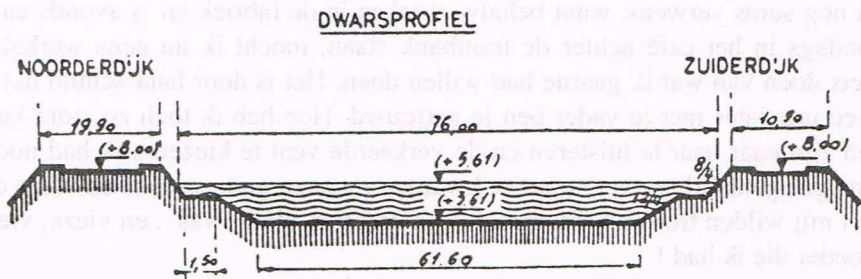
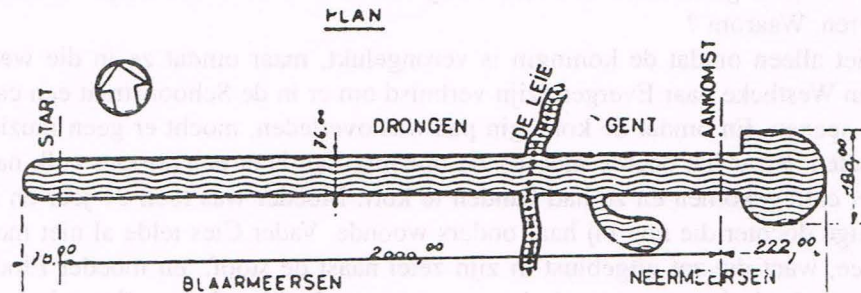
Die meer dan 600 jaar oude traditie gaat terug tot 1321 toen er in die buurt een pestepidemie woedde, die alle inwoners van de wijk wegmaaide. Behalve een oud vrouwtje van Spaanse afkomst, dat de gelofte deed jaarlijks een grote kaars te zullen offeren als ze van de pest gespaard bleef En zo geschiedde. Na haar dood heeft de buurt die traditie tot vandaag in ere gehouden.

In de optocht waren er gekostumeerde groepen, veel vaandels, verklede kinderen en achteraan een groep oude vrouwtjes met grote kaarsen... en onder hen een vrouw die het Spaans vrouwtje van 1321 uitbeeldde.

Er stond veel volk te kijken... heel wat mensen hadden fototoestellen bij zich... en er was daar zelfs een schilder met een grijze baard en een grote zwarte hoed, die zijn ezel had opgesteld - hij was de oude vrouwtjes aan het tekenen.

woensdag 24 augustus 1955

Vandaag wordt de Nationale Watersportbaan ingewijd. De totale lengte bedraagt 2.300 m, de competitielengte is 2,000 m. De breedte aan de waterlijn

is 76 m, wat het in competitie leggen van vijf roeiboten toelaat. Rondom komt een wandelweg, een autoweg en een fietspad. Op sportief en recreatief gebied een grote aanwinst zowel voor de stad als voor het land.

En om de stad te belonen voor de inspanningen worden daar van 25 tot 28 augustus de Europese roeikampioenschappen georganiseerd.

Zou de fiere Gentse stede er eindelijk iets aan beginnen te doen om van een schijn-dode middeleeuwse stad, op de kneuterige maat van Brugge, opnieuw een Europees centrum van leven en activiteiten te worden ?

Schepen Georges Nachez, die door de CVP-oppositie wel eens de schepen van de Watersportbaan wordt genoemd, zal in ieder geval fier en content zijn. De CVP zou trouwens beter een beetje meer respect hebben voor die schepen, want Georges was (en waarschijnlijk is hij dat nog) een slim baaske en in 1911 is hij primus geweest in de stadsschool in de Geitstraat... terwijl zijn vader maar een eenvoudige vlasbewerker en lokaalhouder van de socialistische wijkclub op de Brugse Poort was. Zou Georges ook kunnen roeien ? Ik heb eens gehoord dat de bekende schrijver Cyriel Buysse lid was van «Club Nautique de Gand» en dat hij als roeier in de jaren 1870 en 1880 verschillende prijzen heeft behaald.

woensdag 31 augustus 1955

Het is precies 20 jaar geleden dat koningin Astrid bij een auto-ongeval om het leven is gekomen... en moeder zegt dat ze zich die week altijd zal herinneren. Waarom ?

Niet alleen omdat de koningin is verongelukt, maar omdat ze in die week van Westbeke naar Evergem zijn verhuisd om er in de Schoonstraat een café te openen. En omdat de koningin pas was overleden, mocht er geen muziek spelen. Maar dat deerde niet, op de openingsdag is er een stroom volk naar het café gekomen en ze had handen te kort. Moeder was toen 21 jaar en de enige dochter die nog bij haar ouders woonde. Vader Cies telde al niet meer mee, want die zat uitgeblust in zijn zetel naast de stoof.. en moeder Elodie was ook al niet meer van de jongste, maar ze hield wel nog alles scherp in het oog. Dat was toch een streng en vies vrouwmens ! Ik weet het, het is niet mooi zoiets van je eigen moeder te moeten zeggen, maar weet ge dat ik haar nu nog soms verwens, want behalve werken in de fabriek en 's avonds en 's zondags in het café achter de toonbank staan, mocht ik nu eens werkelijk niets doen van wat ik gaarne had willen doen. Het is door haar schuld dat ik twee jaar later met je vader ben je getrouwd. Hoe heb ik toch zo stom kunnen zijn naar haar te luisteren en de verkeerde vent te kiezen... ik had nochtans gelegenheid te over, want er kwamen mannen genoeg over de vloer die met mij wilden trouwen. Stomme, stomme Trien die ik was... en vieze, vieze moeder die ik had !

dinsdag 20 september 1955

Zondagavond is Edgard Schatteman, taxichauffeur en vriend van Marcel, door drie jonge mannen overvallen. Hij had ze van een café in de lepenstraat naar de Veldstraat in Mariakerke gebracht... en daar hebben ze hem bijna gewurgd, gekneveld, geslagen en van zijn portefeuille beroofd.

Edgard Schatteman is ook de man bij wie in 1953 Oswald Spruyt aan het Koophandeleplein in de auto is gestapt om hem naar de Frans-Belgische grens te brengen... maar omdat zijn werktijd er bijna opzat, heeft hij hem naar een collega gevoerd om die tocht op zich te nemen.

Edgard heeft dus al een en ander meegemaakt.

Marcel is nog nooit overvallen. Mocht dat ooit gebeuren, dan zou hij, bangelijk als hij is, dadelijk zijn portefeuille afgeven en zijn armen in de hoogte steken. Achteraf zou hij er wel eindeloos zitten op broeden hoe hij het die aanranders zou kunnen betaald zetten.

zaterdag 24 september 1955

Vandaag herdenkt België de 125ste verjaardag van zijn onafhankelijkheid. Het was inderdaad in de septemberdagen van 1830 dat de Hollandse troepen uit België werden verjaagd... en enkele dagen later werd door het Voorlopig Bewind de onafhankelijkheid afgekondigd. Een koning hebben we pas 10 maanden later gekregen.

En ook vandaag heeft koning Boudewijn op de Heizel te Brussel de eerste steen gelegd van de Wereldtentoonstelling 1958. Overigens is dat echt wel een behoorlijke steen, want hij weegt niet minder dan 1200 kg en er is een kraan aan te pas gekomen om hem op de juiste plaats te leggen. Het truweel waarmee de koning de mortel op de steen heeft uitgestreken was van zilver. Het metselwerk van de koning moet als een symbolische handeling worden beschouwd. Het is inderdaad weinig waarschijnlijk dat de koning een muurtje kan metselen, een recht muurtje wel te verstaan... Le roi n'est pas maçon.

donderdag 29 september 1955

De beroemde Parijse Abbé Pierre, van 1945 tot 1951 lid van het parlement en de stichter van de Emmaüs-genootschappen (centra voor hulp aan clochards), die eerder reeds in vele Europese landen door staatshoofden is ontvangen en onlangs nog de Amerikanen en president Eisenhower de les is gaan lezen over de mislukking van hun wereldverantwoordelijkheid, is te Gent in de Minardschouwburg een spreekbeurt komen houden over de nood in de wereld en de mogelijkheid van een oplossing.

Wat is de nood in de wereld ? Dat anderhalf miljard mensen, zegge 2 op 3 van de totale wereldbevolking, nood hebben aan brood, onderdak en werk...

en zij weten dat het niet waar is dat er op de wereld niet voldoende zou zijn om hen te steunen, zij zijn zich bijgevolg bewust van de ongerijmdheid van hun ellende.

En wat is de mogelijkheid van een oplossing ? De wereld zal toebehoren aan hem die anderhalf miljard behoeftigen ervan kan overtuigen dat zij slechts bij hem opbeuring en steun kunnen vinden.

De jeugd moet helpen om in alle landen een lekendienst op te richten, Maar als pioniers heeft men « monniken van de ellende » nodig, die de miseriemensen moeten opzoeken en helpen waar goud en geld alleen slechts haat en misprijzen opwekken.

Ik zie mezelf echt niet als een monnik van de ellende, ik ben echt geen mens van de daad, maar ik heb wel veel sympathie voor de gedachten van Abbé Pierre en bewondering voor de mannen die hij kan begeesteren zijn ideeën ten uitvoer te brengen.

zaterdag 15 oktober 1955

Het grootste gedeelte van de zomer en de herfst bleef de werkloosheid in Gent schommelen omtrent de 5.900 daggemiddelde. Dat is 1.600 eenheden of 20 % lager dan in 1954 en 3.000 eenheden of 33 % lager dan in 1953. Dat is ook het laagste peil sedert de zomer van 1948 toen de plaag van de werkloosheid met 4.500 als daggemiddelde voorgoed in de stad doorbrak. De belangrijkste oorzaken van de werkloosheid in het Gentse zijn de herhaalde grote depressies in de textielnijverheid, waar de afgelopen jaren duizenden werkplaatsen zijn verloren gegaan, en een te geringe economische expansie.

De werklozen moeten zich dagelijks aanmelden in een van de zes stempellokalen: Gildestraat (het grootste), Rabotlaan, Kantienberg, Kastanjestraat, Londenstraat, Terdonk (het kleinste). Daar zijn reeds herhaaldelijk klachten en uitingen van misnoegdheid over geweest, omdat de werklozen er bij guur weer eindeloos lang buiten moeten staan wachten vooraleer ze hun stempel krijgen... terwijl de bedienden in die lokalen overbelast zijn... en er onvermijdelijk wrijvingen ontstaan.

woensdag 19 oktober 1955

De stad bezit 18 gronden op de openbare weg voor dagbladhuisjes, kiosken, « aubetten » zoals de Gentenaars ze noemen, waarvan de concessie om de negen jaar door een aanbesteding wordt toegewezen.

De goedgekeurde offerten van 1938, vermenigvuldigd met coëfficiënt 3, om ze in verhouding te brengen met de levensduurte, waren de instelprijzen voor 1946.

De concessieprijsen van 1947, die in 1955 als instelprijzen worden aangenomen, geven een goed idee van het belang van de ligging van deze kiosken

1. Begijnhoflaan	10.700fr.
2. Bij Sint-Jacobs	18.700fr.
3. Bisschop Seghersplein	12.000fr.
4. Coupure Links	8.500 ft.
5. Heernislaan	13.500fr.
6. Maria Hendrikaplein	34.000fr.
7. Koophandelplein	12.500fr.
8. Koornmarkt	25.000fr.
9. Kouter	18.200fr.
10. Kunstlaan	17.500fr.
11. Neuse Plein	12.500fr.
12. Nieuwe Vaart	3.000fr.
13. Prof Laurentplein	9.300 ft.

Vijf kiosken worden niet in aanbesteding gegeven: President Rooseveltlaan, Jacob van Arteveldeplein, Overpoort, IJzerlaan en Antwerpenplein. Voor deze plaatsen bestaan ontwerpen van geschiktmaking, zodat de stad niet zeker is van het behoud van de kiosken op die plaatsen. De vergunninghouders mogen de kiosk aan de voorwaarden van de vervallen concessie verder exploiteren.

zaterdag 29 oktober 1955

Af en toe geeft Meetje me een tas kousen mee om ze door moeder te laten stoppen. Juister : regelmatig zegt moeder me dat ik Meetje moet vragen of er geen kousen gestopt moeten worden. Ze beschouwt dat waarschijnlijk als een soort wederdienst aan haar oudste zuster omdat ik daar zo vaak ga en er regelmatig blijf slapen.

Overigens zijn de gaten in die kousen altijd heel indrukwekkend: de tenen zijn zo goed als helemaal weg en in de hiel zit een gat zo groot als een vuist. Wollen kousen slijten in klompen waarschijnlijk vlugger dan in schoenen. Op een avond is moeder tot niet veel meer in staat dan een of twee paar te verstellen. Een paar keer is het ook al gebeurd dat ze het echt onbegonnen werk vond : dan knipt ze de voet eraf en breid er een nieuwe aan.

Zo'n verwoede breister is moeder niet... al heeft ze het wel al een paar keer in haar hoofd gehaald om een pull of een sjaal te breien. Moet ik dan wol gaan kopen -onveranderlijk grijs of donkerblauw- en met gespreide armen voor haar gaan staan en de streng wol vasthouden die zij opwindt tot een bol. Breien en strijken, dat zijn momenten waarop het heel rustig is in huis en waarvan ik intens kan genieten.

zaterdag 5 november 1955

De textielnijverheid, de belangrijkste Vlaamse en dus ook Gentse nijverheid en wat de tewerkstelling betreft, de belangrijkste bedrijfstak van ons land, verkeert in een aanslepende ongunstige toestand.

Wat zijn de oorzaken van deze rampzalige situatie ?

- De structurele toestand van de textielnijverheid is zo zwak, dat zelfs een goede conjunctuur geen noemenswaardige verbetering in de toestand zal brengen.

- De eigenaars en aandeelhouders in ons land hebben te weinig begrip getoond voor de aanpassingen die noodzakelijk waren om stand te houden in de snel veranderende internationale textielnijverheid.

- De industrialisatie van de ontwikkelingslanden zou onze productie moeten heroriënteren naar hoog gekwalificeerde producten, die technische bekwaamheid en ruime investeringen vergen, terwijl de serieproducten allerlei vormen van rationalisatie nodig hebben.

- De kleine maar ook een aantal grote ondernemingen hebben in een geest van krenterige concurrentie zelden de weg gevonden naar samenwerking en concentratie.

- De familiale bedrijven hebben hun verbruiksuitgaven te weinig aangewend om aan de zo nodige investeringen voorrang te geven en hebben in betere tijden de winsten opgesoupeerd.

- De textielnijverheid heeft noch de financiële noch de politieke invloed kunnen bemachtigen om politici en leidendende industriële kringen meer om haar lot bekommerd te maken.

- Wat de binnenlandse markt betreft, heeft de overheid nooit de tientallen miljoenen weten te vinden om de textielnijverheid over haar aanpassingsmoeilijkheden heen te helpen... maar wel miljarden besteed ten voordele van enkele marginale en onherroepelijk ten dode opgeschreven steenkolenmijnen.

- Mocht onze vlasnijverheid ten onder gaan, dan is dat een economische moord vanwege de concurrerende landen (Frankrijk o.a.), waartegen onze regeringen niet hebben willen of durven optreden.

Samengevat . De textielbaronnen delven, dom en kortzichtig als ze zijn, hun eigen graf. De politici bekommeren zich meer om steenkool dan om vlas.

zondag 6 november 1955

De belangrijkste textielbedrijven in het Gentse

1. Alsberge & Van Oost, Drongensteenweg.
2. Baertsoen-Buyse, Dendermondsesteenweg.
3. Beernaerts, Nieuwe Vaart.

4. Braun, Maisstraat.
5. Cotonnière de Belgique, Nieuwe Vaart.
6. Cotonnière des Flandres, Kempstraat.
7. Cruyplants L., Stalhof
8. De Backer-De Rudder, Gasmeterlaan.
9. de Hemptinne, Opgeëistenlaan.
10. Dereux en Deraeve, Raas van Gaverestraat.
11. Filature du Rabot, Ryhovelaan.
12. Filature Feyerick, St.-Pietersnieuwstraat.
13. Florida, Molenaarstraat.
14. Filsoietis, Groendreef
15. Galveston, Wiedauwkaai.
16. Filatures Gantoises Réunies, Vliegtuiglaan.
17. La Liève, Wiedauwkaai.
18. La Linière Gantoise, Vogelenzang.
19. La Louisiane, De Smetstraat.
20. La Lys, Leiekaai.
21. Lousbergs, Reep.
22. Manilla, Groendreef
23. Morel en Verbeke, Leiekaai.
24. Motte, Wielewaalstraat.
25. Nouvelle Orléans, Nieuwe Vaart.
26. Pipyn, Nieuwe Vaart.
27. Reno P., Molenwalstraat.
28. Renson P., Nieuwe Vaart.
29. Rey N.V., Belle Vue.
30. Filature Rooigem, Drongensteenweg.
31. St. -Sauveur (Casier), Oude Sassevaartstraat.
32. Silkose, Molenstraat.
33. Storme A., Wondelgemstraat.
34. Suppes, Afrikalaan.
35. Texas, Vogelenzang.
36. Van Acker, Bachten Walle.
37. Vercoutere, Nieuwe Vaart.
38. Desmet-Guequier, Minnemeers.

maandag 14 november 1955

Vanmorgen wou ik eens de slimmerik uithangen, maar ik heb er flink naast gepakt.

Het eerste uur Kamiel... maar de natuurkundeles niet geleerd. Getreuzeld... moedwillig te laat gekomen... het bij de studiemeester die me een briefje

schreef zo lang mogelijk gerekt... boven in de gang heen en weer gedrenteld... me achter een kast verstopt toen ik stappen hoorde... maar tien minuten voor het belsignaal kon ik dat spelletje niet langer volhouden... er kon me toch niets meer gebeuren... ik heb aangeklopt en ben naar binnen gegaan.

Kamiel keek me eens aan en had blijkbaar onmiddellijk door wat er precies aan de hand was.

- Awel, heb je je les geleerd?

- Neen, meneer.

- Awel, dan heb je nul.

Kamiel schreef met de glimlach een nul in zijn cijferboekje... al de leerlingen bulderden van het lachen... er... restte me niets anders dan groen mee te lachen.

Eén schrale troost : bij het begin van de les zijn er vier of vijf aan het bord gevlogen en die hebben ook allemaal een nul gekregen.

donderdag 15 december 1955

Het « Institut de Gand » op de Nederkouter is gesloten wegens een geval van kinderverlamming. En in Italië hebben 70.000 leraars van het Onderwijzerskorps beslist dat ze, om hun eis tot weddeverhoging kracht bij te zetten, vanaf vandaag tot aan de kerstvakantie staken. De halfjaarlijkse examens zullen bijgevolg niet doorgaan.

Er zijn er toch wel die het geluk aan hun kant hebben. School gesloten ! Geen examens! En wij hier maar alle dagen zitten zwoegen. Waarom is er in het atheneum geen geval van kinderverlamming of iets anders dat erg besmettelijk is ! Waarom staken de leraars van het atheneum niet ! Verdienen die meer dan genoeg, misschien ?

maandag 26 december 1955

Het verhaal van de schrijnwerker.

Ik ben geboren in 1922 aan de rand van de stad. Net zoals mijn vader wou ik schrijnwerker worden. Mijn vader werkte hoofdzakelijk voor boeren: hij herstelde of maakte nieuwe onderdelen voor karren, schuren, stallen... alles waar hout aan te pas kwam. Neen, een beroepsopleiding heb ik niet gekregen. Alles wat ik kan, heb ik zelf geleerd.

Op mijn veertiende zat mijn schooltijd erop en in de grote vakantie van 1936 ben ik aan het werk gegaan in de Union Cotonnière. Tot juni 1940. In die vier jaar, tot aan het uitbreken van de oorlog heb ik wel avondlessen tekenen gevolgd.

Tijdens de oorlog heb ik voor de bezetter gewerkt. Eerst in Duitsland, daarna in Normandië. Tot 6 juni 1944. Van zodra de Amerikanen in Frankrijk zijn geland, ben ik voor hen beginnen werken.

Na de oorlog heb ik dit huis hier kunnen kopen. Een lage woning, niet veel meer dan enkele bouwvallige muren. Kijk maar eens goed rond: de woonkamer, de keuken, het washok, de stal, de slaapkamers boven... dat heb ik allemaal met mijn eigen handen opgebouwd.

Na de oorlog heeft ook mijn vrouw enkele jaren gewerkt, maar toen de kinderen werden geboren, is ze daar in 1949 mee gestopt. De huishouding en zes kinderen grootbrengen, dat is een voltijdse dagtaak... een week van zeven dagen op zeven.

Van het midden van de jaren veertig tot op heden heb ik in zagerijen en bij houthandelaars te Gent en in het Gentse gewerkt. Op de Clementinalaan, bij De Cooman te Evergem, bij Claeys te Hansbeke, bij Van Poucke op de Bevrijdingslaan, bij De Gezelle op de Coupure. 6 dagen op 7, 48 uur per week. Na de oorlog hadden we maar één week betaald verlof, de derde week van juli.

In 1947 verdiende ik 15,75 fr. per uur, in 1950 was dat 19,00 fr. in 1954 zijn de lonen sterk naar omhoog gegaan, van 23,90 fr, naar 28,45 fr..Mijn jaarloon bedroeg in 1947 nog niet de helft van wat ik nu verdien, 28.354 fr. ; in 1950 was dat 42.363 fr. en dit jaar zal ik uitkomen op 62.434 fr..

We hebben wel altijd een paar varkens vetgemest en ieder half jaar wordt er een geslacht. Nooit gebrek gehad aan gerookte hesp of ingepekelde vlees. Als je zou geloven wat ze tegenwoordig allemaal vertellen, dat de mensen te veel zout eten... wij hebben ons leven lang niets anders gedaan dan te zout voedsel eten. En een kleine lochting, dat hebben we ook. Spitten, dat is mijn werk... de rest laat ik aan de vrouw over.

Daniël VAN RYSSEL

HET GROOT PLAN VAN GENT GEMAAKT IN 1619 DOOR LAND-METER JACQUES HORENBAU(L)T

Jacques Horenbaut gesitueerd.

Jacques of Jacob Horenbau(l)t, schilder en landmeter, stamt van een Gentse familie af welke sedert 1487 in de kunstgeschiedenis gekend stond van vader tot zoon. Enkele leden van dit geslacht hadden zich bijzonder onderscheiden als schilders en topografen van de stad. (Heins N.,1900, p.I)

In het Rijksarchief te Gent bevindt zich een “parcellaire kaart (nr. 278) van de meersen tussen Slotenkouter en de Sassevaart en Reke, van Meulestede tot de Antwerpse heirweg en het Spaans Kasteel, door Franchois Horenbaut”; daterend uit 1571. Daarop zijn de percelen vermeld gelegen rond de **Ryt Gracht** en **De Veste**. Ten noorden van het Spaans Kasteel werd een pro-

jectie van de aan te leggen fortificaties over het origineel bijgetekend. De vestinggracht zou aansluiten op de bestaande **Moer Vaerdt**.

De stad Gent vond in de figuur van Jacques Horenbaut een geroutineerd landmeter.

Frans Horenbault, vader van Jacob, heeft twee plannen van Gent vervaardigd: in 1590 een plattegrond van het bewoonde deel van de stad en in 1592, samen met landmeter Jan de Buck, een kaart van de Gentse landelijke wegen. (Milis-Proost, 1975, p.28) De plattegrond van 1590 is niet bewaard gebleven.

Jacques nam reeds op jeugdige leeftijd deel aan de werkzaamheden van zijn vader, waarmee hij sinds 1593 samenwerkte. In 1599-1600 hielp hij mee aan de schilderwerken, welke moesten uitgevoerd worden voor de plechtige inhuldiging van de aartshertogen Albert en Isabella. (Heins N.,1900, p.I) Nadien tekende hij verscheidene kaarten en plans. (Milis-Proost, 1975, p.28)

In 1605 tekende en graveerde Horenbaut een "carte figurative van de stadt van Sluus metten omliggende steden en de plaetsen zoo die nu zijn jeghenwordich ghemaect naer de conste". In het jaar 1608-1609 maakte hij, volgens de stadsrekeningen, een plan op van de gronden en wegen gelegen buiten de Keizerpoort en de St.-Lievenspoort, in de onmiddellijke nabijheid van Gent. (Heins N.,1900, p.I) Zijn kaart van het land van Aalst, 1612, had een afmeting van 2m18 hoogte op 3m06 breedte. Van 1613 tot 1615 ontwierp en graveerde hij met grote zorg een "descriptie figuratieve" van de gronden gelegen langs de nieuwe vaart van Gent naar Brugge (1m56 x 0m48) met kleine plans van beide steden. (Heins N.,1900, p.I) De Gentse schepenen lieten Jacob Horenbaut een plan maken van het gehele Gentse banmijlgebied. (Milis-Proost, 1975, p.28)

Nood aan een betrouwbaar administratief document.

Het door de landmeter Jacob Horenbaut opgemaakt en getekend plan is op schaal. (Milis-Proost, 1975, p.28) De schaalverdeling op het blad XV geeft volgende gegevens : 8 cm komt overeen met 100 roede of met 385 m 40; 1 cm bedraagt dus 48 m 20. De gebruikte schaal is 1:4.820. Het groot plan is oost-west gericht (het westen boven), hetgeen meebrengt dat de kerken langs de zijde van de absis bekeken worden. (Fris, 1920, p.28)

De inhoud van het cartografisch werkstuk werd gedetailleerd beschreven door Victor Fris.

Onderstaande tekst werd geëxcerpeerd uit het werk "Plans de Gand, introduction aux documents topographiques publiés par la commission des monuments de la ville de Gand par Victor FRIS", Vanderpoorten J. (Gent, 1920), p.28-33.

Hoofddoel van dit groot plan, opgemaakt in opdracht van de stadsmagistra-

tuur ten behoeve van de afhandeling van betwistingen, was de grenzen van Gent - de "vrijheid van Gent" - aan te duiden. Daartoe werden de percelen met hun eigenaars palend aan o.a. beide zijden van de Vrijtgracht (Rijtgracht) of Rietgracht, die een grens vormde van het Gentse territorium, aangeduid. Dit wordt bewezen door het Register (reeks 98 nr. 3 van 1619) van de gemeentelijke archieven waarnaar de nummering van de percelen langs de Rietgracht verwijst. Dit gedetailleerd plan meet 1m 65 x 1m95m.

Met behulp van kaartblad XXII (Gent - Melle) van de oudere militaire kaart op 1/20.000 kan men vrij gemakkelijk de rechthoek van 8.000 m X 9.400m, door Jacques Horenbaut op zijn plan getekend, afbakenen. (Fris, 1920, p.28) Ten **zuiden** heeft de landmeter-cartograaf zijn kaart iets zuidelijker dan het dorp Zwijnaerde begrensd. Vervolgens snijdt de zuidelijke rand van het plan de grote bocht van de Schelde met ten noorden de **Rotschen heirweg** (niet te verwarren met de Rotschen voetweg) met een buitenverblijf op dat ogenblik bewoond door **Mijnheer Maertens**.

In het oosten reikt de kaartuitsnede tot de **Helsdries**, de **Varingstraat** en de **Zwaanhoek**, snijdt de Brusselse steenweg, kruist de **Boschstraat** en bereikt de (gedempte) grote bocht van de Schelde daar waar de Rietgracht van Gentbrugge ontstaat, bereikt opnieuw de Schelde iets ten oosten van de **Overzet** en de bijrivier de **Oude Leede**, loopt vervolgens ten zuiden van het kasteel **Ter Meeren** en **Westveld** en bereikt de Antwerpse Steenweg ten zuiden van **Vogelzang**. (Het kompas, de meetbaak en de cartouche met de legende van de letters A-Z en nr. 49-76 hebben de kunstenaar de kans geboden de gehuchten Kreite en Oostakker weg te laten.)

Ten **noorden** sluit het plan aan met de **Leereghem Kouter** ter hoogte van het kasteel Slotendries, loopt verder ietwat rechts van de **Rietgracht - Oude Veste**, kruist de **Sasschevaart** en snijdt de Lieve stroomafwaarts van de verbindingsgracht, **het Rietjen** genaamd; de kaartuitsnede loopt langs Westergem, gaat noordwaarts van het kasteel, dat toen aan Mijnheer Dherh toebehoorde, laat de **Boterstraete** links liggen met het kasteel Braem, snijdt de oude Caele dwarsdoor en kruist ten slotte het Brugs kanaal ongeveer ter hoogte van de Lieve.

Ten **westen** volgt Horenbaut de **Laghen Dam** (Beekstraat) in de buurt van het buitenverblijf Simays, gaat noordwaarts van de **Regenboog**, **via de Zaudtdam**, voorbij het noorden van Drongen, dwarst de Leie bij de **Groot Veure** en loopt langs de Leebeek ten noorden van Afsnee en St. Denijs-Westrem.

De gehele Gentse omgeving werd getekend en beschreven met een nauwkeurigheid eigen aan administratieve notulen. We vestigen de aandacht op de volgende eigendommen, kastelen of buitenverblijven die in perspectiefzicht op de kaart zijn weergegeven. Op blad IV staat het kasteel behorend aan de familie Vaernewyck, dicht bij het kanaal naar Brugge, in de jaren 1920 het

kasteel Vooruit. Op blad VI staat de hoeve van Ottersem (Otterghem) eigendom van de St. Pietersabdij. Op blad VII komt het **Siekliën** voor aan het kruispunt van de **rue Pré aux Oies** (Ganzendries) en de Kortrijkse Steenweg. Op blad VIII is het kleine slot van Raveschoot getekend, op de Kleine Schelde en palend aan de Muunkmeersen. Een kleinoord door water omgeven en gelegen tussen de Leie en de stadsgracht, bijna tegenover de kerk van Akkerghem, werd het **Belvédère** van bisschop Antoine Triest.

Op blad X zal men de ligging van de oude kerk van Wondelghem opmerken, binnen de limieten van Gent, daar waar de oud **Kerkstraete** (rue du Maïs) en de **Doorenstraete** (rue de l'Oeillet) mekaar kruisen.

(Fris, 1920, p.30)

Het is opvallend hoeveel aandacht Victor Fris anno 1920 besteedt - maar dank zij de figuratieve tekening van Horenbaut ook kan besteden - aan kasteeltjes en buitenverblijven die in het bezit waren gekomen van families van aanzien, adel en industriëlen. De beschrijving van Fris is op haar beurt leerrijk voor de spontane interesse anno 1920 voor het pastorale leven. Het vormt tevens de emanatie van de (traditionele) stadsvlucht door de beter begoeden, die voor zichzelf en hun naaste familie een gezondere, een riante en relatief veiliger omgeving opzoeken.

Dankzij de preciseringen van Horenbaut kan men op het plan van Deventer ($\pm$ 1559) in de periferie van Gent meer van die landhuizen en kasteeltjes terugvinden die reeds voor 1560 bestonden.

Een woordje over de lager gelegen en overstroombare gebieden aan de rand van de stad; gebieden die de schilder licht roodbruin heeft gekleurd.

Ten zuid-westen zijn er de Assels (H), behalve het centraal klein plateau met de hoeve van de Kartuizers; de weiden Bourgoyen genaamd, tussen de bocht van de Leie, Drongen en Mariakerke; de **Nedermeerschen** tussen het Patijn-tje (**Neckersberg**) en de Leie; al de weiden van de Bijloke.

Ten westen noteren wij de weiden van Wondelghem aan de voet van de oude **Kerkstraet**, langs de Lieve tot rechtover Meulestede, vervolgens langs de **Sassche vaert**.

Ten noord-oosten, in de richting van Oostakker, liggen al de weiden tussen het Nieuwe Kanaal, de Grietgracht (opgeslokt in het Nouveau Bassin) en de (gedempte) **Haude veste**, aan de voet van de Sloopendrieskouder en de heuvels van St. Amandsberg, laag en dicht bij het natuurlijk waterpeil.

In het oosten zijn het de weiden van de grote en kleine Heirnesse langs de Nederschelde; meer ten zuiden de boorden van de Grietgracht te Gentbrugge tot aan de rechtgetrokken bocht van de Nederschelde, met de bijhorende weiden. Ten zuiden zijn er nog de oevers van de Bovenschelde, vanaf de St. Lievenspoort en Ter Plaeten tot rechtover Zwijnaerde. (Fris, 1920, p.31) Ten slotte de boorden van de zuidelijke Grietgracht vanaf de Schelde stroomaf-

waarts van het vermelde dorp (dicht bij het landgoed van de Jezuïeten) doorheen de Broeken, de Zwijnaardse-Oudenaardse- en Kortrijksesteenweg tot aan de verbinding met de Leie; en op de oevers van deze waterloop de lage delen van Ayghem, de Groote Bugten, de Kromme Ham tot Afsnee.

Victor Fris analyseerde verder de stad binnen haar vestingsmuren. De algemene vorm van de fortificaties is deze van een gelijkbenige driehoek waarvan de basis naar het oosten gericht is en de punt naar het westen (Overzet aan Akkerghem) zoals men ook kan zien op de kaarten van 1590 van Jean de Buck en 1592 (Jean de Buck en François Horenbaut).

De voorstelling van het bebouwde gedeelte met het aanzicht van de afzonderlijke gebouwen in perspectief en karmijn ingekleurd en de belangrijkste gebouwen met ingekleurde leiendaken is prachtig. Victor Fris vestigt de aandacht op de lacune ter hoogte van de Blandijnberg, bouwplaats van de latere nieuwe kapel van de St. Pieters abdij, verwoest door de beeldenstormers, en waarvan de wederopbouw pas in 1629 werd gestart. Het nieuwe stadhuis van **de Parchons** is reeds te zien op het plan (1600-1622).

Tussen de nieuwe gebouwen door religieuzen opgetrokken sinds 1585 vermeldt Fris het klooster de Nonnenbossche op de Groene Hooye (in de buurt van het Sint-Annaplein); de Urbanisten of Rijke Klaren gevestigd St. Lievensstraat; het klooster van Oost-Eecloo aan de Posteernepoort op de Oude Houtlei; de refuge van Drongen in de Lange Steenstraat; de Jezuïetenkerk of St. Lieven in de Volderstraat; het klooster Ter Haeghen in de Molenaarstraat; het klooster van Doorezeele, **rue des Prêtres**; het Drongenhof, **rue du Bac**; de Kapucijnen, bij de oude kapel St. Chrisophe des Foulons, in de Brabantdam; de Baudeloo-abdij aan de Ottogracht; de Augustinessen van Deinze, rechtover de kerk van Akkergem; de Kartuizers zijn in het oude klooster van de Trinitaires gevestigd aan Meerhem.

Al de binnenpoorten, die behoorden tot oudere fortificaties, zijn vernietigd. (Fris, 1920, p.32)

Als men de bebouwing bestudeert die buiten de omwallingen geregistreerd werd op het plan Horenbaut dan stelt men vast dat er nauwelijks iets veranderd is in vergelijking met: het panoramisch zicht van 1534 (Gérard Horenbaut), het gegraveerde plan van 1550-1551 (Jean Oste; plus de afgeleide plannen van Braun & Hogenberg uit 1576 en van Guicciardini uit 1581) en de stadsplattegrond door Deventer (1560) gemaakt. Fris merkt op dat de buitenwijk aan de Kortrijksepoort een groot aantal woningen heeft verloren door de aanleg van de fortificaties. De huizen van het St. Baafsdorp zijn om dezelfde reden verdwenen. Nochtans stelt men geen aangroei vast van het aantal huizen in de **rue du Chaume** noch in de **rue de la Sauge** noch in de Twaalf Kamerenstraat, noch in de **rue du Calvaire** noch te **Akkerghem**. Dezelfde vaststelling geldt voor de Molenaarstraat, in de **rue des Anguilles**, **du**

Grand Marais en du Repentir, die eerder leeg lijken. Noch de Voormuide noch Meulestede zijn er qua bebouwingsdichtheid op vooruitgegaan. **Nieu-lant** en **Ham** zijn status quo gebleven.

Men krijgt de indruk, bij het maken van deze vergelijking, dat verre van toenemen de bevolking in aantal is afgenomen. Dit komt met de werkelijkheid overeen. (Fris, 1920, p.33)

Van origineel tot heruitgave in 1900.

De arbeid van Horenbaut kostte de stad 50 ponden groot. Zowel de grondtekening als het register van 1619 werden sedert toen dikwijls geraadpleegd, voornamelijk bij processen betreffende de jurisdictie en de grenzen van de stad. (Heins N.,1900, p.III)

Dit groot werk, gedagtekend april 1619, is zeer merkwaardig. (Heins N.,1900, p.II) Naast de bebouwde kom met al de straten, huizen, monumenten, waterlopen en pleinen, gaf hij ook een sprekend beeld van het platteland rond de stad met zijn percelering en langs de Vrijdtgracht of Rietgracht, de stadsgrens, staan zelfs de namen van de eigenaars van de percelen. (Milis-Proost, 1975, p.28 / Heins N., 1900, p.II) De nummers der percelen langs de Rietgracht verwijzen naar een register dat, behalve de namen van eigenaren en aangelanden, ook de oppervlakte in vierkante roeden opgeeft. Dit verklaarend register, waarvan ook een klad bestaat, werd nooit voltooid, evenmin als de nummering van de percelen op het plan. (Heins N.,1900, p.II)

De voorstelling van de feiten als zou het groot plan van Gent door Jacob Horenbaut precies opgemaakt zijn om aanhoudende geschillen omtrent rechten rond de Rietgracht uit te klaren, kan moeilijk worden weerhouden gezien het bestaan van de parcellaire kaart eerder opgemaakt in 1571 door Franchois Horenbaut.

Victor Van der Haeghen noteerde anno 1900 volgende historiek van het stadsplan. Ten jare 1650 was het plan van Jac. Horenbault "hanghende in de vertrekcaemere van de tresorie". (Heins N.,1900, p.IV) "In het begin der negentiende eeuw stond het nog niet ver van daar,... Entre les deux portes donnant dans la trésorie était placé contre le mur dans un cadre de bois le plan de la ville de Gand et des environs...

Die teekening op papier ... was beschadigd en aan flarden... zoo dat de heer Karel Parmentier, belast met het rangschikken van het stadsarchief (1828-1838), naar redmiddelen moest uitzien." De archivaris slaagde erin dit groot papier zeer behendig te verdoeken.

"Sterk omlijst, onder vier door koperen roetjes vereenigde glasruiten, scheen de oorkonde voor goed behouden. Edoch na eenige jaren bemerkte men dat het stof niet geheel kon geweerd worden, en erger nog, dat de kleuren verbleekten en de teekening allengs verdween.

In 1876, ..., besliste de gemeenteraad het stuk te laten reproduceeren. Bij overeenkomst van den 7 Augustus daarna verbond zich de steendrukker Pol. Allaert twee honderd gegraveerde exemplaren ervan te leveren. Doch deze stuitte op zeer groote moeilijkheden en in 1882 hield zich de raad voorlopig tevreden met eene nauwkeurige en volledige teekening, derwijze uitgevoerd dat men er later gebruik zou kunnen van maken voor een fac-simile door steen- of lichtdruk.

De heer Allaert leverde deze teekening, eigenlijk een nauwkeurige doortekening in potlood, einde 1885...

In het jaar 1898 werd aan het schepencollege verhoogd dat gezegde calque veelvuldig geraadpleegd, ..., op zijne beurt begon te slijten, en de commissie der monumenten stelde voor het werk eindelijk op steen te laten brengen ... door Armand Heins." (Heins N., 1900, p.IV)

Vijftig exemplaren werden ter beschikking gesteld van de intekenaars en 50 waren voor de stad bestemd. Het origineel werd anno 1900 aan de stadsbibliotheek toevertrouwd.

De heruitgave uit 1900 omvat 15 platen, geassembleerd 165 x 195 cm groot. Gekleefd op doek kostte de heruitgave 35 frank op rol en 50 frank indien ingelijst. De courante vorm van het document bestaat uit losse in twee gevouwen vellen.

Leen Charles vermeldt dat het "topografisch plan van 1619" opgemaakt door landmeter Jacob Hoorenbaut zich bevindt in het Stadsarchief (SAG, Atlas Goetghebuer, lade 1/16, en bureau archivaris) (Charles L., 1994, p.58) Johan Decavele vermeldt in hetzelfde werk alleen 'bureau archivaris' en lade 1/17 voor de facsimile-uitgave.

Van deze bevinden zich exemplaren in SAG, RAG, Universiteitsbibliotheek Gent en Universiteitsbibliotheek Mons.

Het plan van Horenbaut op artistiek gebied.

Op artistiek gebied komen een aantal mooie cartouches op het plan voor. (Milis-Proost, 1975, p.28) Men treft er links bovenaan een grote gekleurde portiek aan, waaronder de Maagd van Gent zit met de leeuw. Op iedere zijde prijken de wapenschilden van de twee eerste schepenen van de Keure voor het jaar 1618 -1619. Rechts Mr. Philips van Steelant, heer van der Hasselt; links Mr Jan Baptiste de Rodoan, heer van Bieze. (Heins N., 1900, p.II)

Erboven, in een sierlijke omlijsting, gedragen door engelenfiguurtjes, het wapen van de hoogbaljuw Karel van Bourgondië, heer van Wakken, Baljuw van Gent. Op de vier hoeken houden leeuwen de wapens van Gent en Vlaanderen. Onder de portiek, in een driehoek, stond vroeger een opschrift, dat thans geheel weggesleten is. (Heins N., 1900, p.II)

Verder verdienen nog enkele cartouchen, in de trant der Renaissance, de aandacht. De randschriften van het plan geven de voornaamste (36) bruggen, enkele burgerlijke gebouwen, 8 stadspoorten, 7 kerken, 27 abdijen en kloosters, 2 begijnhoven, 2 kastelen, het Prinsenhof, het bisdom en 9 openbare plaatsen. (Heins N., 1900, p.II)

BRONNEN

BAILLIEUL B., MILIS-PROOST G., LALEMAN M.C. & DAMBRE-VANTYGHEN F., Stadsontwikkeling en architectuur & Catalogus van de kaarten In "Gent, 1000 jaar kunst en cultuur" Deel III, Snoeck-Ducaju, Gent, 1975

BERGMANS PAUL, Commission des monuments de la ville de Gand. Documents topographiques relatifs à la ville de Gand (16e - 18e E). Heins, Gand, 1915-1920.

BRICKER CHARLES, De glorie van de cartografie: Een geïllustreerd overzicht van kaarten en kaartenmakers. Vertaling J.G. Baggerman, 240 p., Amsterdam / Brussel, 1969

Landmarks of mapmaking. An illustrated survey of maps and mapmakers. Maps chosen and displayed by R.V. Tooley. s.e., Amsterdam/Brussel/Lausanne/Parijs, 1968.

CHARLES LEEN e.a., Huizenonderzoek in Gent. Een handleiding. Stadsarchief Gent, Gent, 1994.

DEJARDIN A., Cartes de la Flandre Ancienne et moderne, plans de la ville de Gand. Hebbelynck L., Gent, 1867.

FRIS VICTOR, Plans de Gand. Introduction aux documents topographiques. Vanderpoorten J., Gent, 1920.

HEINS ARMAND & VAN DER HAEGHEN VICTOR, Groot plan van Gent gemaakt in 1619 door den landmeter Jac. Horenbault. Grand plan de Gand dressé en 1619 par Jacques HORENBAULT. HEINS N., Gent, 1900.

Chromolithografisch fac-simile, onder de bescherming van de stedelijke Commissie der Monumenten van Gent,

Uitgevoerd door Armand Heins,

Met verklarend bijschrift door Victor Van der Haeghen.

Drukk. N. Heins, Brabantstraat, 9, en Onderstraat, 18.

1900

MERTENS J., Bronnen voor de historische geografie van België. Handelingen van het colloquium te Brussel 1979. Brussel, 1980.

VAN DER HAEGHEN H., DAELEMANS F. & VAN ERMEN E., Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16e-18e eeuw). Brussel, 1986.

André COENE
november 1999

ERRATUM

I.v.m. de foto gepubliceerd in G.T. 2000 - nr. 5 - p. 284, schrijft de heer Jean-Paul Marchal ons het volgende: "Op de originele foto is Marcel Stas de Richelle inderdaad de 4e persoon van links, maar men heeft, voor een onbekende reden, het linker deel van de foto 'afgeknipt'. Op p. 284 staat dus Marcel Stas de Richelle nu op de 3e plaats (voorste rij) i.p.v. de 4e. De 6e persoon van links (2e rij met bril) is dokter Raphaël Schotte (van de Compagnie de haven). De 6e persoon (voortste rij, met bleke regenjas) is commandant Maurice Goethals."

DE COMPOZIESE

Het schooljaar in het zesde leerjaar liep stilaan ten einde en de meester kondigde aan dat het weldra “compoziese” zou zijn en “damme moeste studere om gien buize te krije.” Jantje van Roste Clara was in zijn nopjes, want aan de einduitslag viel niet te twijfelen: Jantje zou zeker “primus” zijn.

Wat het studeren betrof maakten we ons niet veel zorgen. Ons studiemateriaal bestond uit een tot op de draad versleten leesboek en een beduimelde “Gewijde Geschiedenis”, waarvan de plaatjes door ons bijgewerkt waren met allerlei “correcties”. Mozes had van mij een reusachtige snor gekregen. Roste Pol, die “goe op d’huugte woas”, had Adam en Eva duchtig “geretoucheerd”. Op het plaatje zaten onze vroegste voorouders met naakt bovenlijf in het struikgewas. Pol wilde meer zien en had de onderkant van Adams beeld er met kennis van zaken bijgetekend. “Alliene moar den achterkant”, want hij vond het nogal riskant om er ook de “veurkant” bij te tekenen. Eva had hij ongemoeid gelaten “omda die kallemoeie de schuld es damme d’irfzonde gekregen hèn.” Zijn kunstwerk had de ronde van de klas gedaan en kwam ook in de handen van “den Terreketel”. Pol kreeg een pandoering die hij niet licht zou vergeten. De meester tierde dat hij een doodzonde had begaan en dat hij “veur penitense” het boek moest betalen, want het mocht niet mer gebruikt worden. Daar kwam natuurlijk niets van in huis. Het blad werd gewoon uit het boek gescheurd en Pol moest het zonder les van “Adam en Eva in het paradijs” stellen.

Het vooruitzicht van de “compoziese” maakte ons niet bijster enthousiast en we bedachten allerlei middeltjes om het welslagen ervan in de hand te werken. De meester had on met hel en duivels bedreigd om te voorkomen dat we zouden “zeuren”. Wij van onze kant brachten al onze batterijen in stelling om de meester te verschalken. Jantje van Roste Clara werd omringd door een ganse schare “zeurzakken” die rekenden op zijn hulp. Jantje weerde hun duistere voorstellen verontwaardigd af, hoewel ze vaak zéér aantrekkelijk waren. Deeske De Rop, die naast Jantje zat, beloofde hem “zijne nieuwen top” als hij mocht “afkijke”. Schelen Tseef, die achter hem zat, zou hem vergoeden met twintig marbels - waaronder “twie schuune gloazene” - als hij over zijn schouder mocht kijken. Waarop Jantje schamper opmerkte “dat ‘tgien avance zoe zijn, omdat hij toch alles twie kiere zoe zien.” Tsiele “zoe guul zijn bille vol schrijve mee de formules van ‘t vierkant en de rechthoek en d'andere vlakken” waarvan hij zelfs de naam niet kon noemen. Dolfke Bommelé was met Boerke Gust overeengekomen dat hij een briefke op zijn rug mocht hangen en dat hij het dan onder de bank zou doorgeven. Iedereen smeedde plannen die het daglicht niet mochten zien, in de hoop zonder veel kleerscheuren “het torment” te doorstaan.

Op de dag van de “compoziese” moesten we bewijzen hoe zwaar onze intellectuele bagage woog. “Mee ‘n nijpend gat” kwamen we op de speelplaats. Jantje, die als eerste present was, glunderde en wist te vertellen dat de meester reeds in de klas was om de vragen op het bord te schrijven. Als de wind renden we naar de ramen om naar binnen te kunnen gluren, maar “diene smirrigen Terrekettel” had de overgordijnen dichtgeschoven. Knots, een hopeloos geval in het studeren, stond er wat bleekjes bij en verdween plots in “t huizeke”. “De schrik es in zijnen buik geslege,” zei Roste Pol. Leontse, die Frans kon spreken omdat zijn vader een Waal was en daarom met een zeker ontzag werd bekeken, snoefde “dat hij guul de nacht hoa gestudeerd”. Dat was zeker in zijn fantasierijke dromen gebeurd, want het Franssprekende Leontse had aan studeren een broertje dood.

Daar klonk de bel! Zonder het gebruikelijke tumult stapten we met een klein hartje de klas binnen. De stem van de meester klonk zeer autoritair: “Niet in de banken gaan zitten!”. We vroegen ons af waarom we niet mochten gaan zitten. Wat had de meester nu bekokstoofd? “Den Terrekettel” had onze bedrieglijke plannen doorzien en gaf aan iedereen een andere plaats. Onze afspraken en plannen vielen hopeloos in het water! Wat zijn die meesters toch folteraars en onmensen!

Beteuterd gingen we zitten aan de ons aangewezen lessenaar. Tot grote ontzetting van Deeske de Rop verhuisde Jantje naar de laatste bank, helemaal achteraan. De meester kende zijn pappenheimers en wilde niemand van Jantjes kennis laten profiteren. “Den Terrekettel” begon met het ochtendgebed en nooit heb ik vuriger gebeden dan die dag. Ik beloofde een algemene beterschap van mijn fouten en zonden als de barmhartige God voor mij de ingewikkelde vraagstukken, sommen en breuken wilde oplossen. Ik riep alle heiligen in de hemel ter hulp om mij niet te laten verdrinken in de loop van de Schelde en de Maas. Zelfs sint Joris, die de draak had gedood, moest mij helpen om de Vlamingen niet te laten verliezen in de Slag der Gulden Sporen. Het teken werd gegeven dat we aan de slag konden. De meester nam de doeken weg die het bord bedekten en daar stonden de examenvragen. Hier en daar hoorden we een stil gemompelde juichkreet of een gedempte ontgoochelde uitroep, naargelang de vragen mee- of tegenvielen. Weldra zat iedereen duchtig pennend over het blad gebogen. Ik verschool mij achter een reusachtige kartonnen kaft, in de zoete hoop nog enigszins “te keune zeure”, maar de meester was er als de kippen bij om mijn kaft weg te nemen.

Ik zweette water en bloed op de rekenoefeningen en de onmogelijke vraagstukken brachten mij tot wanhoop. De cijfers dansten als gek voor mijn ogen en ettelijke malen moest ik de uitkomsten doorstrepen. Mijn blad leek weldra op een spinneweb. Mijn buurman slaakte diepe zuchten en scheen eveneens hopeloos verstrikt in de wirwar van sommen, aftrekkingen en de rest van de rekenkundige hangijzers. Van hem moest ik dus ook geen hulp ver-

wachten. Hoopvol keek ik over de schouder van "Dikke Miel". Die had het in de gaten en schreeuwde: "Miester, Bir kijkt af!" Ik protesteerde heftig: "Diene luuleke leugenirre, 't er stoa nog niets op zijn blad, miester!" Zonder het te beseffen bevestigde ik daarmee dat ik wel degelijk "over 't muurke" had gekeken. Gelukkig reageerde de meester slechts met een kort en krachtig; "Zwijgen!" Hij was ervan overtuigd dat er bij Dikke Miel niet veel te rapen viel.

Na de rekenvragen ploeterde ik op de spelling en verongelukte mij over de vervoeging van de werkwoorden in de onvolmaakt en volmaakt verleden tijden, om niet te spreken van de "meer dan volmaakt verleden tijd". "Waar hoale zij da d'allemaal uit?" mopperde ik bij mezelf en de dubbele t's en d's tolden voor mijn ogen. De lettergrepen verslonden met gapende monden twee e's of twee o's, naargelang het geval, en ik struikelde over de trappen van vergelijking omdat ik twijfelde tussen "goed, beter, best" en "goed, goeder, goedst". De bel, die de speeltijd aankondigde, verlostte ons uit ons lijden en de stem van de meester klonk onverbiddelijk: "Bladen afgeven!". Jantje was de eerste om aan het bevel te voldoen en stapte triomfantelijk de klas uit. De meesten treuzelden en meenden nog snel het een en het ander op hun blad te moeten bijschrijven of wijzigen, maar de meester was niet te vermurwen en joeg ons de klas uit. Voor hem was de bel het verlossende teken dat hij zijn reusachtige pijp mocht aansteken. Op de speelplaats werd druk nagekaart over "de compositie". Jantje werd druk omringd en iedereen wilde van hem de uitkomst van de vraagstukken weten. "k Hè 't goed!" jubelde Schelen Tseef, alhoewel iedereen wist dat hij van vraagstukken oplossen absoluut geen kaas had gegeten. "t Er stond guul zekers 'n fijtse in d'opgoave," meende Deeske De Rop, die iets totaal anders had gevonden dan de uitkomst die Jantje had opgegeven.

Plots klonk het sein om terug naar de klas te gaan en de tweede helft van de proefwerken te beginnen. Eerst moesten we "declameren". We trokken een briefje met de titel van het gedicht erop en ik hoopte op een gemakkelijk "declamoaske". Jantje was de eerste die zonder haperen het gedicht "Het geschenk" afdreunde. Roste Pol, die "Een flink man" diende voor te dragen, haperde reeds bij de tweede versregel. Hij keek hopeloos naar de zoldering, want misschien was het vervolg daarop te vinden. Tsiel, die een goeie vriend was van Pol, trok allerlei gezichten en grimassen om Pol "op te steken", maar bulderend klonk het: "Naar uw plaats!" Pol trok met een lang gezicht naar zijn plaats, in de overtuiging dat "declameren" nooit zijn beste vak zou worden.

Toen was het mijn beurt om mijn "declamoasse op te zegge". Bevend trok ik mijn briefje. Ik had geluk: ik mocht "Fientje en de vink" voordragen. Geestdriftig begon ik; "Fientje loerde, door de bomen van een jonge dorenhaag, lustig naar een sappig peertje, want 't was die dag zo drommels warm..." Op

dat ogenblik dacht ik aan “den hof van Suppes”, waar we pruimen hadden geroofd. In de plaats van “een sappig peertje” zei ik “een sappig pruimpje”. Een schaterlach ging door de klas. Tot mijn grote verbazing was de meester niet boos. Hij lachte zelfs en zei: “‘t Was een peertje, Albert,” “Zoe ‘t hij ‘t geweten hèn, van die pruime bij Suppes?” dacht ik bij mezelf en ik was hem zeer dankbaar dat ik mijn “declamoasse” mocht afwerken. Iedereen had zijn gedicht voorgedragen en toen kwamen de vragen over geschiedenis en aardrijkskunde aan bod. Clovis en Clotildis vloeiden uit mijn pen, Pepijn de Korte lag met Karel De Grote in zijn armen en Jan Breydel verbrijzelde de hersenpannen van de Fransen. Met veel geestdrift schreef ik alles neer, want geschiedenis was mijn lievelingsvak. De aardrijkskunde stemde mij minder geestdriftig en ik pijnigde mijn hersenen om de Schelde van bron tot monding te slepen. Waarom moest die sakkerse stroom al die onmogelijke bijrivieren hebben en zoveel steden bespoelen?

Met een zucht van verlichting kwakte ik ten slotte mijn pen op de lessenaar: “de composieses woare gedoan!” Ik wierp even een schichtige blik rondom mij en zag nog net hoe Kamiel met opgestroopte broekspijp in zijn bank zat en ijverig overpende wat hij eerder op zijn blote bil had geschreven. Ik proestte het uit. De meester keek op en kreeg de blote bil van Kamiel in de gaten. Woedend sleurde hij Kamiel uit de bank en schreeuwde: “G’hèt ‘n gruite nul, hedde ‘t g’huurt?” Kamiel huilde tranen met tuiten, maar meende toch nog te moeten zeggen: “‘t Kan mij nie schille; ‘k goa toch noar de fabricke goan wirke!” Toen was het enkel nog wachten op de “prijdielinge en de gruite vakanse”.

Albert BRYSSÉ

GENTSE MEMORIEDAGEN: 5 EN 6 MEI

5 Mei 1251

Guillaume de Dampierre wordt gedood in een steekspel. Hij was de oudste zoon van Margareta van Constantinopel en van Guillaume de Dampierre. (Hij had dezelfde naam als zijn vader). Hij werd begraven in de Cisterciënzerafdij van Marquette. Hij werd erkend als Graaf van Vlaanderen in 1246 en had 5 jaar medegeregeerd met zijn moeder. Door zijn dood ging de titel over op zijn broer Gui (Gwijde). Zijn gevelbeeld is te zien op het Huis “De Gekroonde Hoofden” op de hoek van de Burgstraat en het Gewad. Het is het beeld rechts op de bovenste rij.

5 Mei 1443

Dood van Isabella Borluut, de vrouw van Judocus Vydt. Aan haar wordt ook gerefereerd als Elisabeth of Lysbette Borluut. Zij werd begraven bij haar familie in het klooster van de Augustijnen.

5 Mei 1467

Hugo Van der Goes wordt opgenomen in de Nering der schilders. Van 1474 tot 1475 zou hij er de Deken van zijn.

5 Mei 1764

Geboorte te Gentbrugge van Jean-Baptiste Van Lokeren.

Deze vader van Auguste studeerde in Leuven en behaalde er in 1789 zijn diploma van Dr. in de Geneeskunde.

Hij vestigde zich als dokter in Gent "aen de Liefbrugge". Hij was hier gemeenteraadslid van 1798 tot 1841 en was ook een tijdje lid van de Bestendige Deputatie. Orangist en lid van de Vrijmetselaarsloge "La Félicité Bienfaisante". Deze Hoofddokter van de Bijloke stierf op 16 December 1841.

5 Mei 1777

Openbare verkoping van de kunstwerken voortkomende van de verbeurd-verklaarde goederen van de afgeschafte Jezüetenorde: 387 schilderijen, 152 gravures en tekeningen en 8 beeldhouwwerken, afkomstig van de kloosters van Gent, Ieper, Kortrijk, Doornik en Brugge.

Deze prachtige verzameling bracht amper 19.277 gulden op, waarvan 11.200 voor de "Marteldood van den H. Livinus" van Rubens, dat aangekocht werd door de Fransman Pallier.

5 Mei 1787

In de "Gazette van Gend" van dien datum kunnen wij lezen: "Maandag is buiten de Brugsche Poorte overleden de heer Jan Nevejans die over eenige jaren zijn 28^e kind naar den doop vergezelde. Te dier gelegenheid was er feest op die wijk; de doop geschiedde in tegenwoordigheid van al de peters der andere kinderen. Er waren 28 rijtuigen. Nevejans woonde in de Weverstraat".

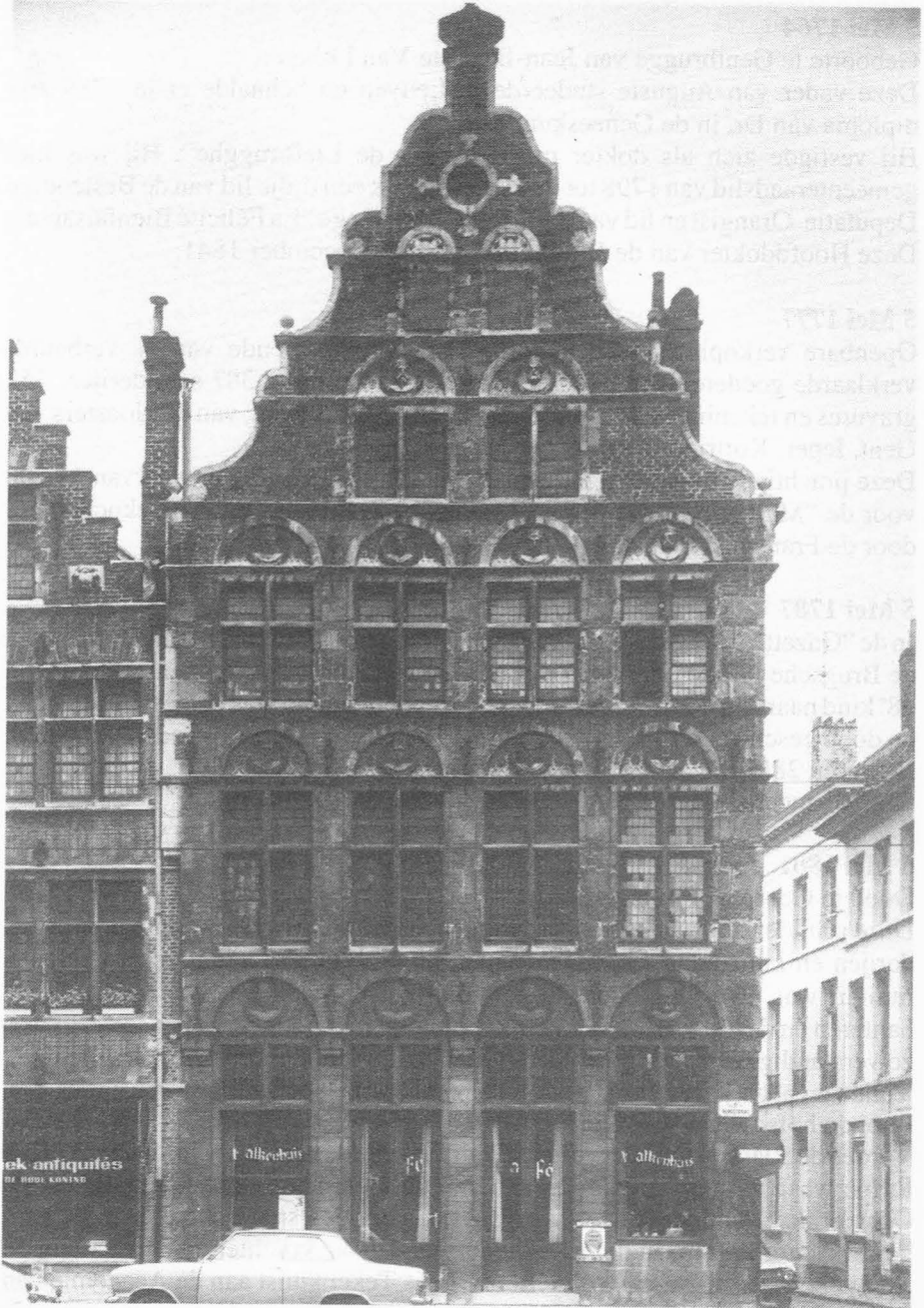
Over de moeder geen woord.

5 Mei 1801

Dood te Gent van Philippe Spruyt.

Deze schilder, tekenaar, graveerder, restaurateur, schrijver, koopman in schilderijen en kunstvoorwerpen werd hier geboren in 1727. Zijn vader, die een militair was, had vlug door dat zoonlief niet geboren was om de wapens te hanteren en dat hij veel gemakkelijker omging met potlood en penseel. Hij was zo verstandig hem in de leer te laten gaan bij de schilder Jean Millet in Brussel. Vandaar gaat hij naar Parijs waar hij terecht komt in het atelier van Charles Van Loo, de hofschilder van Lodewijk XV.

Verder de klassieke route volgend van de schilders in die tijd, belandt hij in Rome waar hij gaat werken bij een van de toenmalige topfiguren aldaar, de Oostenrijkse schilder Rafaël Mengs. Het is er geen speelschool er moet hard gewerkt worden, maar deze methode werpt haar vruchten af want Philippe Spruyt behaalt tot 2 maal toe de Eerste Prijs Tekenkunst aan de Academie van Rome. Wanneer Mengs ontboden wordt aan het Spaans Hof raadt hij de 33-jarige Spruyt aan het zelf maar eens te proberen. Hij maakt eerst een omweggetje

Het Huis De Gekroonde Hoofden.

langs Napels en gaat zich dan in Brussel vestigen. Na 6 jaar komt hij terug naar zijn geboortestad waar hij zich weldra mag verheugen in belangrijke opdrachten.

Wanneer, na de dood van Marissal, de stichter van onze Academie, deze instelling volledig gereorganiseerd wordt in 1770, wordt hij benoemd tot Eerste Leraar.

Hij is nu een zeer welstellende man. Hetzelfde jaar sterft zijn vrouw en kort daarop begaat hij de fout te hertrouwen met een meisje dat de gave bezet de centen vlugger te doen buitenvliegen dat hij ze kon binnenbrengen. Iemand die niet veel bezittingen heeft is gemakkelijker geneigd om te verhuizen. Als u het adres van Philippe Spruyt wilt weten moet u er wel het jaartal aan toevoegen,

Een merkwaardige oude foto waarop ook nog een hondenkar te zien is.

want wij vinden hem achtereenvolgens terug in de Bennesteeg, de Koningstraat, Drongenhof, de Pekelharing, terug het Drongenhof, dan het Sluizeken, de Reep, de Groenselmarkt, de Zandberg en de Korte Steenstraat.

Terwijl schildert hij portretten, genrestukken, religieuze onderwerpen, mythologische en geschiedkundige taferelen. Hij wordt bovendien veel gevraagd als restaurateur en aangezocht als expert. Nog vaak geraadpleegd is zijn "Description de tous les tableaux qui se trouvent dans les églises paroissiales et couvents de la ville de Gand."

Zijn voorliefde ging uit naar de graveerkunst en hij heeft talrijke gravures gemaakt van 17e eeuwse kunstenaars. Ter intentie van zijn leerlingen aan de Academie schreef hij "De Beginselen der Teenkenkonst, behelzende de maniere om te teekenen na printen, teekeningen, schilderijen, plaesters ende het leven ofte model Aengewezen door de geometrica ofte meetkunde. Zeer nuttig voor de jeugd. Met 20 platen."

Van hem hangen in het Bijlokemuseum "Schieting met het Kanon van het St-Antoniusgild te Gent" en "Schieting met de Mortier van het St-Antoniusgild te Gent".

5 Mei 1830

Geboorte in Overmere van Kanunnik Jules Verschueren.

Hij werd geboren in een gezin van 9 kinderen waarav 4 "gehoor gaven aan hun roeping". Priester gewijd in 1853, Kanunnik van St-Baafs in 1876.

Was in 1864 de medestichter van "Het Werk der Vlaamsche Katholieke Pers". In 1870 stichtte hij "De Nieuwe Beurzen-Courant" die een jaar later omgedoopt werd tot "Het Fondsenblad". In 1879 stichtte hij het dagblad "De Gentenaar". Richtte in 1881 een eigen drukkerij op in de Drabstraat; ze werd in 1889 overgebracht naar de Ketelvest.

Jules Verschueren overleed schielijk op 20 September 1911.

5 Mei 1838

Dood van Charles Parmentier.

Hij was onze 2^e Stadsarchivaris en oefende deze functie uit van 1832 tot aan zijn dood op nauwelijks 34-jarige leeftijd in 1838.

Hij bracht wat orde in het archief en richtte een leeszaal in voor de bezoekers.

6 Mei 1432

Installatie van het Lam Gods in de Veydtkapel.

6 Mei 1598

Filips II staat de Nederlanden af aan zijn dochter Isabella.

Isabella, geboren in 1566, was gesproten uit het huwelijk met zijn 3^e vrouw Elisabeth van Valois.

Zij trouwde met haar neef Albert op 18 April 1599.

Bij de dood van Albert in 1621 werd zij Gouvernante-Generaal, functie die zij vervulde tot aan haar dood op 1 December 1633.

6 Mei 1749

Ordonnatie van de Schepenen tegen de wanordelijkheden die zich jaarlijks voordeden bij het vertrek en de terugkomst van de bedevaarders die naar de Heilige Bloedkapel in Brugge gingen: "Heer ende wet der Stadt Gent gesien d'insolentien die begaen worden buyten de Brugsche Poorte soo voor ende op het arrivement van de bargie als daernaer tot bespottinghe van de gone die wederkeeren van de stad Brugghe naer aldaer bygewoont te hebben de solemniteit ter occasie van den jubile van 't heyligh bloet, welckdanighe insolentien ende ongereltheden 't sy die begaen worden met het steken van de backers hoorens, geroep ofte uythanghen van bespottelycke inscriptien ende andersints, synde ten uysterse seacken van quaet gevolgh..."

De overtreders werden veroordeeld tot een geldboete.

6 Mei 1802

Sinksen. De katholieke eredienst wordt opnieuw ingesteld.

6 Mei 1837

Men begint de afbraak van de St-Sebastiaansschouwburg.

Deze boogschuttersgilde bouwde in de 16e eeuw haar gildehuis tussen de Kouter en de Ketelvaart. In 1664 werd er een toneelzaal aan toegevoegd. Ze werd aanvankelijk verhuurd aan rondreizende Franse komedianten. Nog geen 25 jaar later verkocht de gilde haar terreinen aan de Stad die er een "Pickerye" of manège inrichtte. Deze kende geen langdurig bestaan en 10 jaar later - in 1698 - bouwt de Stad op deze plaats een schouwburg die wij kunnen beschouwen als de origine van de Gentse opera. In 1715 brandt deze "operaplaetse" volledig af en 2 jaar later bouwt men op de Kouter een voorlopige houten schouwburg. In 1736 verkoopt de Stad het terrein aan de oude eigenares, de St-Sebastiaansgilde en verleent haar het monopolie voor alle vormen van spektakel in de stad: toneel- en operavoorstellingen, concerten, redoutes en openbare bals.

De gekende architect Bernard De Wilde bouwt een nieuw gildehuis met schouwburgzaal die zal bekend worden onder de naam "Het Hof van St-Sebastiaan". De nieuwe schouwburg die gedurende een eeuw de Gentse opera zal herbergen werd opengesteld op 12 Maart 1737.

De Gilde had op geen kosten gezien want zij had "niets veronachtzaemt om eene Toneelzael te maeken gemakkelijk, bevallig en weerdig van de Hoofdstad van eene Provintie. De stukken, zelfs die de meesten toestel en pracht vereysschen konden er vertoont worden zonder de minste wanorde, zoodat er den Aenschouwer eene volkome verbeelding kan genieten."

Onder de vele beroemdheden die voorstellingen kwamen bijwonen in de St-Sebastiaansschouwburg vernoemen wij: Karel van Lorreinen, de Hertog van

Marlborough, Aartshertog van Saksen-Teschen met Marie-Christine, Napoleon met Josephine en later met Marie-Louise, Lodewijk XVIII met zijn Hof, Willem I, Leopold I, enz.

De St-Sebastiaansschouwburg werd afgebroken in 1837 om 3 jaar later plaats te maken voor de huidige Opera.

6 Mei 1949

Dood van Maurice Maeterlinck.

De enige Belg die ooit de Nobelprijs voor Literatuur ontving werd in 1862 geboren in de Peperstraat. Nog tijdens zijn kinderjaren verhuisde het gezin naar de Frère Orbanlaan. Hij werd naar school gestuurd bij de Zusters van den Nieuwen Bos in de Lange Violettenstraat en ging daarna naar het Collège Calamus in het nu verdwenen Regnessestraatje. De Heer Calamus die dit privé-instituut leidde hield er bepaalde originele onderwijsmethodes op na. Zo had hij o.m. ten behoeve van zijn leerlingen een Franse grammatica opgesteld waarin alle moeilijkheden gewoon geschrapt waren. De dag dat Vader Maeterlinck dit werkje in handen kreeg was het gedaan met het Calamuscollege en Maurice ging voortaan naar het St-Barbaracollege in de Savaanstraat waar hij in contact kwam met medestudenten Emiel Verhaeren, Georges Rodenbach, Charles Van Lerberghe en Grégoire Leroy.

Hij staat er niet genoteerd als een schitterende leerling. De Paters Jezüieten moeten evenwel erkennen dat hij een zeker literair talent bezit, zij het dan ook dat ze wel even schrikken van de gedurfdheid van zekere van zijn essays.

Om vader plezier te doen gaat hij Rechten studeren aan onze Universiteit en hij is een tijdje verbonden aan het Hof van Beroep, maar hij is een rotadvocaat die al zijn processen verliest en hij vertrekt dan maar naar Parijs waar hij zich volledig aan de literatuur zal wijden. In 1889 komt hij naar Gent en drukt er zelf met de handpers zijn eerste werken: "Serres chaudes" en "La Princesse Maleine", werkjes die geïllustreerd werden door Georges Minne. Hij had een onuitwisbare herinnering bewaard aan het buitenverblijf dat de familie bezat in Oostakker toen deze gemeente nog een brokje natuur was. Ze ligt aan de basis van verschillende van zijn boeken. Dit buitengoed verdween bij de verbreding van het Kanaal van Terneuzen.

Het grootste deel van zijn leven heeft hij doorgebracht in Frankrijk. Het is in zijn vorstelijk domein te Nice dat hij één jaar voor diens dood zijn boezemvriend Cyriel Buysse ontving.

Maeterlinck stierf op 87-jarige leeftijd. Zijn geboortehuis in de Peperstraat werd later verdeeld in 2 woningen (N° 4 en N° 6) en werd in 1972 tot op de grond afgebroken.

Hugo COLLUMBIEN

PUZZEL 2000

We zijn hier weer met onze traditionele “kwies”. Ter gelegenheid van het einde van de 20ste eeuw hebben we een puzzel opgesteld waarbij telkens per decennium een gebeurtenis of een naam wordt gevraagd. Toen we begonnen aan deze quiz dachten we dat dit een flinke mnemotechnische opfrisbeurt van de lokale geschiedenis van deze eeuw zou geven. Oorspronkelijk hadden we er zeer veel van verwacht, vooral gebeurtenissen op internationaal gebied. Wat bleek... de stad die in de vorige eeuw nog gekozen werd om de vrede tussen Groot-Brittannië en de U.S.A. te bewerkstelligen, de plaats waaruit de Franse koning 100 dagen geregeerd had over zijn rijk, was van grootstad geëvolueerd tot groot boeregat. Dankzij de nieuwe spelling evolueerde dit dan tot groot boerengat. Dan moet je wel opletten dat je als Gentenaar in geen geval de boer durft spelen in uw eigen stad, want dit komt u “duur” te staan. Degene die een stukje bouwgrond hebben gekocht om er groenten op te telen, zitten zowel letterlijk als figuurlijk in de patatten, daar, als ze niet opletten, dit goed na een tijdje goedkopere tuingrond wordt. Bij globale beschouwing stel je vast dat de infrastructuur, waaraan aan het einde van de vorige eeuw zo hard gewerkt werd, in deze eeuw als een STROP werd toegetrokken m.a.w. de invoering van het lussenplan. Laten we optimistisch van start gaan en beginnen met de glorierijke dagen in het begin van deze eeuw.

In het begin van deze eeuw had men nog geld om te feesten. In 1905 hield men te Gent ter gelegenheid van de 75ste verjaring van de onafhankelijkheid van België een praalstoet te water. We vragen de 4de letter van de voornaam van de artiest die de boot van de beeldhouwkunst ontwierp.

In de jaren net voor de 1ste wereldoorlog kende Gent een hoog conjunctuur. Het was een fabrieksbaas “den Tjekke” die zich inzette voor het doorgaan van de wereldtentoonstelling te Gent in 1913. We vragen opnieuw de 4de letter van de voornaam van deze persoon, die spijtig genoeg deze expositie niet heeft bijgewoond, daar hij overleed op 4 juni 1911.

De dolle jaren 20, de Charel & Gaston, het optimisme daar de oorlog gedaan is, maar deze oorlog heeft het Vlaams bewustzijn meer dan ooit in de hand gewerkt. In 1923 wist deze geneesheer, hoogleraar aan de Luikse universiteit en directeur van de Stichting Elisabeth te Brussel de verdubbeling van de Rijksuniversiteit te Gent te verkrijgen in een Franse en een Vlaamse (die zijn “barak” werd genoemd) afdeling. Van deze man vragen we de tweede letter van zijn familienaam.

Op de Parijse wereldtentoonstelling in 1925 bleek dat de Belgische kunst niet langer meer toonaangevend was zoals in het begin van deze eeuw. Om een

nieuwe wind in de Belgische kunst te laten waaien, deed men bijna alles om die wereldberoemde Belgische kunstenaar, op dat ogenblik in Nederland verblijvend, terug naar België te halen. Het lukte en in 1938 bouwde hij in een fusiegemeente de woning Colman. De uitvoering van dit gebouw werd gerealiseerd door zijn medewerker, van wie we de 3de letter van zijn familienaam vragen.

Dit boegbeeld van de V.N.V. werd vanaf 1940 in een opbod-collaboratie-politiek betrokken. Een jaar voor hij te Gent overleed, deed hij een oproep tot algemene collaboratie. Van zijn voornaam willen we enkel de tweede letter kennen.

In 1952 waren de ijzeren bogen van deze Gentse brug zodanig verroest dat de brug moest vervangen worden. Ondanks dat deze nieuwe brug breder was, bleef ze de naam van haar eerste bouwheer houden. We willen graag de 4de letter kennen van deze naam.

Gegroeid uit een kunstzinnige familie – zijn oom was beeldhouwer – koos deze kunstenaar aanvankelijk voor het woord dat nadien soms in beeld werd omgezet. Nadat in 1965 zijn crisisroman verfilmd werd, bracht men in 1968 een belangrijk werk in beeld met in de rollen o.a. Anouk Aimée en Yves Montand. Van deze Gentenaar vragen we de 2de letter van zijn echte familienaam.

In 1973 werd administrateurgeneraal Germain Baudrin beschuldigd van verspilling en corruptie. Niet alleen werd hierdoor zijn carrière gebroken, maar ook dat van een belangrijk Gents socialistisch minister (van wie we de eerste letter van zijn familienaam zoeken) die uit het politiek leven verdween.

Terwijl in het buitenland beroemde ontwerpers in de jaren '80 belangrijke creaties maakten in zilver, was de eertijds zo beroemde zilverkunst in de 2de helft van de 20ste eeuw in België in verval geraakt. Eén zilversmid – juwelier – kunstenaar legde de link naar de Vlaamse zilvertraditie. Hij vervaardigde in 1989-1990 een koffieservies, waardoor hij aansloot bij de vernieuwingen van de beroemde designers. Hij blies hierdoor nieuw leven in deze sierkunst. Van deze in Gent verblijvende kunstenaar, die beschouwd wordt als één der pioniers van het moderne zilverdesign in Europa (en die blijkbaar ook van pralines houdt), vragen we de 7de letter van zijn voornaam.

Deze professor en lector aan de Gentse en Rijksse universiteit haalde net het millennium niet. Hadden bestuursmensen zijn “Volksboek vanden X Esels” en over zijn voorliefde voor Cyriel Buysse's geschriften gelezen, dan hadden ze de Vlaamse volkse waarheden leren kennen. Kent u de eerste letter van zijn familienaam?

In het millennium bracht dit kunstwerk zoveel reactie te weeg, dat bepaalde mensen begonnen met brood en ham uit te delen aan de armen. Hierop kwam dan een reactie van het schepencollege en het OCMW dat niemand in Gent hoeft honger te lijden en dat zij meer doen dan broodjes uitdelen. Ik verwittig U, be-
Hoet U want we vragen naar de 4de letter van de naam van de kunstenaar.

Ik hoop dat hiermee enige herinneringen terug zijn opgeroepen.
Wat nu gezongen? Met de gevonden letters maak je de naam van de beroemdste Gentse architect, waardoor je het antwoord krijgt op de hoofdvraag. Hiermee eindigen we dan ook het jaar 2000 en de 20ste eeuw. Persoonlijk zit ik nog met één vraag geplaagd i.v.m. 2000. Een belangrijke uitspraak van een inmiddels belangrijk overleden persoon was “Als de St.-Baafskathedraal in de weg staat voor het Gent 2000 breken we ze af en herbouwen we ze op de Blaarmeersen.” De vraag die mij blijft achtervolgen is, moet in dit geval de bisschop al dan niet een examen halen van badmeester om te kunnen blijven fungeren? U kunt de antwoorden voor het einde van dit jaar sturen naar het bekende redactieadres: Lijnmolenstraat 149, 9040 Gent.

De slapeloze quizmaster

BESCHERMLEDEN 2000

Emond Cocquyt (4200)	André Mortier
Prof. Dr. Guy Schrans (4000)	Dr. Hubert Van Hoorde
Guy Versmessen (3000)	Ghent Travel Bureau
Michel Kalmar (3000)	Willy Steyaert
Leon Martens (2000)	Prof. Dr. Eric Van de Velde
Georges Broget (2000)	Roger Dekeyser
Mw Lamon-Demeyer A. (2000)	Dr. Adhémar De Wulf
Alice Dynoodt (2000)	M. Jonckheere
Piet Van Eeckhaut (2000)	John Van Schil
Jean Bertrand (2000)	André Van Wynsberghe
Willy Van Mossevelde (2000)	Joseph Roosen
Philippe Hebbelynck (2000)	Raoul Hofman
Walter Abbenbroek (1800)	Luc Glibert
Lucien Casteels (1614=40 Euro)	Dr. Roland Heughebaert
Freddy Van Vlaenderen (1500)	Willy Devogelaere
Dr. Roland Marlier (1500)	Ir. A. J. Impens
Ferdinand Handovsky (1300)	Sylvester Serlippens
André De Somville (1250)	Marc Waermoes
Raphaël Dobbelaere	Prof. em. Dr. Pieter Braeckman
Joseph Pâquet	Mw Ghesquière-Van Gheluwe J.

Jean-Paul Marchal
Jacqueline De Reuse
John Leten
Serge Tollenaere
Mw Baete-Raman D.
Jurgen Schalck
Dr. Henri Duquesne
Guy Beyaert
Jean Broekaert
Paul Van de Voorde
André Depoorter
J.-P. Peckstadt
Cecile Nevejans
Raf van den Abeele
Christian Scheiris
Marc Coucke
Patrick Rombaut
Z.E.H. André Thoonen
Jean Walraedt
Jean Steenbrugge
Dr. André Maenhout
Philippe Kluyskens
Guy Baert
Paul Mauquoy
Ferdinand De Buck
Jan De Vleeschouwer
Bernard Hebbelynck
Pierre Plum
Philippe Proost
Etienne Van den Boogaerde
E. Br. René Stockman
Walter Claeys
André Pernot
Ir. Henri Brasseur
Pierre Vanderhaeghen
Robert Verspeeten
Dr. Christian Sandycx
Jacques Thissen
Robert Waeri
Dr. Pierre De Vos

Maria Van Quickelberge
Gaston Poelman
Paul Eeckhout
Mw Van der Stock-De Blauwe M.
Edgard Praet
Herman Delaunois
John Colpaert
André De Cuyper
Marc Claeys
Fernand Verheggen
Micheline Walgraeve
Yvan Piqué
Daniël Uyttendaele
Michel Noppe
Guido Van Renterghem
Mw Eeckman-Bryssinck J.
Jacques Vermeulen
Robert De Kezel
Freddy Hoste
Marcel Van Huffel
Rudy Van Hollebeke
Cesar Block
Dr. Philippe Verjans
Bernard Cruyt
Jérôme Moortgat
Nicole Verschoore
Michel Vander Eecken
Mw Morraye-Verstryngne
Lucien De Temmerman
Willy Everaert
Johan Van Bocxstaele
Mw Alexis Janssens
Albert Ylen
Dr. Eric Veys
Paul Hebbelynck
Jacques Huys
P.E. Dumont
Dr. Remi Hombrouckx
Pierre Hebbelynck
Jacques Monsaert

STEUNENDE LEDEN 2000

Laurent Balcaen (900)
Sint-Lucasklooster (900)
Felix Waldack (900)
Ir. Gustave Veeckman (800)
Guy Kint (800)
Diane Sarteel (800)
Regina De Ruyck (800)
Frank Meert (800)
Bert Destoop (800)
Mw Ruytinx-Van Brantegem B. (800)
Didier Eechautd (800)
Dr. André Van den Boogaerde (800)
Louis Comhaire (800)
Pierre Uytterhaegen (800)
Adolf Bucqué (800)
Liliane Sarteel (800)
Dr. Charles Annez (750)
Stefaan Van Schoor (750)
José De Boose (700)
Mw Cornelis-Meyvaert C. (700)
Louis Vermaele (700)
R. Steyaert (700)
Gerald Mc Hugh (700)
Irène Van Acker (700)
Valerie Godu (700)
Marie-Jeanne De Smet
Dr. Thierry Goetghebuer
Mw Steels-De Visschere M.
Roger Spilthoorn
Jacques Lavrillé
Karel Ossieur
Herwig De Munnynck
Armand Blondeel
Freddy Vereecken
Georges Neslany
Luc Lekens
Leon Trivier
Georgette De Reu
Jean Libbrecht
Prof. em. Dr. Kamiel Van Acker
Mw Van Dijk-Vanhooren L.
Lieven Werbrouck
Fernand Goethals
Jules Demeyer
André Verbrugghen
André Raman
Erik De Moor
André Rottiers
Alfons Gistelincx
Fernand De Rockere
Mw Callebaut-De Broe R.
Jules Duvivier
René Rodrigues
Christian Puttevils
Marcel Cambier
August De Baets
Marcel De Munter
Firmin Andries
Oscar Van Mol
Jan Zwaenepoel
Eddie Van Haverbeke
Pieter Spanoghe
Willy De Meyer
André Deproost
Jean Jacques
Willem De Schryver
Marc De Munnynck
Herman Hollanders
Emiel Rombaut
Antoine Van Goethem
Willy Van Trappen
Hugo Dewaele
Jean-Pierre Quintyn
Pierre Geernaert
Prof. em. Dr. Gontran Eryvnyck
Emile Genbrugge
Guy De Maertelaere
Frank Ödberg

Eugène Uytterhaeghe
Eliane Van Lerberghe
Marie-Thérèse De Smul
Julien Wieme
Mw Vancraeynest-Mulert
Mw Albert de Meulemeester
J.-P. Rooms
Z.E.H. Jos Mertens
André Leys
Marcel Leeman
Mw Kluyskens-De Potter N.
Gilbert Gassée
Gustaaf Van Audenhove
Marc Hooghe
Danny Dobbelaere
Lea Van Leuven
Etienne Verschraegen
Daniël Verbesserm
Frank Martens
Marcel Vanden Daele
Walter Vlerick
Hubert Mestrum
Suzanne Vander Gracht
Guido De Bruyker
Mw Wauters-D'haen E.
Willy Diegenant
Richard Caese
Roland Wissaert
Guy Bruyneel
René Parasié
Gustaaf Nicaese
Georges Casteleyn
Diana Van Lierde
Jean-Pierre Boone
Mw Luc De Coster
Luc Matthijs
Mw Van Beveren-Oosterlinck J.
Etienne De Clercq
Mw De Vriendt-Mores R.
Huguette Taymans
Michel Peirtsegaele

Mw De Wispelaere-Van Hauwaert
Adolf Delantsheere
Prof. em. Dr. Alexander Evrard
Roger Versteede
Raoul Buysse
Roger Moreau
Christian Roels
Serge Pauwels
Frans De Bleecker
Jan De Weirdt
Mw Piton-Van Geluwe E.
Wilfried Pieters
Mw Hublé-Vankenhove N.
Erik Vandenbroele
Maurice De Bruyne
Guy Carton
A. Degeyter
Jacques Van de Calseyde
Georges Thysbaert
Françoise Van de Vyvere
Mw Broekaert-Blondeel R.
Peter De Pape
Maurice Raes
Robert De Rudder
Xavier De Schryver
Eloi Stas
Dirk Jurrjens
Prof. Dr. Herman Balthazar
Roger Verbeke
Leon Lemaitre
Johan Mulert
Guy Namurois
Janine Lehardy
Carlos Fassin
Luc De Broe
Christiane Van der Meulen
Raoul Hoogstoel
André Scheire
Oktaaf Beke
Romain Berteloot
André Buysse

Robert Loyez
Jacques Brun
Albert Braekman
André Michiels
Noël Goossens
Marie-Thérèse Vandenbunder
Marc Rummens
Georges Oosterlinck
Jean-François Peeters
Wim De Bock
J. Capoen
Luc Moortgat
Louis Van de Vyvere
Jaime Jurdan
Jacques De Braekeleir
J. M. De Wulf
Jacques Hebbelynck
Marc Ryckaert
Maria Vanacker
John Van Hulle
Alfred Roose
Yvonne Philips
Laurent Claeys
Mw Tavernier-Vereecken C.
Jean-Claude Martiny
Mw Geeroms-Van Biervliet G.
Henri Claeys
Norbert Verhasselt
Freddy Van der Stichel
Frank Vanhyfte
Marc Van Speybroeck
Joseph Joos
Laurent De Schuyter
Richard Damours
Eddy Detaeye
Luc Devriese
Dr. Philippe Gombault
Georges De Vreese
Charles Uyttenhove
Willy De Smet
Albert Sels

Adriaan Boone
P. Vandernoot
Prof. Dr. Eric Lacroix
Ghislaine Eeckhout
R. Van Herwegen
Eric De Buck
Leon De Proost
Freddy Durinck
Christian Lentz
Willy Van Hevel
Anne Cocriamont
Pierre Vanderhaeghen
Lisette Verley
Carlos Metdepenninghen
Marc Maresceau
Jacques Lataer
Marcel De Preter
Alex Dewitte
Laurent Van Bossele
Maria Baudts
Leon Lippens
Maria Van Beylen
Jacqueline Podevyn
Mw De Buck-Muller Y.
Jacques Lievens
Yves De Maertelaere
Louis Daens
Gilbert Lodrigo
Gilbert Biebuyck
Z.E.H. Dirk De Backer
Prof. em. Dr. Frans Snacken
Marc Vandegheuchte
Jacques Bouckaert
Beatrijs Ediers
Freddy De Cock
Robert Van Bocxstaele
Etienne Dekoning
Daniël Van Poucke
Dr. Jacques Huyghebaert
Eric De Meyere
Urbain Catteeuw

Yvan Fonteyn
Jean Delva
Jean-Marie de Wulf
Dr. Daniël Sabbe
Robert Lybaert
Mw Schauvliege-Van Megroot
Jacques Carels
Georges Meersschaut
Romain Landuyt
Tony Claeys
Louis Varlez

Antoine Albessart
Philippe Willemot
Alain Smetryns
Maurice Geirnaert
Marc Van Hauwermeiren
Fernand Van Quaquebeke
Stijn Verrept
Charles Pierre
Antoon de Schryver
Madeleine Criel

STEUNFONDS 2000

500,- Collumbien H.
100,- Mw Vanderhaegen-
Vandenbossche R.
Labout A.
Steenbrugge
Vandeleene A.
Mw De Roubaix-de Leye L.
Mw Vanderheyde-Goossens
De Bosscher A.
Eeckhout J.
Penning E.
Leyseele J.-P.
Anthonis P.
Peeters D.
Mw Keppens-Dentandt M.-J.
Marchand J.-M.
Brysse A.
Van Herreweghen R.
Mw Cerulus-Van Gaever M.
Leirens J.-P.

50,- Oyen A.
Coppens R.
Ongena L.
Mw De Grez H.
Mw Derudder M.
Hublau E.
Mw Halsberghe-Coutteel S.
Devreese R.
Vanhinsberg M.
Coryn G.
Van Schoote A.
Van Damme R.
Carpentier H.
Mw Lormans G.
Duprez R.
Mw De Cooman E.
de Clippele Fr.
Roose J.-P.
Depoorter H.
Toelage Provincie 1998: 25.159
BEF.

BIBLIOGRAFIE

Bij de "Stichting Mens en Cultuur" verscheen een prachtig boek "**Stedelijk Natuurreservaat Bourgoyen-Ossemeersen**".

In 1971 lanceerde Professor Jan Hublé het idee om van wat de Gentenaars de "Drongense Meersen" noemden een educatief natuurreservaat te maken. Het zou overdreven zijn te beweren dat het Stadsbestuur enthousiast reageerde op dit voorstel en het is meer dan waarschijnlijk dat zonder de jarenlange verbeten inzet van een zeer klein groepje personen die er het belang van begrepen en vonden dat men die unieke kans niet mocht laten voorbijgaan (en daarbij moeten wij in de eerste plaats de familie Reynaerts vermelden) dit reservaat er nooit zou gekomen zijn. Het project is nu – gelukkiglijk – voor een groot deel gerealiseerd, maar zeer velen beseffen nog niet welke zegen het is voor een stad als Gent te kunnen beschikken over een schitterend natuurgebied, vlak aan de rand van een volksrijke stadswijk.

Jaarlijks komen vele duizenden genieten van dit uniek Leielandschap, maar dat zijn er nog veel te weinig. Iedere Gentenaar zou het minstens éénmaal moeten bezoeken en zal dan tot de vaststelling komen dat wij een schat bezitten waarvan hij geen flauw vermoeden had.

Het was dus een uitstekend idee daar een boek over uit te geven. Daarin kan men niet alleen de ontstaansgeschiedenis lezen van dit reservaat maar ook in detail vernemen wat daar allemaal te zien is en wat er te beleven valt, en dat is veel. Het boek bevat volgende hoofdstukken: Het Landschap – Mens en Cultuur – Sloot en Plas – Graslanden – Houtkanten en Bomenrijen – Bosjes – Ruigten – Natuurbeheer – Natuurbeleving – De Groeipijnen van het Stedelijk Natuurreservaat – Een toekomstperspectief.

Het boek heeft een formaat van 22,5 x 28 cm., bevat 175 bladzijden en meer dan 100 schitterende kleurenfoto's. Verzorgd gedrukt op stevig papier. Prijs: 899 fr. Te bekomen in de boekhandel. Wie moeilijkheden mocht ondervinden het daar te bekomen kan nog altijd contact nemen met de Uitgever "Stichting Mens en Cultuur" – Maaltebruggestraat 288 te 9000 Gent. Tel: 09.245.37.43. Ook te koop in het Stadswinkeltje aan het Zuid.

Op het gebied van nieuwe boeken mogen natuurliefhebbers niet klagen. Een ander kostbaar en zeer somptueus boek is "**Tuinen van Eden, van Keizer Karel tot Heden**". Het kwam tot stand naar aanleiding van de tentoonstelling die doorging in het M.I.A.T. van 20 april tot 25 juni.

De geschiedenis van de tuinarchitectuur wordt er uitgebreid in behandeld. Wij zien er van af dit kunstboek te beschrijven. U moet het zien, de bijna 300 prachtige illustraties bekijken, de talrijke kleurenreproducties van gekende en minder gekende schilderijen.

Formaat: 20 x 26 cm. – 320 bladzijden. Zeer verzorgd gedrukt, maar nergens hebben wij de naam van de uitgever gevonden. De prijs bedraagt 990 fr. In feite

is dit een spotprijs, goedkoper kan niet. Wij vermoeden dat dit boek zal te koop zijn in het M.I.A.T. – Minnemeers 9 en waarschijnlijk ook wel in het Stads-winkeltje.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Marcel De Bleecker** vraagt:

Weet iemand van onze leden hoe ik de "geschiedenis" kan te pakken krijgen van de MUZIKAAL DOOR HARMONIE OF FANFARE begeleide groepen, zoals er er nog na Wereldoorlog II waren : "De Volendammers", "De O-Gusten", "De Piraten", "De Bengalen" en misschien nog andere en niet enkel uit Gent? In feite zoek ik een korte samenvatting over ALLE MUZIEKMAATSCHAPPIJEN (harmonie, fanfare, brassband...) die ooit bestonden of nog bestaan in de provincie OOST-VLAANDEREN. Telefoneren kan en schrijven naar:

Frans (Marcel) De Bleecker - 40, Maurice Verdoncklaan - 9050 Gent (Gentbrugge) - Tel. 09-230 80 27.

Ook kopij van bladzijden uit geschiedenisboeken over gemeenten en muziekmaatschappijen zijn uiteraard welkom. Of waar zijn deze boeken te lezen, hetzij eventueel nog te kopen? Namen, adressen en telefoonnummers van verantwoordelijken HAFRABRA kunnen ook zeer nuttig zijn. Onkosten worden graag terugbetaald en ik dank nu reeds diegenen die mij bij dit werk willen helpen !

De heer **Roger Versteede** (Kraainem) vraagt (zie afbeelding op de volgende blz.):

"Kan iemand mededelen wat de betekenis is van de titel Confrérie "La Poule 1/4 (100)".

Is dit een soort cryptogram of wil dit misschien niets betekenen?"

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Uit een brief van de heer **Noël Goossens** (Lokeren) lichten wij de volgende passage:

Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om te danken voor het vriendelijk onthaal en de grote bereidwilligheid van de dames en heren in het Documentatiecentrum van uw vereniging. Dat doet me denken aan wat u schreef over de hoge toegangsdrempel van het Museum voor Geschiedenis van de Geneeskunde. Wij zijn voor zover ik weet het enige museum met bijna persoonlijke begeleiding door hooggespecialiseerde gidsen? En dat op weekdag of zondag, tot zelf 's avonds laat (en dikwijls op zaterdagavond voor bepaalde

LEDEBERG.

Confrérie " LA POULE 1/4 (100) "

BANQUET

en l'honneur du sympathique et honoré Confrère-Président, Roi du 1/4 (100.)

M. JULES DE COCK

CHEVALIER DE L'ORDRE DE LÉOPOLD

DÉCORATION FLORALE ET MOTIFS DÉCORATIFS DE LA CONFRÉRIE.

INTERMÈDE MUSICAL,

AVEC LE GRACIEUX CONCOURS DE :

- M. M. A. HORTA, Président du « Cercle Choral Edward Blaes. »*
A. TROFFAES, Directeur de l'École de Musique.
E. CRIEL, Lauréat du Concours de Rome, Auteur de l'Opéra Astoré.
F. LEFÈVRE, Ténor.
C. DAUWE, Baryton.
J. REYNVOET, Baryton.
S. DE MUYNCK, Professeur, Violon — Solo des Concerts du Vauchall.
R. HEYNDRIX, Violoncelle — Solo des Soirées du Casino de Cock s; Mer.
Accompagnateur : M. M. FAELENS, Membre de la Commission
Administrative de l'École de Musique.
Diseur de genre : M. E. CARDON.

Mercredi, 6 Juillet 1910.

groepen). Maar het blijft vrijwilligerswerk. Uw opmerking is evenwel terecht, maar de toestand is verklaarbaar hoewel wij het ook liever anders zouden zien. Misschien komt er verandering als er ook andere (universitaire) musea in het gebouw zouden komen, zoals al enige tijd in het vooruitzicht wordt gesteld. En kunnen wij dan, als niet-universitaire inrichting, daar dan mee van profiteren.

De heer **Emiel Rombaut** schrijft ons:

In het jongste nummer van Ghendtsche Tydinghen (dd.15.07.2000 – 29-ste jaargang – nr.4), onder de rubriek Bibliografie noteert U een korte bespreking over de uitgave van “In Oorlogsnood – Virginie Lovelings Dagboek (1914-1918)”.

U herinnert er aan dat er weinig boeken verschenen over Gent in die oorlogsperiode. Er is inderdaad het boek van Marc Baertsoen: “Gand sous l’occupation allemande – Notes d’un gantois sur la guerre de 1914-1918”, avocat près la Cour d’Appel de Gand, ancien échevin de la ville”. Een uitgave van 1929 (was zulks de enige?) werd gedrukt bij A. Vandeweghe S.A., 41 rue de Courtrai, à Gand. 376 pag. – formaat 24,5 x 16,5.

Er bestaat evenwel nog een ouder werk, in twee delen, nl. “Vie d’Etape à Gand, par Heinrich Wandt”, met als ondertitel “en marge de l’effondrement allemand”. Wie uit het Duits heeft vertaald, werd niet vermeld. Enkel wordt genoteerd “traduction autorisée”. Er is overigens geen enkele verwijzing naar een oorspronkelijke uitgave in het Duits.

Het eerste deel met een voorwoord van de auteur dd. “Berlin, Noël, 1920” werd uitgegeven door H. Janssens, rue des Jardiniers 22, Ledeberg-Gand, zonder enige informatie over de auteur.

Het tweede deel “deuxième et dernier volume” werd door dezelfde uitgever verzorgd, met een voorwoord van de auteur dd. “Berlin, 1 septembre 1921”, voorafgegaan door een 5 pag. lange biografie, opgesteld door de auteur zelf op verzoek van de uitgever, en genaamtekend Henri (sic) Wandt. Enkel dat tweede deel vermeldt “copyright 1921 by Heinrich Wandt, Berlin-Charlottenburg”.

Beide boekdelen op formaat 18,5 x 13, resp. 168 pag. en 150 pag.

De auteur was een fervent sociaal-democraat en anti-militarist. Zijn “Vie d’Etape à Gand” bevat grotendeels een kleurrijke opsomming van onregelmatigheden en liederlijk tijdverdrijf van met naam genoemde officieren van het Duits leger, benevens levensomstandigheden van de bevolking, de verhoudingen tussen burgers en bezetting, subversieve activiteiten van opstandige soldaten, rechtszaken, processen enz. enz. – dat alles met gedetailleerde vermelding van datums en localisaties, wat, vooral voor een Gentenaar, die oude geschiedenis helderder doet herleven.

Met deze verwijzing naar het boek van Heinrich Wandt heb ik U wellicht niets nieuws bijgebracht. Over die periode 1914-1918 moeten toch meerderen werken bestaan (boeken, brochures, dagbladen, officiële documenten, militaire rapporten e.a.m.), maar ik achtte het gepast in de gegeven context aan die “Vie d’Etape” te herinneren.

Met oprechte hoogachtig (en waardering voor Uw steeds lezenswaardig tijdschrift).

Nota van de redactie: Bij dezelfde uitgever verscheen eveneens een “geautoriseerde” Vlaamse vertaling onder de titel: “Etappenleven te Gent. Kanttekeningen bij de Duitse ineenstorting.” Deel I: 176 p. Deel II: 173 p.

Van de heren **Dirk Leyman** en **Marco Daane**, de samenstellers van “Gent, de dubbelzinnige” ontvingen wij volgend schrijven:

In het laatste nummer van *Ghendtsche Tydinghen* verscheen een bespreking van het boek *Gent, de dubbelzinnige* (p.268), over Gent als literaire stad. Het was prettig te lezen dat opzet en inhoud van het boek waardering vonden: de gevarieerde inhoud, de aandacht voor details en de niet onbelangrijke publicaties, zoals (voor het eerst!) een geschiedenis van de Minardschouwburg. Naar aanleiding van de bespreking willen wij niettemin enkele misverstanden rechtzetten.

Eerstens, naar aanleiding van de Amsterdamse uitgever (Bas Lubberhuizen) van dit boek: “Wat gaan die Hollanders ons over Gent vertellen?” Het gaat hier echter om *Nederlanders*, niet om Hollanders. De aanduiding ‘Hollander’ dateert uit de tijd van de Zeven Provinciën, maar is nu voor een inwoner van dit land niet meer correct. Tegenwoordig kan nog slechts een inwoner van de twee westelijke provincies Zuid- en Noord-Holland als zodanig worden benoemd, maar de aanduiding heeft verder geen enkele (zeker geen staatkundige) betekenis. Ook de uitroep ervan vanaf stadiontribunes, ter aanmoediging, doet aan dat feit niets af.

Tweedens: Het gaat ook niet om “die” Hollanders (lees: Nederlanders). Zij die dit boek uitgaven, deden dat vanuit de gedachte mooie boeken over literaire steden te maken. Reeds eerder deden ze dat over onder meer Sint-Petersburg, Wenen en Triëst. Het geheel vormt een gerespecteerde reeks, de ‘Stedenreeks Het Oog in’t Zeil’ (naar het voormalige tijdschrift). Niet zomaar Hollanders, pardon Nederlanders dus.

Derdens: Eén van de daadwerkelijke samenstellers van het boek, Dirk Leyman, is bovendien geenszins een Nederlander.

Vierdens: “De eerste reflex is er een van scepticisme.” Het is ons echter niet duidelijk waarom er dient te worden getwijfeld zodra Nederlanders iets over Gent komen vertellen. Graag hadden wij hierover wat nadere uitleg van uw kant. (Te uwer informatie: uit Sint-Petersburg, Wenen, Triëst en de andere steden is een dergelijke reactie de uitgever tot op heden niet ter ore gekomen. Dat is ook logisch: zo’n boek vormt immers promotie voor de stad en kriebelt de trots.)

Vijfde: “Het werd trouwens niet geschreven door Hollanders (Nederlanders), maar door Vlamingen die met Gent vertrouwd zijn en die zich verdiept hebben in de tweeslachtige houding van schrijvers tegenover onze stad.” Twee van de auteurs – Marco Daane, tevens medesamensteller, en Wieneke ’t Hoen – waren erg verbaasd te horen dat zij ongemerkt waren genaturaliseerd. Zij zijn u erg dankbaar voor het doen van deze mededeling.

Aangezien één van voornoemd tweetal tevens mede-opsteller van deze brief is, kan hij u meteen verzekeren van zijn onbaatzuchtige liefde voor en kennis van Gent en haar literatuur; van zijn respect voor Gent, Vlaanderen en België; en van zijn welwillende houding, die onder meer beoogt de Vlaamse cultuur in Nederland bekend(er) en te maken en de relatie tussen beide landen van gepaste informatieve lading te voorzien. Daar stopt hij het nodig van zijn tijd, energie en geld in en daarvoor komt hij ook regelmatig ter stede (òòk om daar publicaties in uw tijdschrift te bestuderen); met als resultaat onder meer dit boek en in de toekomst een biografie van de Gentse auteur Richard Minne. Hij verzoekt u dienaangaande echter geen "sceptsis" te hebben.

Nota van de redactie: Wij kennen natuurlijk wel het verschil tussen Hollanders en Nederlanders, maar voor de Gentenaars (en waarschijnlijk voor de meeste Vlamingen) blijven onze Noorderburen "Hollanders", een woord aan hetwelk geen enkele pejoratieve betekenis moet gehecht worden.

Wij zingen toch niet "Ik hou van Nederland" en wij spreken niet van "Nederlandse maatjes" en zo veel ander klassiek geworden uitdrukkingen. Wij stellen vast dat veel Nederlanders ook nog vaak het woord "Holland" gebruiken. Dat de eerste reflex er een van scepticisme was is ook vrij normaal, de Gentenaar is altijd op zijn hoede als niet-Gentenaars iets over zijn stad gaan schrijven. Een gezond scepticisme is trouwens een wetenschappelijke houding.

Wij hebben blijkbaar nog het einde niet gezien van de reacties die gekomen zijn op het artikeltje "Enkele herinneringen aan de Indus". De heer **Richard Verlinden** schrijft ons het volgende:

"Weer een prachtig nummer van G.T. met een interessante bijdrage van de heer Maurice Geirnaert over de Indus. Met uw artikel in No 6 van 1999 hebt gij een soort "roman fleuve" in gang gezet! Vanwege zijn leidende functies bij AITG en UNIT is de heer Geirnaert "the right man in the right place" om ons o.a. de perikelen van de na-ROELS-periode te vertellen, maar qua datering van de vervlaamsing van de Indus slaat hij de bal mis.

De heer Geirnaert behoort tot de promotie 1932, de laatste die haar opleiding volledig in het Frans kreeg. De promotie 1933, waartoe ik behoor, zat midden in de vervlaamsing en heeft die aan den lijve ondervonden. Wij weten maar al te goed hoe wij werden behandeld. Wij zijn de enige die zowel in het Frans (de Prep in 1929-1930) als in het Nederlands (de 3 jaren speciale school van 1930 tot 1933) werden onderwezen; althans officieel, want wel werden nog enkele cursussen, voorlopig en onterecht en om verschillende redenen, in het Frans gedoceerd, maar dat waren uitzonderingen. Ziehier hoe de vervlaamsing werd geprogrammeerd en grotendeels uitgevoerd:

	Vorbereid. (Prep.)	Speciale school			Taal van het diploma
		1e jaar	2e jaar	3e jaar	
1929-1930	Frans	Frans	Frans	Frans	Frans
1930-1931	Nederlands	Nederlands	Frans	Frans	Frans
1931-1932	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Frans	Frans
1932-1933	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands

Onderlijnd: het verloop van mijn studies aan de Indus.

WENSEN

De heer **Erik L. Schepens** stuurde ons de volgende merkwaardige tekst die hij tegenkwam in het familiearchief Schoorman dat berust in het Rijksarchief te Gent.

Wensen aan Amand François Charles Jean Schoorman, schepen van de stad Gent, lid van de Commissie van het Werkhuis van Liefdadigheid van de stad Gent.

Het uitwisselen van nieuwjaarswensen, waarin vooral voorspoed en een goede gezondheid worden toegewenst, lijkt ons vanzelfsprekend. Wensen uitgebracht naar aanleiding van Pinksteren, waarin gevraagd wordt dat de H. Geest de betrokkene in zijn taken zou bijstaan, lijken ons eerder ongewoon. De wensen naar aanleiding van Pinksteren, gedateerd 24 mei 1828, van Simon Andreas Gevaert, "meester der spinders en kaarders", vangen aan met het verhaal van de Emmaüsgangers en de betekenis van de nederdaling van de H. Geest.

"Mijnheer Schoorman Lid der Commissie van het stede Werkhuijs van Liefdaadigheid van Gent etc. etc.

Mijnheer

*Naar dat onzen Verlosser ende Zaligmaker **Jesus Christus** nu van de dood des kruijs zegenpraalend verresen was, om zijne Discipelen meer om meerder in hun geloove te versterken en van hunne wankelbaarheid te wederhouden en af te trekken, heeft zich eerstmael vertoont op den weg, die leijd naar het kasteel van Emmaüs in de nabuurrigheid van **Jerusalem**, aan twee zijner Discipelen, waar van eenen genaamd **Cleöphas**, al gaande vraagde **Jesus** aan hun wat men al zegde van den **Nazareen**, zij antwoorden, wel hoe weest gij dan zoo vreemd dat gij niet en weet, wat er onlangs hier binnen **Jerusalem** al is voorgevallen en geschied! maar hoe verdwelmt en verbaast waaren zij niet, wanneer zij ondervonden, dat het **Christus** was met wien zij spraaken,*

naar dat nu weder **Christus** van hun verdwenen was, zijn zij alle beijde naar **Jerusalem** weder gereisd, alles wat hun was voorgevallen en geschied verhaalende en openbaarende aen de andere elf Discipelen, die binnen **Jerusalem** verbleven waaren; maar ziet in den zelven oogenblik staat **Christus** in den midden van hun allegaader om hunne twijffelagtigheid uijt te dooven en weg te neemen; want zij meijnden, dat het eenen geest was, zegt tot hun alle, eenen geest en heeft nog beenderen nogte vleesch, en eet nogte en drinkt, hebt gijlieden niets te eeten; wanneer zij nu aan het tafel waaren, heeft **Christus** gedaan als voor zijne dood, te weeten, het brood en den wijn gezegent en gebenedijd en aan hun alle uijtgedeelt en uijtgerijkt, het welk hij meermaals geduurende de veertig dagen dat **Christus** de weireld naar zijn zegenpraalende verrijssenisse nog heeft bewandelt tot zijn Roemwaardig hemelvaaren toe, alle gaader hun leerende en onderwijsende als voor zijne dood, en hun den heijligen **Geest** beloovende te zullen zenden; denwelken hij hun tien dagen naar zijn Roemwaardig hemelvaaren, vijftig dagen naar zijne zegenpraalende verrijssenisse over hun alle gaader heeft gezonden en laten nederdaalen onder de gedaante van vuurige tongen, wanneer zij alle vergaadt waaren in eene en de zelve plaats binnen de stad **Jerusalem**: van diën oogenblik af spraaken zij verscheijden talen, het geene een teeken en zeker bewijs was, dat zij alle volkeren ende natiën des weirelds het eenig waare geloove moesten aankondigen en prediken: het is dezen hoogen feestdag der zendinge van den heijligen **Geest** vertrooster, die aan mij de gelegenheid verschaft, om aan **UE Mijnheer** mijne verschuldige pligt zeer eerbiediglijk te quijten, en door deeze **UE Mijnheer** den gezegden hoogen feestdag der zending van den heijligen **Geest** vertrooster **Pinxteren Sinxen** zeer respectte-lijk te wenschen, verhoopende den heijligen **Geest UE Mijnheer** insgelijks met zijne gratiën en sterkte zal overlommeren en bestralen, op dat **UE Mijnheer** voortaan met den zelven moed en iver zoude mogen blijven volherden en de bestuuringe van Stads Werkhuijs van Liefdaadigheid tot nut en welzijn van ons alle gaader, waar van **UE Mijnheer** Lid der Commissie zijt. Gelieve deeze mijne wenschen **Mijnheer** van geen qualijk paart te willen neemen ofte te veragten van die eere heeft van te weezen met alle eerbiedigheid en **Respect**.

Mijnheer

UW Zeer Ootmoedigsten en zeer Onderdaanigsten dienaar
Simon Andreäs Gevaert
Meester der drol spinders en kardeurs

Gent 24 meije 1828".

INHOUD 2000

1.	
- Dr. P.P. Devriese:	
De Gentse Hoogleraar Emile Van Ermengem en de ontdekking van botuline.	2
- Adolf De Ceuleneer:	
Inventaire Archéologique: Graven in Sint-Baafsabdij	7
- Daniël Van Ryssel:	
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid.	9
- Mark Rummens:	23
Waar te Gent recht werd gesproken (Vervolg en slot).	
- L. Friant:	38
Irène Fuerison.	
- Daniël Maes:	41
Het Gents kerkepad (vervolg) De Kerk en het Klooster van de Dominicanen of Predikheren – Holstraat – Hoogsstraat.	
- Hugo Collumbien:	45
Gentse Memoriedagen: 26-27 April.	
- Bibliografie.	52
- Vraag en Antwoord.	55
- Lezers schrijven ons.	57
- Eddy Levis:	58
't Gents spant de kruune ! Over moeskes en moeskesmoakers.	
2.	
- Pierre Kluyskens:	62
Guillaume Faipoult.	
- Armand Heins:	68
Inventaire Archéologique: Bijgebouwen van de gewezen St-Baafsabdij.	
- Victor Anthéunis:	69
Dagboek gedurende zes weken gevang in Augustus-September 1941 in de gevangenis "De Nieuwe Wandeling" in Wereldoorlog II.	
- Daniël Van Ryssel:	77
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid.	
- André Coene:	89
Het stadsplan van Gent opgemaakt op initiatief van Edouard Elegeert.	
- Jaime Jurdan:	94
Een Jacquardist herinnert zich de "Indus".	

- Richard Verlinden:	100
Herinneringen aan de "Prep" (1929-1930)	
- David Maes:	103
Het Gents Kerkepad (Vervolg en slot).	
De Kerk en het Klooster van de Franciscanen of Recolletten – Oude Houtlei.	
- Hugo Collumbien:	108
Gentse Memoriedagen: 28-29 April.	
- W.L. Braekman:	115
Bij de restauratie van de Vismijn in 1880.	
- Eddy Levis:	119
't Gents spant de kruune! Uuk in 't Keizer Koareljoar.	
- Quizmaster:	121
Oplossing Puzzel '99.	
- Eddy Levis:	124
Voetnoten bij het artikel "'t Gents spant de Kruune !" Over moeskes en moeskesmoakers.	
- Bibliografie.	125
- Vraag en Antwoord.	128
- Lezers schrijven ons.	130
 3.	
- Daniël Van Ryssel:	134
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid. (vervolg)	
- Alfons Van Werveke:	143
Inventaire Archéologique: De baksteen en gedenkplaat van de kapel der Leugemeete.	
- Victor Antheunis:	145
Dagboek na 11 September 1941 tot en met de Bevrijding 6 September 1944. Einde oorlog 8 Mei 1945.	
- Noël Goossens:	157
Lodewijk en Bertha De Vriese.	
- W.L. Braekman:	162
De Driepikkel te Mariakerke: het Executieoord van de Gentse Oudburg.	
- Luc Devriese:	171
Help! Een vrouw (?) in de Leie aan de Minnemeers.	
- Hugo Collumbien:	176
Gentse Memoriedagen: 30 April – 1 Mei.	
- Eddy Levis:	185
't Gents spant de Kruune!: Hoe vast het vrouwelijk geslacht is.	
- Documentatiecentrum: Werking 1999.	189
- Eddy Levis:	193
Nog eens de "Moeskesmoakers".	

- Bibliografie.	194
- Vraag en Antwoord.	199
- Lezers schrijven ons.	200
- Aanvullende ledenlijst.	203
- Dit bestaat niet meer.	204
4.	
- Jean-Paul Marchal: Le Héron. Een Gents schuiloord van het Geheim Leger.	206
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: De Maagd het kind Jezus dragend.	222
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid. (vervolg)	224
- Guy de Maertelaere: De Gentse mentaliteit (slot).	234
- André Coene: Jacob Roelofs van Deventer tekende omstreeks 1559 een werkelijkheidsgetrouwe stadsplattegrond van Gent.	240
- Jules Duvuvier: De Oude Tantes.	249
- Paul Huys: Beiaardspelen is een laborieus werk...	250
- Maurice Geirnaert: Enkele herinneringen aan de "Indus".	251
- Robert Den Beer-Vanhuffel: Herinneringen aan Michel Casteels, alias Piet Korrel.	254
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 2-3 Mei.	257
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige Kroniek: De Harmoniemaatschappij Sinte-Cecilia.	264
- Bibliografie.	266
- Vraag en Antwoord.	270
- Lezers schrijven ons.	270
- Dit bestaat niet meer.	272
- Aanvullende ledenlijst.	272
5.	
- Pierre Kluyskens: Philippe Piers de Raveschoot.	274
- Paul Bergmans: Inventaire Archéologique: Het Leven van Sint-Amandus.	279
- Jean-Paul Marchal: Le Héron. Een Gents schuiloord van het Geheim Leger.	281

- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid.	303
- Huguette Taymans: Enkele numismatische herinneringen aan de familie Verbessem.	311
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 4 Mei.	329
-Bibliografie.	333
- Vraag en Antwoord.	335
- Noël Goossens: De “Appareil fumigatoire” van de Gentse Brandweer, 1808.	338
6.	
- Aan onze leden.	342
- Pierre Kluyskens: De Recolletten in Gent.	343
- Alfons Van Werveke: Inventaire archéologique: De Grafzerk van Huibrecht Van Eyck.	365
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid (vervolg)	367
- André Coene: Het groot plan van Gent gemaakt in 1619 door landmeter Jacques Horenbau(I)t.	382
- Albert Brysse: De Compozisie.	391
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen 5 en 6 Mei.	394
- Quizmaster: Puzzel 2000.	401
- Beschermleden – Steunende leden – Steunfonds.	403
- Bibliografie.	409
- Vraag en Antwoord.	410
- Lezers schrijven ons.	410
- Wensen	415
- Inhoud 2000.	417
